

# Gweithredu dros Abertawe Well

*Cynllun Gwella Corfforaethol  
2013/17*



## Cynnwys

1	Rhagarweiniad	Tudalen 4
2	Rhan 1 - Crynodeb Gweithredol	Tudalen 24
3	Rhan 2 - Gweithredu dros Abertawe Well	Tudalen 30
4	Amcan Gwella A: Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.	Tudalen 31
5	Amcan Gwella B: Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr 13 i 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial	Tudalen 39
6	Amcan Gwella C: Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau Plant a Theuluoedd)	Tudalen 47
7	Amcan Gwella Ch: Datblygu partneriaethau, sgiliau a'r isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol	Tudalen 60
8	Amcan Gwella D: Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau.	Tudalen 67
9	Amcan Gwella Dd: Gwella Tai a Chyflenwad Tai er mwyn cynyddu argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd	Tudalen 79
10	Amcan Gwella E: Helpu pobl i fabwysiadu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd	Tudalen 88

11	<b>Amcan Gwella F: Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion)</b>	<b>Tudalen 100</b>
12	<b>Amcan Gwella Ff: Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu drwy hyrwyddo, gweithio ar y cyd ag eraill a thrwy dargedu ardaloedd â chyfraddau ailgylchu isel</b>	<b>Tudalen 112</b>
11	<b>Ymateb diweddaraf Dinas a Sir Abertawe i'r Argymhelliad Statudol a wnaed yn Adroddiad Gwella Blynnyddol Archwilydd Cyffredinol Cymru 2010</b>	<b>Tudalen 119</b>
12	<b>Ble i gael mwy o wybodaeth</b>	<b>Tudalen 121</b>

## Rhagarweiniad

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi dyletswydd ar bob cyngor i gyhoeddi ei gynlluniau i wella'r hyn mae'n ei wneud a sut mae'n gwneud hynny. Diben y cynllun hwn yw amlinellu blaenoriaethau allweddol y cyngor ar gyfer gwella dros y pedair blynedd nesaf; gelwir y rhain yn 'Amcanion Gwella'.

Mae'r cynllun hefyd yn dangos sut mae amcanion gwella'r cyngor yn cyfrannu at wella lles pobl yn Abertawe fel yr amlinellwyd yn *Nghynllun Un Abertawe*<sup>1</sup> ac yn cyflwyno ymrwymadau polisi perthnasol y cyngor a fabwysiadwyd ym mis Gorffennaf 2012.

Gan weithio drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol, mae'r cyngor a'i bartneriaid yn rhannu uchelgais a gweledigaeth ar gyfer Abertawe:

### *Ein Huchelgais i Abertawe*

- Dinas unigryw ar lan y môr yw Abertawe. Mae'n ddinas werdd, ddiogel, ofalgar a chyfeillgar, sy'n gwerthfawrogi dysgu a'i gwasanaethau cyhoeddus ac rydym am iddi barhau fel hyn.
- Mae Abertawe'n ddinas sy'n teimlo'n gryf iawn am ei chwaraeon, ei hanes a'i diwylliant ac mae'r rhain yn werth eu dathlu.
- Ond rydym hefyd am i Abertawe fod yn lle iachach a thecach, sy'n fwy gweithgar yn economaidd, dinas sy'n cynnig mwy i blant a phobl ifanc.
- Rydym am gydweithio i wneud Abertawe'n lle gwell a gwella lles cymunedol mewn modd sy'n ddemocrataidd, sy'n cynnwys pawb ac nid yw'n peryglu anghenion cenedlaethau'r dyfodol.

Ein gweledigaeth yw y bydd Abertawe'n ddinas y bydd pobl yn dewis byw a gweithio ynddi ac ymweld â hi sy'n:

- Manteisio i'r eithaf ar y berthynas drawiadol rhwng ei hardaloedd trefol bywiog a'i chefn gwlad a'i harfordir rhagorol
- Cefnogi economi gystadleuol a ffyniannus sy'n gweithredu fel canolbwynt ar gyfer Dinas-ranbarth ehangach Dinas Bae Abertawe
- Cyrchfan canol dinas ffyniannus sy'n cynnig cyfleusterau siopa ardderchog ac yn cefnogi cyfleoedd hamdden a busnes, gan fanteisio i'r eithaf ar ei leoliad ar y glannau
- Hybu cymunedau cynaliadwy penodol, mewn lleoliadau trefol a gwledig, sy'n elwa o ddigon o lety o safon, isadeiledd cefnogi, cyfleusterau cymunedol a chyfleoedd hamdden
- Dathlu ac yn cadw ei threftadaeth naturiol unigryw a'i hamgylchedd diwylliannol a hanesyddol

### *Canlyniadau Poblogaeth*

I ategu'r weledigaeth hon ar gyfer Abertawe fel lle, mae'r cyngor a'i bartneriaid ar y Bwrdd Gwasanaethau Lleol am ganolbwyntio ar y canlyniadau canlynol a rennir drwy *Gynllun Un Abertawe*. Yr amodau rydym yn dymuno eu cael yn ein cymunedau:

<sup>1</sup> Drafft oedd *Cynllun Un Abertawe* ac nid yw'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol wedi'i fabwysiadu'n ffurfiol ar adeg ysgrifennu, mis Mehefin 2013.

- A. Dechrau da mewn bywyd i blant
- B. Mae pobl yn dysgu'n llwyddiannus
- C. Swyddi da i bobl ifanc ac oedolion
- Ch. Safon byw dda i bobl
- D. Mae pobl yn iach, yn ddiogel ac yn annibynnol
- Dd. Lleoedd da i bobl fyw a gweithio ynddynt

#### Yr Heriau

Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol wedi nodi'r heriau canlynol fel y pethau pwysicaf i ganolbwyntio arnynt drwy ei *Gynllun Un Abertawe* er mwyn gwneud cynnydd at y canlyniadau poblogaeth

Canlyniadau Poblogaeth	Yr Heriau
<b>A. Dechrau Da mewn Bywyd i Blant</b>	1. Pwysau geni isel 2. Cam-drin yn y Cartref 3. Parodrwydd i Ddechrau'r Ysgol
<b>B. Mae Pobl yn Dysgu'n Llwyddiannus</b>	1. Presenoldeb Ysgol 2. Cyflawniad yn yr ysgol 3. Cymwysterau Oedolion
<b>C. Swyddi Da i Bobl ifanc ac Oedolion</b>	1. Diweithdra leuenctid 2. Anweithgarwch Economaidd 3. Enillion Cyfartalog 4. Perfformiad Economaidd
<b>Ch. Safon Byw Dda i Bobl</b>	1. Tlodi Plant 2. Incwm Aelwydydd 3. Dyled Bersonol
<b>D. Mae pobl yn iach, yn Ddiogel ac yn Annibynnol</b>	1. Marwolaethau Cynnar y Gellir eu Hatal 2. Disgwyliad Oes 3. Annibyniaeth Pobl Hŷn 4. Troseddu
<b>Dd. Lleoedd Da i Bobl Fyw a Gweithio ynddynt</b>	1. Cludiant Cyhoeddus 2. Allyriadau Carbon 3. Ansawdd Dŵr 4. Ansawdd Tai

*Ymrwymadau Polisi*<sup>2</sup>

Mabwysiadodd y cyngor ei ymrwymadau polisi yng nghyfarfod y cyngor ar 26 Gorffennaf 2012. Yr ymrwymadau polisi yw'r addewidion polisi allweddol a nodwyd gan y cyngor i'w gwireddu yn ystod y cylch etholiadol hwn.

<b>Ymrwymadau Polisi</b>
<b>1. Gweithredu dros Gyllid Cryf yn y Cyngor</b>
<b>2. Gweithredu dros Ddemocratiaeth yn y Cyngor</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Safonau ymddygiad cynrychiolwyr etholedig</li> </ul>
<b>3. Gweithredu dros Ddinas Dysg</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Dinas Dysg</li> <li>Uchelgeisiol dros Abertawe</li> <li>Ysgolion sy'n Perfformio'n Dda</li> <li>Dechrau Iach i'n Holl Blant</li> <li>Dyfodol i'n Pobl Ifanc</li> </ul>
<b>4. Gweithredu dros Swyddi ac Adfywio</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Dinas Gwyddoniaeth Greadigol</li> <li>Canol Dinas Iach</li> <li>Canolfannau Maestrefol</li> <li>Adfywio a Gwrthdlodi</li> <li>Sectorau Allweddol</li> </ul>
<b>5. Gweithredu dros Gysylltiadau Cludiant Cryf</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Cludiant Cynaliadwy</li> <li>Abertawe Iachach, a Gwyrddach</li> <li>Cludiant Cyhoeddus</li> <li>Canol Dinas Bywiog</li> <li>Diogelwch Cymunedol</li> </ul>
<b>6. Gweithredu dros Wasanaethau Iechyd a Chymdeithasol o Safon</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>Atal, nid Methu</li> <li>Gwasanaethau Lleol</li> <li>Gweithio gyda'n Gilydd</li> <li>Budd Cyhoeddus cyn Elw Preifat</li> <li>Buddsoddi yn Ein Pobl</li> </ul>

<sup>2</sup> Mabwysiadwyd yr [Ymrwymadau Polisi](#) gan y cyngor ar 26 Gorffennaf 2012

**Ymrwymadau Polisi****7. Gweithredu dros Dai Gwell**

- Tai Fforddiadwy
- Rhoi Pobl yn Gyntaf
- Gwella Ansawdd Tai
- Eiddo Gwag
- Adfywio Cymunedau

**8. Gweithredu dros y Gorau ym myd y Celfyddydau, Diwylliant a Chwaraeon**

- Prifddinas Ddiwylliannol Cymru
- Dinas Chwaraeon
- Dinas Greadigol
- Canmlwyddiant Dylan Thomas
- Treftadaeth

**9. Gweithredu dros Gymunedau Cryfach a Diogelach**

- Gweithredu yn y Gymuned
- Dinasyddiaeth Ifanc
- Dathlu Amrywiaeth
- Hyrwyddo Diogelwch Cymunedol
- Ymddygiad Gwrthgymdeithasol

**10. Gweithredu dros Amgylchedd Gwell a Chynllunio Gwell**

- Gwerthfawrogi ein Hamgylchedd
- Abertawe Wyrddach Abertawe Gynaliadwy
- Gwerthfawrogi ein Parciau a'n Mannau Agored
- Gwneud ein Dinas yn Wyrddach
- Cynnwys Dinasyddion a
- Chymunedau.

*Amcanion Gwella a Mesurau Perfformiad Corfforaethol*

Mae'r Cynllun Corfforaethol hwn yn disgrifio blaenoriaethau gwella'r cyngor a elwir yn 'Amcanion Gwella'. Mae amcanion gwella'r cyngor yn cyflwyno'r ymrwymadau polisi perthnasol a fabwysiadwyd gan y cyngor ym mis Gorffennaf 2012 ac yn dangos cyfraniad y cyngor at wella lles pobl yn Abertawe fel yr amlinellwyd yng *Nghynllun Un Abertawe*.

Lluniwyd nifer o fesurau perfformiad i ddarparu tystiolaeth o gyflwyno pob amcan gwella. Mae'r mesurau perfformiad yn mesur faint mae'r cyngor yn ei wneud, pa mor dda mae'r cyngor yn cyflwyno ei wasanaethau a, lle gellir mesur hyn ac os mai hwn

yw'r mesur llwyddiant mwyaf priodol, a yw pobl sy'n defnyddio gwasanaethau'r cyngor yn well eu byd:

Amcan Gwella	Mesurau Perfformiad
<b>1. Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu ac yn gwneud cynnydd datblygiadol.</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. % presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg</li> <li>2. % Plant Dechrau'n Deg yr aseswyd eu bod yn cydymffurfio â'r norm datblygu neu'n well</li> <li>3. % y rhieni/gofalwyr sy'n sôn am welliant pendant ar ddiwedd rhaglen magu plant Dechrau'n Deg</li> </ol>
<b>2. Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwyr rhwng 3 a 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. EDU/016 a a b - % presenoldeb mewn ysgolion cynradd ac uwchradd.</li> <li>2. Prawf Llythrennedd Cenedlaethol</li> <li>3. EDU/017 - % disgyblion sy'n cyflawni Trothwy Lefel 2 gan gynnwys Saesneg/Cymraeg a Mathemateg</li> </ol>
<b>3. Mae Pobl yn Ddiogel, yn lach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Plant a Theuluoedd)</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nifer y plant sy'n dechrau derbyn gofal</li> <li>2. Nifer y plant sy'n derbyn gofal</li> <li>3. % Plant sy'n Mynd i'r System Ofal (am bob 1000 o'r boblogaeth 0-17 oed)</li> <li>4. Cyfradd Plant sy'n Derbyn Gofal (am bob 1000 o'r boblogaeth 0-17 oed)</li> <li>5. SSC/010 - % cyfeiriadau sy'n ail gyfeiriadau o fewn 12 mis</li> <li>6. Cyfanswm y plant mewn angen (achosion agored) mewn blwyddyn.</li> <li>7. % y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant a gafodd eu dadgofrestru ac yn eu cofrestru eto.</li> <li>8. % y plant sy'n aros ar y Gofrestr Amddiffyn Plant am fwy na blwyddyn.</li> <li>9. % y plant mewn gofal maeth prif ffrwd gyda Maethu Abertawe.</li> <li>10. Nifer y plant mewn gofal preswyl.</li> <li>11. % y plant sy'n derbyn gofal mewn teulu.</li> </ol>
<b>4. Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.</b>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. BBMA1 - Cynnydd yn nifer y prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol (<i>Tu Hwnt i Frics a Morter</i>) yn eu contractau.</li> <li>2. WWC1 - Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi o ganlyniad i gymryd rhan ym mhrosiect Gweithffyrdd.</li> <li>3. % yr ymgeiswyr a thrydydd partïon sy'n fodlon neu'n fodlon iawn ar y gwasanaeth ceisiadau cynllunio</li> <li>4. % yr holl geisiadau sylweddol ag ysgogiad economaidd a gymeradwyir.</li> </ol>



Amcan Gwella	Mesurau Perfformiad
5. Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nifer y staff/gweithwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant priodol i'w rôl mewn hawliau lles/cyngor budd-daliadau</li> <li>2. Nifer aelodau staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd drwy ddidyniadau o'u cyflog.</li> <li>3. Nifer tenantiaid y cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd.</li> <li>4. % y gwarantau troi allan yn erbyn tenantiaid y cyngor oherwydd ôl-ddyledion rhent a gafodd eu hatal o ganlyniad i gefnogaeth a chymorth ariannol.</li> <li>5. HHA/013 % yr aelwydydd mewn perygl o ddigartrefedd y llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 chwe mis.</li> </ol>
6. Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. % y plant 11 i 16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau corfforol neu chwaraeon allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol.</li> <li>2. % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.</li> <li>3. Cyfeiriadau Meddyg Teulu - % a'r nifer sy'n parhau'n actif ar ôl 12 mis ac yn dangos bod eu hiechyd wedi gwella.</li> <li>4. Nifer y lleoedd tyfu.</li> <li>5. % y disgyblion a nodwyd gan y Cyfrifiad Ysgolion Blynnyddol ar Lefel Disgyblion sy'n bwyta cinio ysgol am ddim - ysgolion cynradd ac uwchradd.</li> </ol>
7. Mae Pobl yn Ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. % yr achosion lle mae'r risg wedi cael ei rheoli (diogelu oedolion diamddiffyn)</li> <li>2. Nifer y bobl a gefnogir i fyw'n annibynnol</li> <li>3. SSA2 - Cyfartaledd nifer y diwrnodau gwaith rhwng cwblhau'r cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion/offer.</li> <li>4. Nifer /% y cleientiaid sy'n dychwelyd adref yn dilyn ailalluogi</li> </ol>
8. Gwella Tai a Chyflenwad Tai er mwyn cynyddu argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Nifer yr unedau tai fforddiadwy newydd a ddarparwyd/y mae eu hangen</li> <li>2. HSG2 - Nifer y cartrefi cyngor gwag</li> <li>3. % tenantiaid y cyngor sy'n aros yn eu tenantiaethau am fwy na 2 flynedd.</li> </ol>
9. Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu drwy hyrwyddo, gweithio ar y cyd ag eraill a thrwy dargedu ardaloedd â chyfraddau ailgylchu isel	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. WMT/004b - % y gwastraff dinesig a anfonir i safleoedd tirlenwi.</li> <li>2. WMT/009b - % y gwastraff dinesig sy'n cael ei ailddefnyddio, ei ailgylchu a'i gompostio.</li> <li>3. STS/006 - % y tipio anghyfreithlon sy'n cael ei glirio o fewn 5 niwrnod gwaith</li> </ol>

Mae Tabl 1 ar y dudalen nesaf yn dangos y cysylltiadau a'r dibyniaethau rhwng *Cynllun Un Abertawe*, ymrwymïadau polisi'r cyngor ac amcanion gwella'r cyngor.

DRAFT

Tabl 1 - cyd-ddibyniaethau rhwng y canlyniadau a'r heriau a amlinellwyd yng *Nghynllun Un Abertawe*, ymrwymadau polisi'r cyngor a'r amcanion gwella a ddisgrifiwyd yng Nghynllun Gwella Corfforaethol y cyngor.

Cynllun Un Abertawe		Cynllun Gwella Corfforaethol		
Canlyniadau Poblogaeth	Her a Rennir	Ymrwymadau Polisi	Amcan Gwella	Mesurau Perfformiad
<b>A. Dechrau Da Mewn Bywyd i Blant</b>	1. Pwysau Geni Isel 2. Cam-drin yn y Cartref 3. Parodrwydd i Ddechrau'r Ysgol	<b>Para 6 - Gweithredu dros ddinas dysg - Dechrau Da ac lach i'n Holl Blant</b>  <b>Para 9 - Gweithredu dros Wasanaethau lechyd a Chymdeithasol o Safon - Atal, nid Methiant</b>	1. <b>Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.</b>  2. <b>Mae Pobl yn Ddiogel, yn lach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Plant a Theuluoedd)</b>	1. % presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg 2. % y plant Dechrau'n Deg yr aseswyd eu bod yn cydymffurfio â'r norm datblygu neu'n well 3. 5 y rhieni/gofalwyr sy'n sôn am welliant cadarnhaol ar ddiwedd rhaglen magu plant Dechrau'n deg  1. Nifer y plant sy'n dechrau derbyn gofal 2. Cyfradd y plant sy'n derbyn gofal 3. % Plant sy'n Mynd i'r System Ofal (am bob 1000 o'r boblogaeth 0-17 oed) 4. Cyfradd Plant sy'n Derbyn Gofal (am bob 1000 o'r boblogaeth 0-17 oed) 5. SSC/010 - % cyfeiriadau sy'n ail gyfeiriadau o fewn 12 mis 6. Cyfanswm y plant mewn angen (achosion agored) mewn blwyddyn. 7. % y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant a gafodd eu dadgofrestru ac yna eu cofrestru eto. 8. y plant sy'n aros ar y Gofrestr Amddiffyn Plant am fwy na blwyddyn. 9. % y plant mewn gofal maeth prif ffrwd gyda Maethu Abertawe. 10. Nifer y plant mewn gofal preswyl. 11. % y plant sy'n derbyn gofal mewn teulu.

DS - mae teip trwm yn cynrychioli cydberthynas uniongyrchol rhwng *Cynllun Un Abertawe* a'r Cynllun Gwella Corfforaethol.

DRAFT

Cynllun Un Abertawe		Y Cynllun Gwella Corfforaethol		
Canlyniadau Poblogaeth	Her a Rennir	Ymrwymadau Polisi	Amcan Gwella	Mesurau Perfformiad
<b>B. Mae Pobl yn Dysgu'n Llwyddiannus</b>	1. Presenoldeb Ysgol 2. Cyflawniad yn yr ysgol 3. Cymwysterau Oedolion	<b>Para 6 - Gweithredu dros ddinas dysg - Uchelgeisiol dros Abertawe</b>	3. Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr rhwng 3 a 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial	1. EDU/016 a a b - % presenoldeb mewn ysgolion cynradd ac uwchradd. 2. Prawf Llythrennedd Cenedlaethol 3. EDU/017 - % y disgyblion sy'n cyflawni trothwy Lefel 2 gan gynnwys Saesneg/Cymraeg a Mathemateg
<b>C. Swyddi Da i Bobl Ifanc ac Oedolion</b>	1. Diweithdra leuenctid 2. Anweithgarwch Economaidd 3. Enillion Cyfartalog 4. Perfformiad Economaidd	<b>Para 7 - Gweithredu dros Swyddi ac Adfywio</b>	4. Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.	1. BBMA1 - Cynnydd yn nifer y prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol (Tu Hwnt i Frics a Morter) yn eu contractau. 2. WWC1 - Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi o ganlyniad i gymryd rhan ym mhrosiect Gweithffyrdd. 3. % yr ymgeiswyr a thrydydd partiön sy'n fodlon neu'n fodlon iawn ar y gwasanaeth ceisiadau cynllunio 4. % yr holl geisiadau sylweddol ag ysgogiad economaidd a gymeradwyir.
<b>Ch. Safon Byw Dda i Bobl</b>	1. Tlodi Plant 2. Incwm Aelwydydd 3. Dyled Bersonol	<b>Para 7 - Gweithredu dros Swyddi ac Adfywio - Adfywio a Gwrthdlodi</b>	5. Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau.	1. Nifer y staff/gweithwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant priodol i'w rôl mewn hawliau lles/cyngor budd-daliadau 2. Nifer aelodau staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd drwy ddiidyniadau cyflogres. 3. Nifer tenantiaid y cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd. 4. % y gwarantau troi allan yn erbyn tenantiaid y cyngor oherwydd ôl-ddyledion rhent a gafodd eu hatal o ganlyniad i gefnogaeth a chymorth ariannol. 5. HHA/013 % yr aelwydydd mewn perygl o ddigartrefedd y llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 chwe mis.

Cynllun Un Abertawe		Cynllun Gwella Corfforaethol		
Canlyniadau Poblogaeth	Her a Rennir	Ymrwymïadau Polisi	Amcan Gwella	Mesurau Perfformiad
<b>D. Mae Pobl yn lach, yn Ddiogel ac yn Annibynnol</b>	<b>1. Marwolaethau Cynnar y Gellir eu Hatal</b> <b>2. Disgwyliad oes</b> <b>3. Annibyniaeth Pobl Hŷn</b> <b>4. Troseddu</b>	<b>Para 11 - Gweithredu dros y Gorau ym Myd y Celfyddydau, Diwylliant a Chwaraeon - Dinas Chwaraeon</b>  <b>Para 13 - Gweithredu dros Amgylchedd Gwell a Chynllunio Gwell - Gwerthfawrogi ein Parciau a'n Mannau Agored</b>  <b>Para 9 - Gweithredu dros Wasanaethau Iechyd a Chymdeithasol o Safon - Atal, nid Methiant</b>	<b>6. Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.</b>  <b>7. Mae Pobl yn Ddiogel, yn lach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion)</b>	<b>1.</b> % y plant 11 i 16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau corfforol neu chwaraeon allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol. <b>2.</b> % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed. <b>3.</b> Cyfeiriadau Meddyg Teulu - % a'r nifer sy'n parhau'n actif ar ôl 12 mis gan ddangos bod eu hiechyd wedi gwella. <b>4.</b> Nifer y lleoedd tyfu. <b>5.</b> % y disgyblion a nodwyd gan y Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar lefel disgyblion sy'n bwyta cinio ysgol am ddim - ysgolion cynradd ac uwchradd.  <b>1.</b> % yr achosion lle mae'r risg wedi cael ei rheoli (diogelu oedolion diamddiffyn). <b>2.</b> Nifer y bobl a gefnogir i fyw'n annibynnol <b>3.</b> - Nifer y diwrnodau gwaith cyfartalog rhwng cwblhau'r cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion neu offer <b>4.</b> Nifer /% y cleientiaid sy'n dychwelyd adref yn dilyn ailalluogi

[illegible]

### *Cydraddoldebau*

Yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010 a Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus newydd yng Nghymru, mae'n rhaid i bob awdurdod cyhoeddus lunio Cynllun Cydraddoldeb Strategol sy'n cynnwys Amcanion Cydraddoldeb penodol.

Cafodd Cynllun Cydraddoldeb Strategol Dinas a Sir Abertawe (ar gyfer 2012-2016 i ddechrau) ei fabwysiadu gan y cyngor ar 15 Mawrth 2012 ac mae'n disgrifio sut byddwn yn adeiladu ar ein Cynllun Cydraddoldeb ac Amrywiaeth blaenorol a'n trefniadau ar gyfer bodloni'r dyletswyddau deddfwriaethol newydd.

Mae ein Hamcanion Cydraddoldeb (sydd yn y Cynllun) yn seiliedig ar wybodaeth gan ffynonellau lleol, rhanbarthol a chenedlaethol ac maent yn amlygu meysydd anghydraddoldeb wrth ddarparu gwasanaethau, defnyddio gwasanaethau neu gyrhaeddiad ar gyfer neu gan grwpiau penodol â nodweddion gwarchodedig fel y'u diffiniwyd yn y Ddeddf Cydraddoldeb.

Dyma'r nodweddion

- **Oedran**
- **Anabledd**
- **Ailbennu Rhywedd**
- **Priodas a Phartneriaeth Sifil**
- **Beichiogrwydd a Mamolaeth**
- **Hil**
- **Crefydd neu Gred (gan gynnwys diffyg cred)**
- **Rhyw**
- **Tueddfryd Rhywiol.**

Mae materion ynghylch defnyddio'r **iaith Gymraeg** yn cael eu trin dan Gynllun Iaith Gymraeg y cyngor.

Mae pob Amcan Cydraddoldeb yn cynnwys camau gweithredu i gyflawni canlyniadau penodol mesuradwy i leihau anghydraddoldeb ar draws yr holl nodweddion gwarchodedig.

Mae Tabl 2 ar y dudalen nesaf yn dangos y cysylltiadau rhwng amcanion gwella'r cyngor a'r amcanion cydraddoldeb perthnasol.

### *Datblygu Cynaliadwy*

Mae Cyngor Abertawe'n ymrwymedig i ddatblygu cynaliadwy ac Abertawe wyrddach a mwy cynaliadwy.

Gellir gweld rhagor o wybodaeth ar wefan y cyngor: [www.abertawe.gov.uk](http://www.abertawe.gov.uk)



Tabl 2 - cyd-ddibyniaethau rhwng amcanion gwella'r cyngor a'r amcanion cydraddoldeb perthnasol

Ein Hamcanion Gwella	Cynllun Cydraddoldeb Strategol
<b>Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 14</b> - lleihau'r anghydraddoldeb o ran canlyniadau iechyd, addysg ac economaidd ar gyfer plant sy'n byw mewn tldi, trwy wella canlyniadau'r rhai tlotaf.
<b>Mae Pobl yn Ddiogel, yn lach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Plant a Theuluoedd)</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 18</b> - Gwella mynediad i ddarpariaeth y Gwasanaethau Cymdeithasol, gan sicrhau bod anghenion defnyddwyr gwasanaeth yn ganolog i'r holl weithgareddau cynllunio a chomisiynu.
<b>Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr 3 i 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 10</b> - Cynnal tueddiadau gwella wrth asesu bechgyn a merched yn ystod Cyfnod Allweddol 2 a Chyfnod Allweddol 3. Cau'r bwlch rhwng perfformiad bechgyn a merched. <b>Amcan Cydraddoldeb 14</b> - Cynyddu presenoldeb mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yn yr ardaloedd targed. Gwella sgorau cyfartalog Prawf Darllen Cymru Gyfan ar gyfer plant 6-7 oed a 10-11 oed yn yr ardaloedd targed. Cynyddu cyfran y bobl ifanc 15-16 oed sy'n cyflawni trothwy Lefel 2 gan gynnwys Saesneg neu Gymraeg a Mathemateg.
<b>Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 1</b> -Sefydlu Grŵp Swyddogion penodol sy'n cynnwys cynrychiolwyr o'r Tîm Mynediad i Wasanaethau a'r adran Adfywio Economaidd a Chynllunio er mwyn helpu i fynd i'r afael â materion cydraddoldeb allweddol sy'n codi o'r ymgynghori ar y rhaglenni gwaith parhaus.
<b>Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 2</b> - Darparu llinell gyngor ar hawliau lles 3 diwrnod yr wythnos i gefnogi staff DASA a sefydliadau partner i ymdopi â'r newidiadau sylweddol yn y system budd-daliadau sy'n deillio o'r dywgiadau lles.

Ein Hamcanion Gwella	Ein Hamcanion Cydraddoldeb
<b>Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 17</b> - Gwella mynediad i wasanaethau/cyfleusterau diwylliannol, hamdden a chwaraeon ac annog mwy o bobl i fanteisio arnynt.
<b>Mae Pobl yn Ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion)</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 18</b> - Gwella mynediad i ddarpariaeth y Gwasanaethau Cymdeithasol, gan sicrhau bod anghenion defnyddwyr gwasanaeth yn ganolog i'r holl weithgareddau cynllunio a chomisiynu.
<b>Gwella Tai a Chyflenwad Tai er mwyn cynyddu argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da.</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 15</b> - Gwella mynediad i wasanaethau tai ar gyfer cwsmeriaid.
<b>Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu drwy hyrwyddo, gweithio ar y cyd ag eraill a thrwy dargedu ardaloedd â chyfraddau ailgylchu isel</b>	<b>Amcan Cydraddoldeb 26</b> - Casgliadau â chymorth ar gyfer pobl anabl a phobl hŷn.

*Negeseuon Allweddol o Ymgynghori ar y Cynllun Gwella yn 2013*

Mae'r negeseuon allweddol canlynol yn crynhoi canfyddiadau'r ymgynghoriad:

- Bu'r cyngor yn ymgynghori ar ei amcanion gwella arfaethedig gan ddefnyddio dau brif ddull:
  1. Arolwg ar-lein.
  2. Cyfarfodydd grwpiau ffocws gyda grwpiau defnyddwyr penodol.
- Dangosodd yr ymgynghoriad ar-lein bod cefnogaeth helaeth i holl amcanion gwella arfaethedig y cyngor; roedd rhwng 57% a 94% yn cytuno â'r amcanion gwella a gafodd eu cynnwys yn y cynllun hwn.
- Dyma'r Amcanion Gwella a ddenodd y gefnogaeth fwyaf yn yr ymgynghoriad ar-lein:

<b>Amcanion Gwella Arfaethedig</b>	<b>Cytuno'n Gryf neu Gytuno</b>
1. Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.	94%
2. Gwella presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr rhwng 3 a 19 oed fel y gall pob unigolyn gyflawni ei botensial.	93%
3. Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.	89%
4. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol.	86%
5. Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.	84%

- Canran isel iawn o'r ymatebwyr i'r arolwg a oedd yn anghytuno ag amcanion gwella arfaethedig y cyngor, rhwng 0% (neb yn anghytuno) a 7% yn unig.
- Roedd canran yr ymatebwyr nad oedd yn cytuno nac yn anghytuno â'r amcanion arfaethedig yn amrywio rhwng 4% a 36%.
- Ymgynghorodd y cyngor â'r canlynol hefyd:
  1. Rhwydwaith 50+ - grŵp â'r nod o sicrhau llais effeithiol i bobl hŷn ar amrywiaeth eang o faterion cyfranogi a chynllunio.
  2. Fforwm Busnes Abertawe - fforwm sy'n rhoi cyfle i'r cyngor a'r sectorau busnes feithrin cysylltiadau.
  3. Grŵp o bobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) a oedd yn arfer derbyn gofal gan y cyngor.

Dyma'r negeseuon allweddol a ddaeth i'r amlwg yn sgîl y broses ymgynghori hon:

### **Ymgynghori â'r Rhwydwaith 50+**

- Mae cwnsela dyled yn bwysig
- Hyrwyddo hunangynhaliadaeth
- Mae angen monitro effaith y diwygiadau lles
- Mae angen hyrwyddo'r Undeb Credyd i fynd i'r afael ag effaith cwmnïau benthygiadau diwrnod tâl.
- Blaenoriaethu cyflwyno'r cyflog byw.
- Rhewi treth y cyngor
- Gwerthuso a monitro llwyddiant mentrau sy'n mynd i'r afael â thlodi.
- Annog twf economaidd.
- Gwella diogelwch swyddi.
- Gwella cludiant lleol.
- Gwario arian wrth gefn.
- Dylid addysgu hyfforddiant a sgiliau mewn ysgolion.
- Caniatâd cynllunio cyflym ar gyfer tai fforddiadwy.
- Peidiwch â thorri chwaraeon/cerddoriaeth mewn ysgolion
- Mae angen hyrwyddo mynediad am ddim i ganolfannau hamdden a'i hysbysebu mewn cysodfannau bysus
- Dylid gweithio'n gynnar gyda theuluoedd plant sy'n derbyn gofal pan nodir bod y plentyn mewn perygl.
- Dylai'r cyngor ddarparu cynifer o gartrefi preswyl a nyrsio â phosib.
- Blaenoriaethu cefnogaeth i helpu pobl i fyw yn eu cartrefi eu hunain cyhyd ag y bo modd.
- Darparu addasiadau ar yr adeg gywir i alluogi pobl i fyw gartref yn ddiogel.
- Gwell cyfathrebu rhwng adrannau, gofalcwyr a'r rhai sy'n derbyn gofal i wella problemau a phryderon.
- Mae angen rhagor o'r math iawn o staff cymunedol sy'n cael eu talu'n dda a sydd â'r amser angenrheidiol i wneud eu gwaith.
- Mae angen mwy o ddarpariaeth meithrin.
- Hyrwyddo cyfrifoldeb rhieni.
- Hyrwyddo modelau rôl cadarnhaol i blant.
- Gwella presenoldeb ysgol.
- Estyn casgliadau ailgylchu i gynnwys mathau ychwanegol o wastraff.
- Adolygu'r newidiadau i'r casgliadau gwastraff - eitemau mawr.
- Helpu pobl anabl a phobl hŷn gyda'u casgliadau gwastraff/ailgylchu.
- Targedu grwpiau penodol nad ydynt yn ailgylchu a'u hannog i ailgylchu.
- Sicrhau bod pobl yn ymwybodol o gynlluniau effeithlonrwydd ynni.

### **Ymgynghori â Fforwm Busnes Abertawe**

- Canolbwyntio ymdrechion ar yr hyn mae'r cyngor yn gallu effeithio arno a'i newid.
- Gweithio gydag eraill, gan gynnwys y sector preifat, i gyflawni amcanion.
- Nid gofal cartref yw'r opsiwn gorau bob amser - weithiau mae angen gofal preswyl
- Mae angen mwy o gydweithio â'r sector preifat i weld pa gymorth addysgol y gall y Brifysgol a busnes ei gynnig i blant oedran ysgol.
- Dylai canolfannau ailgylchu fod ar agor am oriau hwy i helpu pobl sy'n gweithio.

### Ymgynghori â'r grŵp ffocws pobl ifanc (NEET/derbyn gofal gynt)

- Dyma'r 5 amcan gwella a gefnogwyd fwyaf gan y grŵp hwn.
  - 1. Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.
  - 2. Gwella tai a'r cyflenwad tai er mwyn cynyddu nifer y tai fforddiadwy o safon sydd ar gael a darparu cyfleoedd gwaith a hyfforddiant i bobl.
  - 3. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol.
  - 4. Gwella presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr rhwng 3 a 19 oed fel y gall pob unigolyn gyflawni ei botensial.
  - 5. Targedu adnoddau ar ardaloedd tlotaif Abertawe er mwyn helpu i leihau effaith tlodi.
- Mae angen mwy o gefnogaeth i helpu pobl gyda'u tenantiaethau ac i ddod yn annibynnol
  - Mae angen mwy o lety sy'n addas i bobl ifanc.
  - Roedd y grŵp yn ystyried bod atal ac ymyrryd yn gynnar yn bwysig iawn.
  - Mae'n rhaid lleihau nifer y plant sy'n derbyn gofal mewn modd diogel.
  - Mae angen gwella rheolaeth y system ofal a darparu cefnogaeth briodol beth bynnag fo oedran yr unigolyn.
  - Mae rheoli effaith y diwygiadau lles, darparu cyngor ar ddyledion a budd-daliadau a chyflog byw yn bwysig.
  - Ceir canfyddiad bod bwyd iach yn rhy ddrud.
  - Presenoldeb ysgol - mae angen i bobl ifanc, yn ogystal â rhieni, dderbyn cyfrifoldeb.
  - Er bod hyn yn bwysig, ni ddylid gorfodi pobl i fabwysiadu ffyrdd iach o fyw.

Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebion i'r ymgynghoriadau'n gyson ag amcanion y Cynllun Corfforaethol ac nid oedd angen unrhyw newidiadau sylweddol i'r cynllun o ganlyniad i'r ymgynghori. Ni chafodd yr amcan arfaethedig o ran lleihau carbon ei gynnwys yn y cynllun eleni, oherwydd bod rhagor o waith datblygu yn yr arfaeth. Rhoddwyd canlyniadau'r ymgynghori i benaethiaid gwasanaeth hefyd er gwybodaeth ac i'w hystyried.

#### *Sut bydd y cyngor yn cyflawni ei ddyletswydd i wella?*

Mae dyletswydd ar y cyngor i roi trefniadau ar waith i sicrhau gwelliant parhaus. Wrth gyflawni'r ddyletswydd hon, rhaid i'r cyngor ystyried y canlynol:

- Gwneud cynnydd tuag at amcanion cymunedol.
- Gwella safon gwasanaethau.
- Gwella argaeledd gwasanaethau.
- Gwella tegwch.
- Cyfrannu at ddatblygiad cynaliadwy ardaloedd.
- Gwella effeithlonrwydd gwasanaethau a swyddogaethau.
- Blaengaredd a newid sy'n cyfrannu at welliant.

Bydd pob un o flaenoriaethau'r cyngor ar gyfer gwelliant yn cyflawni un neu fwy o'r agweddau hyn. Manylir ar hyn yn fanwl yn y tudalennau sy'n dilyn.

*Sut dewiswyd amcanion gwella'r cyngor?*

Pennwyd amcanion gwella'r cyngor gan gyfeirio at *Gynllun Un Abertawe* ac ymrwymadau polisi'r cyngor a chan ymgynghori â staff y cyngor, aelodau etholedig a'r cyhoedd. Roedd hyn yn cynnwys arolwg ar-lein ac ymgynghoriadau wyneb yn wyneb â chynrychiolwyr grwpiau amrywiol.

*Atebolrwydd ar Sail Canlyniadau*

Datblygwyd y Cynllun Gwella Corfforaethol gan ddefnyddio'r dull Atebolrwydd ar Sail Canlyniadau (RBA). Datblygwyd pob amcan gwella a nodwyd mesurau perfformiad drwy ateb y cwestiynau canlynol:

1. **Sut gallwn fesur faint rydym yn ei wneud?**
2. **Sut gallwn fesur a ydym yn cyflwyno gwasanaethau'n dda?**
3. **Sut gallwn fesur a yw ein cwsmeriaid yn well eu byd?**
4. **Beth yw'r mesurau pwysicaf a sut rydym yn perfformio?**
5. **Beth sy'n gweithio'n dda nawr y gallwn ei wella?**
6. **Beth byddwn yn ei wneud i wella?**

Mae *Cynllun Un Abertawe* yn ymwneud yn bennaf â'r heriau cymunedol y mae'r cyngor a'i bartneriaid yn mynd i'r afael â hwy drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol. Ar y llaw arall, mae'r Cynllun Gwella Corfforaethol yn ymwneud yn bennaf ag atebolrwydd perfformiad ar gyfer y gwasanaethau a gyflwynir gan y cyngor yn bennaf. Mae'r Cynllun Gwella Corfforaethol yn sôn yn bennaf am wella gwasanaethau'r cyngor i'w gwsmeriaid uniongyrchol neu ei gyfraniad at yr heriau a rennir sy'n cael eu hamlinellu yng *Nghynllun Un Abertawe*.

**Nodyn ar fesur 'canlyniadau' sy'n gysylltiedig â gwasanaethau** - drwy ddefnyddio RBA, mae'r cyngor wedi ceisio nodi mesurau perfformiad priodol, yn enwedig er mwyn canfod 'a yw pobl yn well eu byd?' Mewn rhai meysydd mae'r ymagwedd hon yn eithaf syml a gellir nodi a mesur y 'canlyniad'. Serch hynny, mae angen ystyried nifer o faterion wrth geisio mesur canlyniadau ym maes gwasanaethau.

Yn gyntaf oll, mae'n anodd mesur 'canlyniad' rhai o wasanaethau'r cyngor sy'n strategol ac yn galluogi, a chyflwynir y gwasanaeth sy'n effeithio ar y defnyddiwr terfynol gan asiantaeth arall neu nifer o asiantaethau'n cydweithio. Er enghraifft, er bod gan y cyngor rôl wrth ddatblygu sectorau allweddol yr economi leol, mae'r cyngor yn cyflawni hyn yn bennaf drwy fframweithiau strategol, drwy ei waith cynllunio a thrwy weithio ar y cyd ag eraill. Felly, mae'n anodd ynysu a mesur effaith y cyngor ar y canlyniad; ychydig o bobl a fyddai'n dadlau na ddylai'r cyngor wneud datblygu'r economi leol yn flaenoriaeth.

Yn ail, oherwydd natur gymhleth rhai o'r gwasanaethau sy'n ymwneud â 'phobl', nid yw o angenrheidrwydd yn rhwydd mesur canlyniadau na darparu a llunio rhagamcaniadau er mwyn gwella'n gynyddol. Er enghraifft, er y gall fod yn ddymunol ac yn bosib mesur cynnydd datblygiadol plant Dechrau'n Deg pan fyddant yn 2 oed ac eto wrth iddynt gyrraedd 3 oed, mae'n anodd pennu a rhagweld meincnodau a gwelliannau cynyddol bob blwyddyn pan fydd pob carfan plant a fesurir yn cynnwys unigolion gwahanol â mannau cychwyn ac anghenion gwahanol.



Yn drydydd, mae rhai gwasanaethau'n destun cyfeiriad ac arweiniad strategol sy'n pennu blaenoriaethau gwasanaeth. Er enghraifft, mae gan gynghorau yng Nghymru dargedau statudol ar gyfer lleihau tirlenwi a chynyddu ailgylchu gwastraff a bennwyd gan Lywodraeth Cymru. Bydd rhaid i gynghorau nad ydynt yn cyflawni'r targedau statudol hyn dalu treth tirlenwi a dirwyon. O ganlyniad, mae gwasanaethau rheoli gwastraff y cyngor wedi'u cynllunio i gyflawni'r targedau statudol hyn. Felly, blaenoriaeth y cyngor yw cyflawni'r targedau hyn yn hytrach nag ystyried a yw unrhyw un yn well ei fyd (er bod hyn yn rhan o'r strategaeth i argyhoeddi pobl i ailgylchu).

Yn bedwerydd, mae'n anodd weithiau ganfod effaith y cyngor ar gyflwyno gwasanaeth os na fydd y canlyniadau'n amlwg am beth amser. Gall ffactorau eraill, sydd y tu hwnt i reolaeth y cyngor, effeithio arnynt neu efallai fod y canlyniadau'n amlwg ac nid yw'n werth chweil eu mesur. Er enghraifft, mae'r cyngor yn ceisio cynyddu nifer y lleoedd tyfu a rhandiroedd fel y gall pobl dyfu eu llysiau ffres eu hunain. Yn ogystal â bod yn weithgaredd hamdden iach, mae hyn yn darparu bwyd iach a gall arbed arian. Gall fod yn anodd mesur effaith y polisi hwn ar iechyd pobl yn y tymor byr a gall ffactorau eraill, sy'n gysylltiedig â ffyrdd o fyw, effeithio ar y canlyniad. Ond ychydig fyddai'n dadlau na fydd cynyddu nifer y lleoedd tyfu'n arwain at nifer o fanteision gan gynnwys rhai iechyd.

#### *Sut byddwn yn monitro ac yn adrodd am gynnydd?*

Caiff y mesurau perfformiad yn y cynllun hwn eu monitro'n fisol, bob chwarter ac yn flynyddol, mewn cyfarfodydd adrannol, gan y Bwrdd Gwella Corfforaethol a chan aelodau etholedig. Caiff amcanion gwella'r cyngor eu hadlewyrchu yng nghynlluniau gwasanaethau a chynlluniau busnes adrannau. Defnyddir y data diweddaraf i werthuso perfformiad. Caiff cefndir y perfformiad presennol a chynydd ers y cylch adrodd diwethaf eu hystyried. Byddwn yn ceisio deall y rhesymau dros y perfformiad presennol er mwyn i ni geisio gwella. Bydd y cyngor yn cyhoeddi Adolygiad Perfformiad Blynyddol yn 2014-15 i adrodd ar ei lwyddiant yn 2013-14 wrth gyflwyno'r amcanion gwella a amlinellir yn y cynllun hwn.

#### *Diwygiadau i'r Cynllun*

Mae'r cynllun hwn yn cynnwys mesurau perfformiad lleol newydd a bydd y gwaith yn parhau yn ystod 2013-14 i'w mireinio a'u hymgorffori yn systemau rheoli perfformiad y cyngor. Yn ystod y broses hon, ac oherwydd dylanwadau allanol eraill, mae'n bosib y bydd angen ychwanegu at yr amcanion, eu newid neu eu mireinio eto ac mae hyn yn berthnasol i'r mesurau perfformiad, y rhagamcaniadau a'r cynnwys arall yn y cynllun hwn hefyd. Bydd unrhyw newidiadau'n cael eu nodi yn adolygiad blynyddol y Cynllun Gwella Corfforaethol a chyhoeddir y diwygiadau.

#### *Blaenoriaethau busnes eraill*

Mae gan y cyngor nifer o bryderon eraill sy'n flaenoriaethau busnes, megis ymdrin â baw cŵn a gwelliannau i gynnal a chadw priffyrdd. Eir i'r afael â'r rhain drwy gynlluniau busnes gwasanaethau a chânt eu monitro drwy raglen strategol y cyngor.

Ceir digon o dystiolaeth i awgrymu bod gwahaniaethau sylweddol rhwng cymunedau yn Ninas a Sir Abertawe o ran cyfoeth, incwm, iechyd a dyheadau. Mae'r Datganiad Ymrwymadau Polisi, a fabwysiadwyd gan y cyngor ar 26 Gorffennaf 2012, yn nodi'r bwriad i ddatblygu ymagwedd 'Ardaloedd Targed', a fydd yn golygu adrannau'r cyngor, y GIG ac asiantaethau eraill yn rhannu adnoddau a chyllid i gydweithio ar draws ffiniau er mwyn mynd i'r afael ag achosion tlodi ac amddifadedd sy'n

rhychwantu sawl cenhedlaeth ..". Mae'r Amcanion Gwella a nodir yn y cynllun hwn yn rhai cynhwysol er y cânt eu rhoi ar waith mewn modd sy'n hollol gyson â'r ymagwedd dargedu.

*Sut gallwch chi gymryd rhan a chynnig amcanion gwella newydd yn ystod y flwyddyn?*

Mae'r cyngor wedi creu cronfa ddata ymgynghori partneriaeth i roi mynediad hwylus i drigolion i'r ymgynghoriadau a gynhelir gan Gyngor Dinas a Sir Abertawe a'i bartneriaid, neu ar eu rhan. Yma gallwch weld yr ymgynghoriad a chael mwy o fanylion am sut gallwch ddarparu adborth. Pan fydd ymgynghoriad wedi'i gwblhau, gallwch lawrlwytho unrhyw ganlyniadau/gylchlythyron perthnasol.

Dilynwch y ddolen isod i gael mynediad i'r Gronfa Ddata Ymgynghori: [Cronfa Ddata Ymgynghori](#)

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu ymholiadau ynglŷn â'r Gronfa Ddata, neu os ydych yn cael trafferth ei defnyddio, cysylltwch â'r Cydlynnydd Ymgynghori ar 01792 636732 neu ffacs 01792 637206 neu [e-bost consultation@swansea.gov.uk](mailto:e-bost_consultation@swansea.gov.uk)

Gallwch gymryd rhan hefyd drwy Fyrddau Craffu'r Cyngor sy'n agored i'r cyhoedd ([Craffu yn Abertawe](#)) neu gallwch gysylltu â Thîm Mynediad i Wasanaethau'r Cyngor drwy ffonio 636907 neu e-bostio [accesstoservices@swansea.gov.uk](mailto:accesstoservices@swansea.gov.uk)

Os hoffech gynnig amcanion gwella newydd ar gyfer 2013-17, gallwch gysylltu â'r cyngor unrhyw bryd drwy: e-bostio [improvement@swansea.gov.uk](mailto:improvement@swansea.gov.uk) Ffôn 01792 636852.



# Gweithredu dros Abertawe Well

*Cynllun Gwella Corfforaethol*  
*2013-17 - **Rhan 1 Crynodeb***  
***Gweithredol***

## Crynodeb Gweithredol - Amcanion Gwella

**A. Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>O leiaf cynnal lefelau presenoldeb yn lleoliadau Dechrau'n Deg.</li> <li>Mesur sut mae canfyddiadau rhieni/gofalwyr o'u sgiliau magu plant wedi newid yn ystod yr ymyriad.</li> <li>Deall % plant Dechrau'n Deg yr aseswyd eu bod yn cydymffurfio â'u norm datblygiadol neu'n well</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Er mwyn i gynifer o blant cymwys a'u teuluoedd â phosib elwa o fuddion addysgol a chymdeithasol darpariaeth y blynyddoedd cynnar.</li> <li>Mesur pwysig o ganfyddiad rhieni (ac ymarferwyr proffesiynol) o sut mae eu sgiliau magu plant, ynghyd ag ymddygiad, hunan-barch a hyder eu plant wedi gwella yn ystod yr ymyriad.</li> <li>Er mwyn i ymarferwyr proffesiynol sy'n gweithio gyda'r plant a'u teuluoedd allu ymateb yn briodol i helpu plant i gyflawni eu potensial o ran y normau datblygiadol.</li> </ul>

**B. Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr 3 i 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial.**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Gwella presenoldeb ysgol.</li> <li>Gwella sgiliau llythrennedd a darllen plant.</li> <li>Cynyddu canran y disgyblion sy'n cyflawni Trothwy Lefel 2 gan gynnwys Saesneg/Cymraeg a Mathemateg</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Os nad yw plant yn mynd i'r ysgol yn rheolaidd, ni fyddant yn cyflawni eu potensial addysgol.</li> <li>I ddiwallu angen pob dysgwr am allu darllen ysgrifennu a bod yn rhifog er mwyn llwyddo yn yr ysgol a'r tu hwnt.</li> </ul>

**C. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau Plant a Theuluoedd).**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Lleihau nifer y plant sy'n dod i'r system gofal mewn modd diogel.</li> <li>Lleihau cyfradd ailgyfeiriadau at Wasanaethau Plant a Theuluoedd a nifer y plant y mae angen ymyriad gan y gwasanaethau cymdeithasol arnynt.</li> <li>Gwella gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc a allai fod mewn perygl o ddod i mewn i'r system gofal.</li> <li>Cynyddu canran y plant sy'n derbyn gofal yn Abertawe a gefnogir mewn lleoliad teulu a gofal maeth yn hytrach na gofal preswyl.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Fel na fydd plant yn dod i'r system gofal oni bai mai hwn, mewn gwirionedd, yw'r opsiwn gorau neu'r unig opsiwn i ddiogelu neu hyrwyddo eu hiechyd neu eu lles.</li> <li>I sicrhau bod y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd yn gwneud eu gwaith mwyaf effeithiol gyda'r plant, y bobl ifanc a'r teuluoedd sydd yn yr angen mwyaf.</li> <li>Er mwyn i blant osgoi'r angen am ddod i'r system gofal a chael eu cefnogi drwy opsiynau diogel a phriodol.</li> <li>I sicrhau'r lleoliad cywir ar yr adeg gywir a chyflawni canlyniadau gwell i blant.</li> </ul>

**Ch. Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu nifer y prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol a'r Tu Hwnt i Frics a Morter yn eu contractau.</li> <li>Cynyddu nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi o ganlyniad i gymryd rhan ym mhrosiect Gweithffyrdd.</li> <li>Cynyddu boddhad â'r gwasanaeth caniatâd cynllunio ymhlith ymgeiswyr a thrydydd partion.</li> <li>Cynyddu canran yr holl geisiadau sylweddol a bychan ag ysgogiad economaidd a gymeradwyir.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Er mwyn rhoi cyfleoedd profiad gwaith, hyfforddiant a chyflogaeth i'r di-waith a'r rhai sy'n anweithgar yn economaidd.</li> <li>Ymgysylltu â'r rhai sy'n anweithgar yn economaidd a'r di-waith tymor hir a helpu i'w cefnogi i ddychwelyd i gyflogaeth.</li> <li>Mae gwasanaeth cynllunio o safon yn bwysig wrth feithrin hyder datblygwyr a buddsoddwyr i fuddsoddi yn Abertawe er mwyn datblygu sectorau allweddol yr economi leol.</li> <li>Datblygu cynlluniau sy'n cynorthwyo datblygiad economaidd yn llwyddiannus.</li> </ul>

**D. Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau.**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Rhagor o staff y cyngor i dderbyn hyfforddiant priodol i'w rôl mewn hawliau lles/budd-daliadau.</li> <li>Cynyddu nifer staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd.</li> <li>Annog mwy o denantiaid y cyngor i ymaelodi â'r Undeb Credyd.</li> <li>Lleihau canran y gwarantau a weithredir yn erbyn tenantiaid y cyngor drwy gynnig cefnogaeth a chymorth ariannol.</li> <li>Cynyddu nifer yr aelwydydd a oedd mewn perygl o fod yn ddigartrefedd y llwyddwyd i atal digartrefedd am 6 mis.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu'r adnoddau a'r gallu i helpu pobl a chleientiaid i hawlio'r budd-daliadau y mae ganddynt hawl iddynt, mwyafu eu hincwm ac ymdopi â phryderon a phroblemau o ran budd-daliadau sy'n deillio o gyflwyno'r diwygiadau lles.</li> <li>Helpu i gynyddu gallu ariannol yr Undeb Credyd ac annog mwy o drigolion Abertawe i ymaelodi ag ef fel y gall mwy o bobl fanteisio ar opsiynau credyd a chynilo cynaliadwy a fforddiadwy ac elwa ohonynt.</li> <li>Helpu tenantiaid i reoli eu harian a thalu eu rhent neu eu biliau'n brydlon mewn ymgais i'w hatal rhag mynd i ôl-ddyledion rhent ac anawsterau ariannol.</li> <li>Helpu tenantiaid sydd mewn perygl o gael eu troi allan o ganlyniad i ôl-ddyledion rhent sy'n waeth oherwydd dyled.</li> <li>Helpu pobl i gynnal sefydlogrwydd a diogelwch ar gyfer eu teuluoedd, diogelu eu hiechyd a'u lles ac atal eithrio cymdeithasol, gan leihau'r costau sydd ynghlwm wrth ddarparu gwely a brecwast dros dro.</li> </ul>

**Dd. Gwella Tai a Chyflenwad Tai er mwyn cynyddu argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da.**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu nifer yr unedau tai fforddiadwy newydd.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Diwallu'r angen hysbys am dai fforddiadwy a chyfrannu at leihau digartrefedd a nifer y bobl sy'n parhau i fyw mewn llety anaddas a/neu anfforddiadwy.</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>Lleihau nifer cartrefi'r cyngor sy'n wag.</li> <li>Cynyddu canran tenantiaid y cyngor sy'n aros yn eu tenantiaethau am fwy na 2 flynedd.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Er mwyn Manteisio i'r eithaf ar ei stoc dai fel bod cynifer ohonynt â phosib yn cael eu meddiannu, gan helpu i ddiwallu'r angen am dai fforddiadwy.</li> <li>Er mwyn helpu i fanteisio i'r eithaf ar y stoc dai a helpu tenantiaid i gynnal eu tenantiaethau, gan wella sefydlogrwydd eu teuluoedd a chreu cymunedau mwy cydlynol i fyw ynddynt.</li> </ul>
--	--

### E. Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu canran y bobl ifanc 11-16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau corfforol neu chwaraeon allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol.</li> <li>Cynyddu canran y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.</li> <li>Cynyddu canran y bobl sy'n parhau'n actif 12 mis ar ôl cael eu cyfeirio at y cyngor gan ymarferwyr iechyd ac sy'n nodi bod eu hiechyd wedi gwella.</li> <li>Cynyddu nifer y lleoedd tyfu sydd ar gael.</li> <li>Cynyddu canran y disgyblion a nodwyd gan y Cyfrifiad Ysgolion Blynyddol ar Lefel Disgyblion sy'n bwyta cinio ysgol am ddim.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynnal cyfranogiad mewn gweithgareddau corfforol neu chwaraeon y tu allan i'r hysgol a hyrwyddo ffyrdd iach o fyw.</li> <li>Bydd plant yn ddiogelach ger dŵr a byddant yn dysgu sgil bywyd a fydd yn hwyl ac yn cyfrannu at fabwysiadu ffordd iach o fyw.</li> <li>I ddangos bod cyfranogwyr wedi mabwysiadu ffordd iachach fyw.</li> <li>I annog pobl i dyfu eu bwyd eu hunain a helpu gyda phrisiau bwyd cynyddol, annog hunangynhaliath, darparu gweithgaredd iach a hyrwyddo bwyta'n iachach.</li> <li>I gynorthwyo dysgu a helpu i sicrhau lles disgyblion yn y dyfodol.</li> </ul>

**F. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion).**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu nifer yr achosion lle mae'r risg wedi cael ei rheoli wrth ddiogelu oedolion diamddiffyn.</li> <li>Cynyddu nifer a chanran y bobl sy'n cael eu cefnogi i fod yn annibynnol.</li> <li>Lleihau'r amser rhwng cwblhau cynllun gofal a darparu/gosod cymhorthion/cyfarpar.</li> <li>Helpu cleientiaid i ddychwelyd adref ar ôl cyfnod o ailalluogi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Meithrin cyfrifoldeb ar y cyd am ddiogelu ymhlith ein holl aelodau staff a chynyddu'r gallu i ymdopi â galw cynyddol gan boblogaeth sy'n heneiddio.</li> <li>Hyrwyddo annibyniaeth, diogelwch ac urddas defnyddwyr gwasanaeth.</li> <li>Lleihau'r angen am dderbyniad i'r ysbyty neu ofal preswyl.</li> <li>Darparu gofal o ansawdd da sy'n canolbwyntio ar y person a gwell canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaeth sydd hefyd yn fwy cynaliadwy yn ariannol na gofal preswyl tymor hir.</li> </ul>

**Ff. Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu drwy hyrwyddo, gweithio ar y cyd ag eraill a thrwy dargedu ardaloedd â chyfraddau ailgylchu isel**

1. Beth rydym am ei gyflawni?	2. Pam mae hyn yn bwysig?
<ul style="list-style-type: none"> <li>Cynyddu canran y gwastraff sy'n cael ei ailgylchu a lleihau canran y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi.</li> <li>Cynyddu canran yr achosion o dipio anghyfreithlon sy'n cael eu clirio o fewn 5 niwrnod gwaith</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>I gyflawni targedau gwastraff Llywodraeth Cymru, osgoi cosbau ariannol a helpu i gyfrannu at ddiogelu adnoddau prin.</li> <li>Dylai gwella trefniadau casglu ac ailgylchu gwastraff gael effaith gadarnhaol ar leihau'r achosion o dipio anghyfreithlon a chyflymu'r broses o fynd i'r afael â digwyddiadau o'r fath.</li> </ul>

# Gweithredu dros Abertawe Well

*Cynllun Gwella Corfforaethol  
2013-17 - Rhan 2*

DRAFT

## A. Darparu cefnogaeth i blant yn Abertawe yn ystod y blynyddoedd cynnar fel y byddant yn barod i ddysgu a gwneud cynnydd datblygiadol.

### Pam mae hyn yn Amcan Gwella

Ceir tystiolaeth bod gofal ac addysg dda yn y blynyddoedd cynnar yn arwain at ganlyniadau buddiol i blant a'u teuluoedd.

#### 1. Darpariaeth y blynyddoedd cynnar

- Ceir tystiolaeth sylweddol o ymchwil<sup>3</sup> sy'n amlygu'r buddion addysgol a chymdeithasol mae darpariaeth dda yn y blynyddoedd cynnar yn eu cynnig i blant a chymdeithas, yn enwedig plant o ardaloedd difreintiedig
- Mae canfyddiadau ymchwil yn awgrymu bod gofal ac addysg dda yn y blynyddoedd cynnar yn arwain at welliannau o ran datblygiad iaith plant, eu perfformiad addysgol mewn mathemateg a darllen a gostyngiad o ran ymddygiad ymosodol.
- Mae plant sy'n mynd i leoliadau'r blynyddoedd cynnar yn fwy annibynnol ac yn canolbwyntio'n hwy ar chwarae, maent yn fwy bodlon cydweithredu ac yn fwy parod am yr heriau maent yn eu hwynebu.
- Mae ymchwil hefyd yn dangos bod ansawdd darpariaeth yn cael effaith amlwg ar y canlyniadau ar gyfer plant.
- Mae plant sy'n derbyn darpariaeth dda yn y blynyddoedd cynnar yn fwy tebygol o fynd i sefydliadau addysg uwch a chael swyddi da.
- Maent hefyd yn llai tebygol o droseddu a defnyddio cyffuriau ac mae priodasau llai ohonynt yn chwalu.

#### 2. Dechrau'n Deg

- Rhaglen amlasiantaeth yw Dechrau'n Deg a'i nod yw gwella canlyniadau ar gyfer plant dan 4 oed yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig a nodwyd.
- Mae plant a'u teuluoedd sy'n byw yn yr ardaloedd a dargedir yn gymwys i dderbyn amrywiaeth o wasanaethau, gan gynnwys:
  - ymweliadau iechyd sy'n ychwanegol at y gwasanaeth craidd/gwasanaethau gwella iechyd eraill;
  - rhaglenni magu plant a chefnogaeth drwy raglenni gwaith grŵp achrededig a/neu ymyriadau 1:1 unigol.
  - rhaglen iaith a chwarae;
  - gofal plant rhan-amser o safon am ddim i bob plentyn 2 flwydd oed am 2.5 awr y dydd, 5 niwrnod yr wythnos, 42 wythnos y flwyddyn.
- Mae model cyflwyno Abertawe'n seiliedig ar sefydlu lleoliadau Dechrau'n Deg arbennig o fewn ysgolion cynradd, gan sicrhau cydleoli staff a darpariaeth di-

<sup>3</sup>Gweler, er enghraifft, [The Marmot Review](#) a [Chynllun ar gyfer Trechu Tlodi Llywodraeth Cymru](#).



fwlch i mewn i'r Cyfnod Sylfaen. Fel y nodwyd yng Ngwerthusiad Interim Dechrau'n Deg - SQW 2010:

*"mae gweithio amlasiantaeth/ar y cyd wedi gwella effeithiolrwydd yn sylweddol ac wedi cynorthwyo wrth gyflawni nodau cyffredinol y rhaglen. Yn ogystal â gwella mynediad i wasanaethau drwy gydleoli a chyflwyno ar y cyd, llwyddwyd hefyd i gydlynu a dod â'r ystod o sgiliau, gwybodaeth a safbwyntiau ynghyd sy'n angenrheidiol i alluogi'r rhaglen i nodi a diwallu anghenion - darparu ymyriadau ac atebion wedi'u teilwra er mwyn sicrhau bod y gwasanaeth a'r gefnogaeth fwyaf addas ar waith."*

- Erbyn 2015, bydd menter Dechrau'n Deg yn darparu ar gyfer 2,659 o blant 0-3 oed sy'n byw yn yr ardaloedd a dargedir gan gynnig tua 600 o leodd gofal plant i'r rhai 2 flwydd oed.

### Cyfraniad y cyngor at welliant

- Mae'r cyngor yn rhan o ymagwedd amlddisgyblaeth at wella canlyniadau ar gyfer plant a'u teuluoedd sy'n cymryd rhan yn rhaglen Dechrau'n Deg.
- Mae'r cyngor yn gweithio i gydlynu a dod â gwahanol sgiliau a disgyblaethau ynghyd er mwyn datblygu rhaglenni wedi'u teilwra i ddiwallu anghenion unigol pobl.
- Mae'r cyngor wedi bod yn rhan hanfodol o sefydlu ac estyn lleoliadau Dechrau'n Deg, rheoli'r rhaglen a chyflwyno agweddau allweddol ar y rhaglen, magu plant er enghraifft.
- Mae'r cyngor a'i bartneriaid yn gweithio i annog cynifer o blant cymwys â phosib i fynd i leoliadau Dechrau'n Deg. Bydd presenoldeb uchel yn sicrhau bod plant yn cyrraedd eu potensial datblygu a bydd eu teuluoedd yn elwa cymaint â phosib o well sgiliau magu plant, hunan-barch, hyder a gwelliant yn ymddygiad y plant.

### A1. Presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg

**Nod:** O leiaf cynnal presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg

**Mesur:** % presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg

Perfformiad Blaenorol				Rhagamcan			
2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	-	-	79%	80%	80%	80%	80%

#### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae cynnal presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg a'i wella'n raddol yn bwysig er mwyn i gynifer o blant cymwys a'u teuluoedd â phosib elwa o fanteision addysgol a chymdeithasol darpariaeth yn y blynyddoedd cynnar.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir.**

- Nid yw mynd i leoliad gofal plant Dechrau'n Deg yn orfodol; fodd bynnag, mae'n rhoi cyfle i blant ifanc wella eu datblygiad yn y flwyddyn cyn dechrau yn y Dosbarth Meithrin.
- Y prif reswm dros beidio â mynd yw salwch, yn enwedig afiechydon â chyfnod magu megis brech yr ieir a'r frech goch; mae diwrnodau HMS ysgolion a'r gwyliau haf hefyd yn effeithio ar bresenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg.
- Mae data presenoldeb yn cael ei goladu'n genedlaethol; fodd bynnag, ni fydd Llywodraeth Cymru'n meincnodi perfformiad oherwydd amrywiadau o ran ymagwedd ar draws Cymru.
- Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, gwelwyd gostyngiad sylweddol mewn presenoldeb heb ganiatâd. Nodwyd bod hyn yn broblem mewn llawer o leoliadau ac aed i'r afael â hyn yn uniongyrchol gan yr holl reolwyr mewn cyfarfodydd rheolaidd. Y canlyniad oedd rhannu arfer da a mabwysiadu proses gyson.
- Mae Llywodraeth Cymru'n fodlon ar lefelau presenoldeb mewn lleoliadau Dechrau'n Deg yn Abertawe. Rydym o'r farn bod hyn yn deillio'n bennaf o'r model o leoliadau penodol sy'n cyflawni darpariaeth o safon yn ogystal â rhoi safle i gydleoli'r tîm amlddisgyblaeth ehangach.
- Oherwydd y ffactorau disgwylidig sy'n effeithio ar bresenoldeb mewn lleoliadau cyn-ysgol, y nod ar gyfer y dyfodol yw cynnal lefel y presenoldeb a gyflawnwyd yn 2012-13 a, lle bynnag y bo modd, gwella'r perfformiad fesul ychydig. Bydd hyn yn ddibynnol ar dargedu'r rhai sy'n absennol yn fynych.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Lleoliadau gofal plant arbennig o fewn ysgolion, a chydleoli'r tîm amlddisgyblaeth ehangach.
- Mynd i'r afael ag absenoldeb drwy ymweliad cartref gan yr Ymwelydd Iechyd er enghraifft.
- Ychwanegu gwybodaeth gefndir at y data.
- Cynnal cyfarfodydd rheolwyr gofal plant rheolaidd er mwyn rhannu arfer da, nodi materion y mae'n rhaid mynd i'r afael â hwy a sicrhau cysondeb.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Cychwyn peilot mewn lleoliadau Dechrau'n Deg gan ddefnyddio ymagwedd amlasiantaeth i ganolbwyntio ar sicrhau ansawdd.	Er mwyn trafod unrhyw faterion/pryderon/gwelliannau o ran presenoldeb plant yn y lleoliad, gan gynnwys absenoldeb, er mwyn gwella perfformiad y plant.

Monitro a chefnogi lleoliadau Dechrau'n Deg drwy'r Athrawes Gyswllt Dechrau'n Deg.	Nodi a rhannu arfer da, sicrhau cysondeb ar draws lleoliadau a nodi meysydd i'w datblygu o fewn lleoliadau unigol er mwyn gwella perfformiad a phresenoldeb.
Ystyried sut gall elfen magu plant Dechrau'n Deg elw o'r arbenigedd a'r adnoddau sydd ar gael.	Helpu i fynd i'r afael â phresenoldeb isel.

## A2. Gwell Magu Plant

**Nod:** Mesur cynnydd rhieni a'u canfyddiadau (a rhai'r ymarferwyr proffesiynol) o'r gwelliant yn eu sgiliau magu plant yn ystod yr ymyriad.

**Mesur:** % cyfartalog gwelliant a ganfyddir gan a) rieni b) ymarferwyr proffesiynol sy'n ymwneud â rhaglenni magu plant Dechrau'n Deg.

Data Sylfaen						Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Rhieni									
Hunan-barch a hyder	30.1 %	30.1 %	20.7 %	15%	12.8%	I'w ddisodli gan canran y rhieni/gofalwyr sy'n sôn am welliant pendant ar ddiwedd rhaglen magu plant Dechrau'n Deg			
Sgiliau magu plant	28.4 %	26%	26%	10%	11.5%				
Ymddygiad y plant	11%	25%	21%	15%	9.1%				
Ymarferwyr proffesiynol									
Hunan-barch a hyder	57%	46%	50%	72%	37%				
Sgiliau magu plant	42.2 %	40%	32%	88%	32.2%				
Ymddygiad y plant	41.1 %	39%	32%	82%	25.1%				

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae deall y cynnydd a ganfyddir gan rieni o ran gwella eu sgiliau magu plant, ymddygiad, hunan-barch a hyder y plant yn fesur pwysig o'r gwelliannau maent wedi'u gwneud yn ystod yr ymyriad.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Nod elfen magu rhaglen plant Dechrau'n Deg yw darparu strategaethau, nid rheoli ymddygiad a galluogi rhieni/gofalwyr i ddeall yn well yr angen heb ei ddiwallu sy'n ysgogi'r ymddygiad.
- Er bod y rhan fwyaf o gyfeiriadau'n canolbwyntio ar reoli ymddygiad, mae gwerthuso'n dangos bod rhieni'n nodi gwell hunan-barch a hyder fel y newid mwyaf arwyddocaol.
- Roedd rhieni'n sôn am ymarferwyr proffesiynol yn rhoi cyngor iddynt am 'y ffordd orau o wneud pethau'. Roedd hynny'n gwneud iddynt deimlo 'os nad oeddwn i'n gwneud pethau fel 'na, byddwn i'n rhiant gwael'. Roedd hyn yn cynyddu'r ymdeimlad o fethu.
- Dywedodd rhieni dro ar ôl tro eu bod yn cydnabod nad oeddent yn teimlo'n "ddigon da" yn aml.
- Aeth llawer ymlaen i ddweud bod y ffordd mae'r rhaglenni'n cael eu hwyluso'n rhoi cyfle iddynt ddatrys problemau yn y grŵp. Doedd neb yn rhoi'r atebion iddynt ac roeddent yn teimlo eu bod yn rheoli penderfyniadau'n fwy.
- Mae'r tablau ar y dudalen flaenorol yn dangos perfformiad y gorffennol a'r gwelliant mewn 3 maes: Hunan-barch a Hyder, Siliau magu plant ac Ymddygiad y plant.
- Dylid ystyried y canlynol hefyd:
  - Fel arfer, roedd rhieni'n nodi bod eu gallu i ymdopi'n llawer uwch na'r hyn a nodwyd gan yr ymarferwyr proffesiynol.
  - Pan ofynnwyd i rieni fyfyrion am eu sgôr gwreiddiol ar ddiwedd y gwasanaeth, roeddent yn nodi'n gyffredinol eu bod wedi rhoi sgôr uwch i'w hunain am eu perfformiad nag yr oeddent yn ei haeddu o bosib ac, mewn gwirionedd, roedd eu gallu i ymdopi'n is.
- Er enghraifft: Yn 2011-12 yn gyffredinol, roedd rhieni'n nodi bod eu man cychwyn yn llawer uwch nag yn y blynyddoedd blaenorol ond roedd y sgôr ar y diwedd yn debyg i'r blynyddoedd blaenorol. Felly mae'r sgorau gwelliant yn ymddangos yn is.
- Gallai hyn fod o ganlyniad i ymagwedd fwy ataliol a fabwysiadwyd gan y gwasanaeth gan arwain at lwyddiant wrth gynnwys defnyddwyr gwasanaeth yn gynnar cyn i bryderon am allu teulu i ymdopi ddatblygu'n argyfwng.
- Oherwydd bod arian Genesis 2 wedi dod i ben yn gynnar, mae adnoddau o fewn y tîm Magu Plant wedi gostwng. Fodd bynnag, mae'r tîm wedi cael swydd ychwanegol i roi'r rhaglen ehangu ar waith.
- Bydd arweiniad newydd gan Lywodraeth Cymru'n dylanwadu ar gyflwyno'r rhaglenni o ddiwedd 2013 ymlaen.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Amrywiaeth o raglenni a gyflwynir gan y tîm magu plant a'i bartneriaid sy'n cynnig cefnogaeth i ddefnyddwyr gwasanaeth y gellir ei haddasu i ddiwallu anghenion teuluoedd unigol.
- Sicrhau bod staff yn cael mynediad i hyfforddiant sy'n rhoi'r sgiliau, yr wybodaeth a'r offer iddynt i gefnogi teuluoedd yn effeithiol.
- Cyfarfodydd cynllunio amlasiantaeth ym mhob lleoliad Dechrau'n Deg i rannu arfer da, datrys problemau a chynllunio cyflwyno gwasanaethau yn y dyfodol.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Cychwyn peilot yn y lleoliadau Dechrau'n Deg gan ddefnyddio ymagwedd amlasiantaeth i ganolbwyntio ar sicrhau ansawdd.	I drafod unrhyw faterion/pryderon/gwelliannau ym mhresenoldeb y plant yn y lleoliad er mwyn gwella eu perfformiad.
Cychwyn rhaglenni magu plant yn gynharach yn y cyfnod cyn geni.	I wella canlyniadau drwy sicrhau bod y teulu'n cael mynediad i gefnogaeth o'r cyfnod cyn geni hyd ddechrau'r ysgol.
Adolygu'r offer ar gyfer mesur gwelliannau i sgiliau magu plant, hyder a gofal plant.	I sicrhau cysondeb ar draws atal ac ymyrryd yn gynnar ac ymateb i arweiniad Dechrau'n Deg o ran mesur perfformiad a gwella canlyniadau.
Ymgorffori'r ymagwedd amlasiantaeth yn rhaglen ehangu Dechrau'n Deg ac adolygu'r cyfarfodydd cynllunio ar y cyd ac adeiladu arnynt.	Er mwyn helpu i wella canlyniadau ar gyfer teuluoedd a'u plant.
Newid yr enw o'r Tîm Magu Plant i'r Tîm Partneriaeth â'r Teulu a newid teitlau swydd o Swyddogion Datblygu Sgiliau Magu Plant i Hwyluswyr Teulu.	Mewn ymateb i'r adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth bod gwahoddiad i raglen 'magu plant' yn creu'r argraff eu bod yn cael eu hystyried yn rhieni gwael ac er mwyn helpu i gael gwared ar y rhwystrau rhag creu cysylltiad â theuluoedd.

### A3. Plant Dechrau'n Deg sy'n cyrraedd y norm datblygiadol neu'n well

**Nod:** Helpu plant Dechrau'n Deg i gyflawni eu potensial o ran y norm datblygiadol.

**Mesur:** % y plant Dechrau'n Deg yr aseswyd eu bod yn cydymffurfio â'u norm datblygiadol neu'n well.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2009-10	2010-11	2011-12 <sup>4</sup>	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
2 oed	-	-	43.78%	38.97%	Yn y dyfodol ni fyddwn, o angenrheidrwydd, yn disgwyl gwelliant blynyddol oherwydd bod pob carfan o blant, o flwyddyn i flwyddyn, yn cynnwys plant gwahanol ag anghenion unigol gwahanol.			
3 oed	-	-	53.57%	61.42%				

#### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae'n bwysig asesu datblygiad plant ar adegau addas yn eu blynyddoedd cynnar fel y gall ymarferwyr proffesiynol sy'n gweithio gyda phlant a'u teuluoedd ymateb yn briodol er mwyn helpu i wella canlyniadau.

#### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Yn unol ag arweiniad strategol Llywodraeth Cymru o ran Dechrau'n Deg, mae pob plentyn sy'n gymwys i gymryd rhan yn cael asesiad datblygiadol trylwyr pan fydd yn 2 oed ac o leiaf 3 oed. Mae hyn yn dangos datblygiad go iawn y plentyn o'i gymharu â'r hyn y dylai fod am yr oedran hwnnw.
- Ar gyfer blwyddyn ariannol 2011/12, nid oes set gyflawn o ddata ar gael ar gyfer asesiad datblygiadol yr Amserlen o Sgiliau Tyfu. Felly, mae data cyflawn ar gael o 2012/13 yn unig.
- Mae'r normau datblygiadol yn 2012/13 wedi cynyddu o 38.97% ar gyfer plant 2 oed i 61.42% ar gyfer plant 3 oed. Roedd 33.46% o blant 2 oed yn dangos mwy nag un amrywiad safonol islaw'r norm datblygiadol. Fodd bynnag, erbyn iddynt gyrraedd 3 oed, roedd y ffigur wedi gostwng i 19.29%
- Yn y dyfodol ni fyddwn, o angenrheidrwydd, yn disgwyl gwelliant blynyddol oherwydd bod pob carfan o blant, o flwyddyn i flwyddyn, yn cynnwys plant gwahanol ag anghenion unigol gwahanol.
- Mae Llywodraeth Cymru'n bwriadu caffael datblygiad Fframwaith Asesu Datblygiad y Blynyddoedd Cynnar ar gyfer Cymru gyfan, o enedigaeth i saith mlwydd oed. Mae'n bosib y bydd hyn yn effeithio ar y gallu i gymharu data o un flwyddyn i'r llall.

<sup>4</sup>Mae canlyniad 2011/12 yn seiliedig ar ddata anghyflawn o asesiad datblygiadol yr Amserlen o Sgiliau Tyfu.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae integreiddio gwasanaethau o fewn Dechrau'n Deg wedi bod yn effeithiol wrth wella perfformiad. Mae pob plentyn ar raglen Dechrau'n Deg yn cael asesiad Amserlen o Sgiliau Tyfu wrth gyrraedd 2 oed ac eto pan fydd yn 3 oed.
- Ar ôl cwblhau'r Amserlen o Sgiliau Tyfu ar gyfer plant 2 oed, caiff unrhyw bryderon/gwrthwynebiadau/camau gweithredu o ran plant unigol eu hailadrodd wrth reolwr gofal plant y lleoliad Dechrau'n Deg mae'r plentyn yn mynd iddo.
- Yna cynhelir trafodaethau rheolaidd â'r Ymwelydd Iechyd a'r Rheolwr Gofal Plant i drafod cynnydd. Mae'r ffaith bod yr Ymwelydd Iechyd a'r Rheolwr Gofal Plant yn yr un lleoliad yn helpu'r cyfathrebu hyn sy'n hollbwysig wrth ymdrechu i wella cyrhaeddiad datblygiadol y plentyn.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Cychwyn peilot yn y lleoliadau Dechrau'n Deg gan ddefnyddio ymagwedd amlasiantaeth i ganolbwyntio ar sicrhau ansawdd.	I drafod unrhyw faterion/pryderon/gwelliannau o ran y plant sy'n mynd i'r lleoliad er mwyn gwella eu perfformiad.
Cynnal cyfarfodydd rheolaidd er mwyn sicrhau bod data'r Amserlen o Sgiliau Tyfu'n gadarn.	Er mwyn nodi unrhyw anghysondebau'n gynnar a llunio cynllun gweithredu yn unol â hyn.
Cychwyn rhaglenni magu plant yn gynharach, yn y cyfnod cyn geni.	Er mwyn galluogi ffordd fwy cadarn a rhagweithiol o gyflwyno gwasanaethau, yn unol â chanfyddiadau'r Marmot Review bod ymyrryd ar yr adeg gynharaf bosib yn cael yr effaith fwyaf.
Datblygu ymhellach yr wybodaeth a'r data am y daith wella dros y 12 mis nesaf a fydd yn ffocws allweddol ar gyfer yr Athro Cyswllt/Athrawes Gyswllt Dechrau'n Deg newydd.	Archwilio hyfywedd cyflwyno ymagwedd gyson a data y gellir eu cymharu mewn perthynas â'r asesiad ar dderbyn i'r Cyfnod Sylfaen.



## **B. Cefnogi gwell presenoldeb ysgol a chyrhaeddiad pob dysgwr 3 i 19 oed fel y gall pob un gyflawni ei botensial.**

### **Pam mae hwn yn Amcan Gwella?**

Mae'n ymwneud â materion allweddol a chanddynt oblygiadau ar gyfer yr angen i wella presenoldeb a chyrhaeddiad yn yr ysgol.

#### **1. Presenoldeb ysgol:**

- Ceir cysylltiad cryf sy'n dangos bod plant sy'n mynd i'r ysgol yn rheolaidd yn cynyddu eu cyfleoedd i wella eu cyrhaeddiad a chyflawni eu potensial llawn.
- Cafwyd gwelliant yn ffigurau presenoldeb Abertawe ar gyfer ysgolion cynradd ac uwchradd ym mlwyddyn academiaidd 2011-12. Fodd bynnag, mae ffigurau ar gyfer ysgolion cynradd, o'u cymharu â'r rhai cenedlaethol, wedi gostwng.
- O ganlyniad, mae ysgolion â phresenoldeb isel wedi cael eu targedu i dderbyn cefnogaeth gan y Gwasanaeth Lles Addysg ac ymgynghorydd cyswllt yr awdurdod lleol.
- Yn genedlaethol, mae pob awdurdod lleol yn cymryd rhan mewn deialog am bresenoldeb â'r Uned Safonau Ysgolion a darperir dadansoddiad a chatau gweithredu ar gyfer pob awdurdod.

#### **2. Cyrhaeddiad addysgol:**

- Cafwyd gwelliant da o ran cyrhaeddiad a chyflawniad yn Abertawe dros y 5 mlynedd diwethaf ond bydd amddifadedd yn parhau i effeithio ar berfformiad oni bai y cynhelir y pwyslais ar welliant.
- Mae sicrhau bod plant a phobl ifanc yn magu sgiliau llythrennedd (a rhifedd) da yn allweddol i'w cyfleoedd llwyddiant.

### **Cyfraniad y cyngor at welliant**

- Mae angen yr amgylchiadau a'r cyfle gorau posib ar blant a phobl ifanc i fanteisio ar addysg gyflawn er mwyn cyrraedd eu potensial. Os nad ydym yn sicrhau hyn, gall plant a phobl ifanc adael yr ysgol heb gymwysterau cydnabyddedig, a gall hynny eu harwain at ymddygiad gwrthgymdeithasol, bod yn ddi-waith â rhagolygon gwael, ac yna mynd i dlodi.
- Y cam cyntaf er mwyn osgoi hyn yw sicrhau bod plant a phobl ifanc yn mynd i'r ysgol yn rheolaidd yn y lle cyntaf a bod ganddynt y gefnogaeth a'r amgylchiadau angenrheidiol gartref er mwyn iddynt lwyddo.
- Pan fyddant yn yr ysgol, dylid ennyn diddordeb y plant drwy arferion dysgu ac addysgu effeithiol er mwyn gwella sgiliau llythrennedd a rhifedd.
- Bydd y camau hyn yn helpu i leihau nifer y bobl ifanc sy'n gadael yr ysgol heb gymwysterau, neu â chymwysterau gwael, a chynyddu'r nifer sy'n mynd



ymlaen i addysg bellach, cyflogaeth neu hyfforddiant. Bydd hyn yn ei dro'n helpu i dorri cylch eithrio cymdeithasol a thlodi.

## B1. Presenoldeb ysgol

**Nod:** Cynnydd mewn presenoldeb ysgol

**Mesur:** (EDU016 a a b)% presenoldeb disgyblion mewn a) ysgolion cynradd b) ysgolion uwchradd

Perfformiad blaenorol						Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Cynradd	92.4%	92.33%	92.93%	93.3%	93.5%	<b>93.7%</b>	<b>93.9%</b>	<b>94.1%</b>	<b>94.3%</b>
Uwchradd	90.7%	90.6%	91%	92%	92.2%	<b>92.4%</b>	<b>92.6%</b>	<b>92.8%</b>	<b>93.0%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Os nad yw plant yn mynd i'r ysgol yn rheolaidd, ni fyddant yn cyflawni eu potensial addysgol.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'n anodd gwella presenoldeb ysgol oherwydd y ffactorau cymhleth a'r cyfrifoldebau sy'n gysylltiedig â hyn. I wella presenoldeb mae angen gwaith caled gan yr ysgolion, systemau sydd wedi'u datblygu'n dda a chefnogaeth gan rieni/gofalwyr.
- Yn aml, mae gwelliannau'n fach o ran canran a gellir effeithio arnynt yn hawdd gan bethau megis pobl yn tynnu eu plant allan o'r ysgol i fynd ar wyliau neu achosion o'r frech goch.
- Yn ystod y blynyddoedd diweddar, gwelwyd pwyslais go iawn ar wella presenoldeb ysgol, yn genedlaethol, gan awdurdodau lleol a chan ysgolion. Cafwyd llawer mwy o bwyslais ar ddadansoddi data a pherfformiad cymharol. Yn ystod 2011-2012, gwelwyd gwelliannau da ym mhresenoldeb ysgolion cynradd ac uwchradd yn Abertawe. Mae hyn mewn cyd-destun lle mae awdurdodau Cymru'n gwella'n gyffredinol.
- Gwelwyd tuedd gadarnhaol mewn ysgolion uwchradd yn Abertawe dros y pum mlynedd diwethaf ond roedd y duedd mewn ysgolion cynradd, dros yr un cyfnod, yn gymharol ddigymhwys. Safle Abertawe, o'i gymharu ag awdurdodau eraill Cymru yn ystod 2011-12, yw 15 o ran presenoldeb uwchradd a 17 o ran presenoldeb cynradd.
- Mae'r ffigurau cyffredinol yn cuddio amrywiaeth sylweddol o ran perfformiad rhwng ysgolion, yn enwedig ysgolion cynradd. Mae ysgolion uwchradd yn enwedig wedi sefydlu timau penodol i wella presenoldeb.
- Ar draws y cyfnodau cynradd ac uwchradd, mae arfer da'n cael ei rannu rhwng ysgolion ac ymarferwyr, mewn seminarau Gwella Presenoldeb er enghraifft.

- Yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu dadansoddiad manwl o ddata presenoldeb ar lefel genedlaethol, awdurdod lleol ac ysgolion yn y Fframwaith Dadansoddi Presenoldeb y mae'n bwriadu ei gyhoeddi'n flynyddol.
- Yn ogystal, cyflwynodd Llywodraeth Cymru godau diwygiedig ar gyfer presenoldeb ysgol yn 2010 (mis Mehefin). Mae hyn wedi gwella dealltwriaeth o godau presenoldeb ysgol ledled Cymru gan arwain at well cysondeb rhwng ysgolion ac awdurdodau lleol. Bellach, presenoldeb ysgol yw un o'r elfennau sy'n cyfrannu at fand perfformiad cenedlaethol ysgol.
- I grynhoi, ceir mwy o bwyslais ar bresenoldeb ar bob lefel bellach ac, ar y cyd ag argaeledd data a dadansoddiad mwy soffistigedig, mae hyn yn galluogi ysgolion a gwasanaethau cefnogi awdurdodau lleol i dargedu a chynllunio'n fwy effeithiol.
- Fodd bynnag, wrth edrych ymlaen i 2015/16, gall ystyriaethau eraill ddylanwadu ar y rhagamcaniad, gan gynnwys: gostyngiadau posib i gyllidebau/toriadau ariannol allanol a allai effeithio ar berfformiad; newidiadau posib yn y dyfodol i bolisi Llywodraeth Cymru ar bresenoldeb ysgol a allai ddylanwadu ar berfformiad y dyfodol hefyd; er enghraifft, byddai gostyngiad o ran argaeledd cludiant ysgol yn debygol o effeithio'n negyddol ar bresenoldeb.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Er mwyn gwella presenoldeb, mae angen i ysgolion ganolbwyntio arno a'i flaenoriaethu.
- Mae'n rhaid i ysgolion roi systemau effeithiol ar waith a deall yr hyn mae angen iddynt ei wneud i wella presenoldeb.
- Mae rhannu arfer da yn offeryn pwysig i wella ac mae'n rhaid i ysgolion dargedu adnoddau i wella presenoldeb. Mae'r awdurdod wedi rhoi mwy o bwyslais ar wella presenoldeb yn ystod y tair blynedd diwethaf drwy gyfarfodydd penaethiaid a seminarau arfer da.
- Mae perthnasoedd da rhwng yr ysgol, rhieni a disgyblion, a gweithio'n agos gydag asiantaethau eraill hefyd yn bwysig, ynghyd â chefnogaeth ac ymagwedd strwythuredig o ran gwella presenoldeb ysgol, h.y. gwerthuso ac adolygu data, llunio cynllun gwaith, ac erlyn fel y dewis olaf.
- Dosbarthwyd arweiniad i ysgolion ar y Codau Presenoldeb newydd er mwyn sicrhau cofnodi cywir.
- Gwaith wedi'i dargedu gan swyddogion lles addysg a gweithwyr prosiect i gefnogi ysgolion a disgyblion i wella presenoldeb.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Gweithio gydag ysgolion i ymgorffori ymagwedd fwy strwythuredig at wella presenoldeb ysgol.	Helpu i wella presenoldeb ysgol.
Annog mwy o rannu arfer da rhwng ysgolion.	
Adolygu systemau a'r gefnogaeth a roddir i ysgolion sydd â thueddiadau presenoldeb isel/digyfnewid, yn chwarteli isaf (ysgolion cynradd) y grwpiau meincnodi.	

## B2. Gwella Llythrennedd

**Nod:** Gwelliant yng nghyfraddau llythrennedd plant

**Mesur:** Prawf Llythrennedd Cenedlaethol

Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
Prawf Darllen Cymru Gyfan (hyd flwyddyn academiaidd 2013-14)								
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
97.6	98.2	98.8	99.4	99.6				
Prawf Llythrennedd Cenedlaethol (o flwyddyn academiaidd 2013-14)								
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
				yn dechrau	l'w bennu			

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Os llwyddir i gynyddu nifer y disgyblion 11 oed sy'n cyflawni sgorau darllen da, bydd hyn yn cyfrannu at ddiwallu anghenion pob dysgwr am allu darllen, ysgrifennu a bod yn rhifog er mwyn llwyddo yn yr ysgol a'r tu hwnt.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Cafwyd pwyslais cyson ar wella llythrennedd a rhifedd yn Abertawe ers diwedd y 1990au, a hynny mewn ymateb i bryderon am berfformiad disgyblion Abertawe a'r cysylltiad rhwng amddifadedd a lefelau llythrennedd isel.

- Mae sgôr ddarllen disgybl ar ddiwedd addysg gynradd (11 oed) yn ddangosydd da o'i allu i fanteisio ar y cwricwlwm yn yr ysgol uwchradd a'i ragolygon ar gyfer cyflawni pan fydd yn 16 oed (pan fydd addysg orfodol yn dod i ben).
- Lluniwyd Profion Darllen Cymru Gyfan (yn y Gymraeg a'r Saesneg) yn wreiddiol mewn ymateb i geisiadau gan ysgolion yn Abertawe ac awdurdodau eraill yng Nghymru.
- O ganlyniad i'r pwyslais dros gyfnod o amser ar ddarllen, mae sgorau darllen Profion Darllen Cymru Gyfan ar gyfer plant 11 oed yn dangos tuedd gynyddol yn Abertawe, sef o 97.6 yn 2008-09 i 99.6 yn 2012-13
- Mae Prawf Darllen Cymru Gyfan ym mlwyddyn 2 (7 oed) yn dangos mai 93-95 yw'r sgôr oedran gyfartalog wedi'i safoni yn y rhan fwyaf o flynyddoedd. Yn 2011-12, y sgôr gyfartalog oedd tua 93. Roedd 13% o'r disgyblion yn y grŵp blwyddyn hwn yn derbyn cefnogaeth Saesneg fel Iaith Ychwanegol (SIY) sy'n rhan o'r rheswm dros y canlyniad a ymddengys yn isel. Y sgôr oedran gyfartalog wedi'i safoni ar gyfer Profion Darllen Cymru Gyfan ym mlwyddyn 7 (11 oed) yw 97-99 ac erbyn yr oedran hwn, mae disgyblion SIY wedi dal i fyny â disgyblion eraill mwy neu lai ac felly maent yn cael llai o effaith ar y canlyniad.
- Yn ystod y tair blynedd diwethaf, mae Abertawe wedi datblygu strategaeth llythrennedd newydd a weithredir mewn ysgolion lleol, sef yr 8 Ymddygiad Darllen, sydd wedi bod yn effeithiol iawn; nod y strategaeth yw rhoi'r holl sgiliau i ddisgyblion y mae eu hangen arnynt i fod yn ddarllenwyr rhugl.
- Mae strategaethau ategol ar waith hefyd ar gyfer gwella Llafaredd Cynnar (siarad), gwella ysgrifennu a helpu disgyblion sydd ychydig yn is na'r perfformiad a ddisgwylir i 'ddal i fyny'.
- Mae'r pwyslais yn y strategaethau hyn ar ddarparu mwy o gefnogaeth i ysgolion a disgyblion yn yr ardaloedd amddifadedd uchel a dargedir ac mae'r ysgolion yn targedu arian Grant Effeithiolrwydd Ysgolion ar lythrennedd (a rhifedd). Mae pob un o'r strategaethau hyn yn ceisio ennyn diddordeb bechgyn a gwella eu perfformiad.
- Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno Fframwaith Llythrennedd (a Rhifedd) newydd sy'n symud y pwyslais o 'Saesneg' i lythrennedd wrth brofi disgyblion.
- Cyflwynir profion blynyddol newydd mewn llythrennedd (a rhifedd) ar gyfer holl ddisgyblion Cymru yn 2013, sy'n golygu y gosodir gwaelodlin newydd ar gyfer mesur llwyddiant yn ystod haf 2013; felly, ni ellir cymharu data ag awdurdodau eraill. Mae gwaith ychwanegol yn parhau ym maes Llafaredd Cynnar ac ysgrifennu hefyd.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r awdurdod yn mabwysiadu Fframwaith Llythrennedd newydd Llywodraeth Cymru ac yn ymgorffori'r strategaeth llythrennedd effeithiol - yr 8 ymddygiad darllen - mewn ysgolion lleol, ynghyd â strategaethau eraill i helpu i wella safonau llythrennedd.
- Cynhelir adolygiadau llythrennedd a rhifedd mwy rhanbarthol ar gyfer ysgolion a dargedir hefyd ac mae Abertawe'n defnyddio arian yn effeithiol i flaenoriaethu ysgolion.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Targedu adnoddau yn ôl yr angen, e.e. ysgolion sy'n peri'r pryder mwyaf, ardaloedd/ysgolion â lefelau llythrennedd a rhifedd isel iawn, disgyblion â'r angen mwyaf mewn ysgolion.	Fel bod gan bob plentyn a pherson ifanc y cyfle i fod yn llythrennog, i gael mynediad i'r cwricwlwm a mynd ymlaen i gyflawni ei botensial.
Hyfforddi athrawon a staff cefnogi mewn strategaethau llythrennedd a rhifedd.	
Rhannu arfer effeithiol ym maes gwella sgiliau a pherfformiad rhwng ysgolion ac awdurdodau.	

**B3. Gwella cyrhaeddiad**

**Nod:** Cynnydd yng nghanran y disgyblion sy'n cyflawni Trothwy Lefel 2 gan gynnwys Cymraeg/Saesneg a Mathemateg.

**Mesur: (EDU/017)** % y disgyblion sy'n cyflawni Trothwy Lefel 2 gan gynnwys Cymraeg/Saesneg a Mathemateg.

Perfformiad Blaenorol (ystadegau Llywodraeth Cymru)				Rhagamcan				
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
49.2%	52.1%	53.2%	54.6% Canlyniad LIC a gyhoeddwyd ar gyfer 2012	<b>56%</b>	<b>57%</b>	<b>58%</b>	<b>59%</b>	<b>60%</b>

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Hoffai'r cyngor roi cyfleoedd i ddisgyblion sy'n eu helpu i wella'r sgiliau sylfaenol y mae eu hangen ar bob darllenwr fel y bydd pob disgybl yn gallu darllen, ysgrifennu a bod yn rhifog.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Cafwyd pwyslais cyson ar wella llythrennedd a rhifedd yn Abertawe ers diwedd y 1990au, a hynny mewn ymateb i bryderon am berfformiad disgyblion Abertawe a'r cysylltiad rhwng amddifadedd a lefelau llythrennedd isel.
- Yn 2007, cyflwynwyd y 'Trothwy Lefel 2 gan gynnwys Cymraeg/Saesneg a Mathemateg' ac erbyn hyn, dyma'r dangosydd gorau o sut mae sgiliau llythrennedd a rhifedd disgyblion wedi gwella erbyn 16 oed. (Sylwer: y 'Trothwy Lefel 2' yw 5 TGAU, neu gymwysterau cyfwerth, gyda graddau A\*-C)
- Ers cyflwyno 'Lefel 2 Gynhwysol' fel dangosydd cenedlaethol yn 2008, mae perfformiad cynyddol Abertawe a'i safle yn y tablau cenedlaethol wedi bod yn dda ac yn llawer gwell na'r disgwyl sy'n dangos bod y pwyslais ar llythrennedd (a rhifedd) dros y 15 mlynedd diwethaf wedi bod yn effeithiol. Yn 2011/12, roedd Abertawe'n 8fed o'r holl awdurdodau yng Nghymru gyda chanlyniad o 54.6% o'i gymharu â chanlyniad Cymru, sef 51.1%
- Mae'r canlyniadau llythrennedd ar gyfer Saesneg yn gadarnhaol ac roedd Abertawe'n 6ed wrth gymharu canlyniadau graddau TGAU A\*-C â Chymru Gyfan. Gwelwyd tuedd gynyddol ym Mathemateg gyda disgyblion yn cyflawni A\*-C dros y 5 mlynedd diwethaf, sy'n gyson uwch na chyfartaledd Cymru.
- Yn 2012, gwelwyd sgorau cyfartalog ychydig dros 100 ar gyfer llawer o grwpiau blwyddyn ym mhroffion darllen yr haf, gyda phatrwm cyffredinol o ganlyniadau ychydig yn uwch ar gyfer grwpiau blwyddyn hŷn. Sgôr gyfartalog blwyddyn 8 oedd 102. Roedd sgorau cyfartalog bechgyn fel arfer 3 phwynt yn is na rhai'r merched, ond gwelwyd bylchau mwy mewn grwpiau blwyddyn iau a bylchau llai ar gyfer grwpiau blwyddyn hŷn. Dangosodd y profion hyn fod y strategaeth llythrennedd yn effeithiol a chofnodwyd gwelliant sylweddol a gyfer disgyblion a dargedwyd.
- Bu strategaethau ar gyfer gwella llythrennedd ers diwedd y 1990au ac, yn ystod y tair blynedd diwethaf, mae Abertawe wedi datblygu strategaeth llythrennedd newydd a weithredir mewn ysgolion lleol ac maent wedi bod yn effeithiol iawn.
- Nod y strategaeth yw rhoi'r holl sgiliau i ddisgyblion y mae eu hangen arnynt i fod yn ddarllenwyr rhugl. Mae strategaethau ategol ar waith hefyd ar gyfer gwella Llafaredd Cynnar (siarad), gwella ysgrifennu a helpu disgyblion sydd ychydig yn is na'r perfformiad a ddigwylir i 'ddal i fyny'. Mae pob un o'r strategaethau hyn yn ceisio ennyn diddordeb bechgyn a gwella eu perfformiad.

- Mae pwyslais y strategaethau hyn ar ddarparu mwy o gefnogaeth i ysgolion a disgyblion yn yr ardaloedd o amddifadedd uchel a dargedir. Mae ysgolion yn targedu arian o'r Grant Effeithiolrwydd Ysgolion ar llythrennedd (a rhifedd).
- Yn ddiweddar, mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno Fframwaith Llythrennedd (a Rhifedd) newydd sy'n newid y pwyslais o 'Saesneg' i llythrennedd wrth brofi disgyblion.
- Cyflwynir profion blynyddol newydd mewn llythrennedd (a rhifedd) ar gyfer holl ddisgyblion Cymru yn 2013, sy'n golygu y gosodir gwaelodlin newydd ar gyfer mesur llwyddiant yn ystod haf 2013.
- Bydd yr awdurdod yn parhau i gyflwyno'r Strategaeth Llythrennedd fesul cam mewn ysgolion er mwyn helpu i wella llythrennedd a chyrhaeddiad addysgol. Mae'r broses hon yn cael ei harwain gan grŵp Penaethiaid y Clwstwr.

#### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Mae'r awdurdod yn mabwysiadu Fframwaith Llythrennedd newydd Llywodraeth Cymru ac yn ymgorffori'r strategaeth llythrennedd effeithiol - yr 8 ymddygiad darllen - mewn ysgolion lleol, ynghyd â strategaethau eraill i helpu i wella safonau llythrennedd.
- Cynhelir adolygiadau llythrennedd a rhifedd mwy rhanbarthol ar gyfer ysgolion a dargedir hefyd ac mae Abertawe'n defnyddio arian yn effeithiol i flaenoriaethu ysgolion.

#### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Targedu adnoddau yn ôl yr angen, e.e. ysgolion sy'n peri'r pryder mwyaf, ardaloedd/ysgolion â lefelau llythrennedd a rhifedd isel iawn, disgyblion â'r angen mwyaf mewn ysgolion.	Bydd gan bob plentyn a pherson ifanc y cyfle i fod yn llythrennog, i gael mynediad i'r cwricwlwm a mynd ymlaen i gyflawni ei botensial.
Hyfforddi athrawon a staff cefnogi mewn strategaethau llythrennedd a rhifedd.	
Rhannu arfer effeithiol ym maes gwella sgiliau a pherfformiad rhwng ysgolion ac awdurdodau.	



## C. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau Plant a Theuluoedd)

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Mae'n ymwneud â materion allweddol a chanddynt oblygiadau ar gyfer yr angen i wella gwasanaethau cymdeithasol i blant.

#### 1. Nodweddion Cymdeithasol-economaidd:

- Mae gan Abertawe'r ail boblogaeth gyffredinol fwyaf o'r 22 Awdurdod Unedol yng Nghymru. Poblogaeth gyffredinol plant a phobl ifanc (0-17 oed) yn Abertawe yw 46,808, sef tua 20% o'r boblogaeth gyfan.
- Mae'r boblogaeth hon yn tyfu'n gyflym a rhagwelir y bydd yn cynyddu fel a ganlyn:
  - 3% rhwng 2011 a 2015:
  - 10% rhwng 2011 a 2020, a
  - 19% rhwng 2011 a 2030
- Y rhagamcaniad yw y bydd y cynnydd hwn yn uwch yn Abertawe nag yng ngweddill Cymru. Mae 12% o ardaloedd Abertawe ymysg y 10% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru ac mae 25% o ardaloedd lleol Abertawe ymysg yr 20% o ardaloedd mwyaf difreintiedig yng Nghymru. Mae tlodi plant yn uchel yn yr ardaloedd hyn ac maent yn wynebu amodau cymdeithasol ac economaidd caled.
- Bydd y newidiadau demograffig, cymdeithasol ac economaidd hyn yn arwain at gynydd sylweddol yn y galw am yr holl wasanaethau i blant a phobl ifanc, gan gynnwys gofal cymdeithasol plant dros y blynyddoedd nesaf.
- Yn ddiweddar, mae Cyfarwyddwr Corfforaethol y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi comisiynu'r Sefydliad Gofal Cyhoeddus i adolygu gwasanaethau plant a phobl ifanc yn Abertawe a chyhoeddwyd adroddiad yn ddiweddar: Adolygiad o'r Galw am Wasanaethau i Blant a'u Defnydd o Adnoddau (Mai 2013). Bu'r adolygiad diweddar yn cymharu strategaeth bresennol Abertawe ar gyfer gwasanaethau i blant mewn angen ag ymchwil ac arfer gorau cyfredol, gan gynnwys y meysydd allweddol canlynol:
  - Lleihau nifer y plant sy'n mynd i'r system ofal mewn modd diogel
  - Gwella canlyniadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.
  - Gweithredu'n ddiogel i leihau'r cyfnod amser y mae plant yn derbyn gofal
- Yn gyffredinol, daeth yr adolygiad i'r casgliad bod Abertawe wedi bod yn:
  - Llwyddiannus iawn wrth leihau cyfradd y cyfeiriadau a'r ailgyfeiriadau at Ofal Cymdeithasol Plant
  - Llwyddiannus wrth reoli cyfradd y plant mewn angen



- Llwyddiannus wrth gadw nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn gymharol isel a digyfnewid pan fo'r nifer wedi bod yn cynyddu'n sylweddol yng ngweddill y DU.
- Llwyddiannus wrth gefnogi plant sy'n derbyn gofal i gael amrywiaeth o leoliadau sefydlog, gan gynnwys rhai parhaol.
- Llai llwyddiannus wrth leihau nifer y plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal.
- Yn ôl cymhariaeth lai manwl o ymchwil ac arfer gorau â strategaeth a ffurfwedd bresennol gwasanaethau Abertawe, roedd yr adolygwyr o'r farn bod pwyslais strategol yr awdurdod yn gywir a bod y systemau a'r gwasanaethau cywir ar waith i raddau helaeth, **ac eithrio, o bosib, ym maes gweithredu'n ddiogel i atal plant rhag dod i'r system ofal.** Mae angen i gam nesaf y daith wella ganolbwyntio ar y maes hwn.
- Roedd yr adolygiad yn awgrymu chwe maes i Gyngor Abertawe a'i bartneriaid eu hystyried.
  - Maes Un:** Parhau i wella mewn meysydd allweddol y strategaeth bresennol er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau posib ar gyfer plant mewn angen yn Abertawe
  - Maes Dau:** Monitro effaith y twf poblogaeth a'r diwygiadau lles ar alw yn y dyfodol
  - Maes Tri:** Hyrwyddo a chefnogi ymyriadau effeithiol gyda phlant a theuluoedd sydd islaw'r trothwy ar gyfer gofal cymdeithasol plant
  - Maes Pedwar:** Datblygu gwasanaethau i blant a phobl ifanc sydd mewn perygl o fynd i'r system gofal
  - Maes Pump:** Gwella mynediad i adnoddau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal a chefnogi hyn drwy ddadansoddiad manylach o wariant yr holl bartneriaid ar blant sy'n derbyn gofal (**Maes Chwech**).

### Cyfraniad y cyngor at welliant

- Mae'r cyngor yn parchu hawliau pob plentyn, fel y'u nodir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, ac mae'n ceisio hyrwyddo'r holl bethau mae eu hangen ar blant a phobl ifanc i sicrhau eu bod yn iach, yn hapus ac yn ddiogel.
- Mae'r cyngor am gyflawni'r canlyniadau gorau posib i blant mewn angen a phlant sy'n derbyn gofal er mwyn i bob un gyflawni ei botensial llawn a'r daith orau bosib mewn bywyd.
- Yn ei rôl fel rhiant corfforaethol, mae'r cyngor am wella iechyd a datblygu lles pob plentyn sy'n derbyn gofal.
- Mae'r cyngor am i blant ddatblygu'n ddinasyddion cyfrifol, cyflawni eu nodau a'u huchelgeisiau eu hunain ac, ymhen amser, bod yn rhieni da i'w plant eu hunain.
- Mae'r cyngor am i bob plentyn fwynhau dysgu ac elwa o'r profiad.

- Mae'r cyngor am i blant brofi perthnasoedd cadarnhaol a theimlo bod pobl yn eu gwerthfawrogi a'u caru am bwy yr ydynt.

## C1. Lleihau nifer y plant mewn angen sy'n dod i'r system gofal.

**Nod:** Lleihau nifer y plant mewn angen sy'n dod i'r system gofal.

**Mesur:** Nifer/% y plant sy'n dod i'r system ofal fesul 10,000 o'r boblogaeth sy'n blant.

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
<b>Nifer y plant sy'n dod i'r system gofal</b>	170	268	193	161	221	<b>190</b>	<b>165</b>	<b>140</b>	<b>120</b>
<b>% y plant sy'n dod i'r system gofal (fesul 10,000 o'r boblogaeth 0-17 oed)</b>	37.4	59.01	42.80	35.39	47.21	<b>40.7</b>	<b>35</b>	<b>30</b>	<b>26</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae'r cyngor am i bob plentyn fod yn iach a chyflawni lles.
- Mae'r cyngor am gefnogi plant mewn angen yn lleol, mor agos at eu cartrefi â phosib lle bynnag y bo modd, lle gallwn eu cefnogi i fanteisio ar y gwasanaethau sy'n debygol o arwain at y canlyniadau gorau.
- Ni ddylai plant ddod i mewn i'r system gofal oni bai mai hwn, mewn gwirionedd, yw'r opsiwn gorau neu'r unig opsiwn i ddiogelu neu hyrwyddo eu hiechyd a'u lles.
- Yn Abertawe, byddwn yn cyrraedd y nod drwy ddarparu'r amrywiaeth gorau posib o wasanaethau o safon i blant a'u teuluoedd a bydd y cyngor yn gyfrifol ac yn atebol am y rhain.
- Mae'r term 'derbyn gofal' yn berthnasol i blentyn y mae'r awdurdod lleol yn darparu gofal a llety iddo, naill ai drwy orchymyn llys neu drwy gytundeb â rhiant neu geidwad y plentyn.
- Disgrifir rhai plant ag anableddau fel plant sy'n derbyn gofal hefyd; er enghraifft, plant sy'n derbyn lleoliad arbenigol neu seibiannau byr rheolaidd pan fydd angen cefnogaeth statudol.

- Mae cyfran sylweddol o adnoddau'r cyngor yn cael ei dyrannu i nifer cymharol fach o blant yn y system gofal.
- Mae galw am wasanaethau i blant sy'n derbyn gofal yn aml yn amodol ar amrywiadau mawr a sydyn, felly mae'n hanfodol bod gennym strategaeth sy'n seiliedig ar dystiolaeth ond, yn ogystal, uwch-reolwyr a chanddynt wybodaeth gyfredol a manwl o natur y galw er mwyn rheoli'r niferoedd yn rhagweithiol a throï'r gromlin.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae'r angen yn parhau i blant dderbyn gofal y tu allan i'w teuluoedd naturiol. Mae'n rhaid i ni ddeall yn llawn broffil plant sy'n derbyn gofal a'r rhesymau dros yr angen sy'n dod i'r amlwg.
- Mae llawer o ffactorau'n arwain at sefyllfa lle bydd angen i blentyn dderbyn gofal, er enghraifft, camdriniaeth, esgeulustod, tlodi, anawsterau emosiynol neu ymddygiad, camddefnyddio sylweddau yn y teulu a theuluoedd sy'n chwalu neu drais yn y cartref.
- Y flaenoriaeth bob amser yw sicrhau bod y plentyn yn ddiogel, ei fod yn cael ei amddiffyn a sicrhau y cytunir ar gynllun ar gyfer sefydlogrwydd cyn gynted â phosib.
- Yn gyffredinol, mae cyfradd y plant sy'n derbyn gofal yn Abertawe'n uchel, er nad yw mor uchel â rhai awdurdodau cymharol.
- Ein nod yw lleihau cyfradd y plant sy'n dod i'r system gofal a bydd angen gweithio'n agos gyda phartneriaid i sicrhau ein bod yn mynd i'r afael, mewn modd cydlynol, â'r rhesymau sylfaenol sy'n achosi i blant fynd i'r system gofal, er enghraifft tlodi plant, camddefnyddio sylweddau a thrais yn y cartref.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae ymagwedd strategol ar waith eisoes ar gyfer sicrhau'r canlyniadau gorau posib ar gyfer plant yn Abertawe. Drwy'r model **4 Safle**, mae gennym raglen newid strategol sy'n cynnwys gweithio ar y cyd â phartneriaid er mwyn cydlynu ymdrechion i ddiwallu anghenion plant yn Abertawe.
- Ar hyn o bryd, rydym yn darparu amrywiaeth o wasanaethau o safon er mwyn rheoli'r galw am Wasanaethau i Blant a Theuluoedd yn Abertawe.
- Mae systemau ymyrryd ac atal yn gynnar ar waith i leihau'r risg bod plant yn dod i'r system gofal ond nid ydynt wedi'u gwreiddio'n llwyr eto yn Abertawe.
- Mae Arwyddion Diogelwch yn fodel sgiliau gyda'r nod o wella arfer gweithwyr cymdeithasol. Mae'n canolbwyntio ar gryfderau'r plentyn a'r hyn sydd eisoes yn gweithio'n dda mewn teuluoedd, er mwyn helpu i gynyddu'r gefnogaeth sydd ar gael i blant a gwydnwch o fewn teuluoedd.

- Casglodd adolygiad diweddar y Sefydliad Gofal Cyhoeddus ei bod yn bwysig darparu gwasanaethau ac ymagweddau effeithiol (megis Tîm am y Teulu - gwasanaeth ymyrryd ac atal yn gynnar sy'n atal problemau rhag gwaethgu y tu hwnt i reolaeth) er mwyn ymyrryd yn llwyddiannus gyda theuluoedd a chanddynt anghenion ychwanegol.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Parhau i fonitro effeithiolrwydd y strategaeth bresennol.	Er mwyn gwella canlyniadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a chymryd camau diogel i leihau nifer y plant sy'n dod i'r system ofal.
Cymryd camau diogel i leihau'r cyfnod amser y mae angen rhoi gofal i blant y tu allan i'w hardal leol.	
Darparu lleoliadau agosach at gartref i blant sy'n derbyn gofal lle bo hyn yn briodol.	

## C2. Lleihau ailgyfeiriadau a nifer y plant y mae angen ymyriad gan y Gwasanaethau Cymdeithasol arnynt.

**Nod:** Lleihau effaith twf yn y boblogaeth a'r diwygiadau lles ar alw a nifer y plant mewn angen, gan gynnwys gwasanaethau i blant sy'n derbyn gofal, dros y 2-10 mlynedd nesaf.

**Mesurau:** Cyfradd yr ailgyfeiriadau a dderbynnir.  
Cyfanswm y plant yn Abertawe y mae angen ymyriad gan y gwasanaethau cymdeithasol arnynt.

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008 -09	2009 -10	2010 -11	2011 -12	2012 -13	2013 -14	2014 -15	2015 -16	2016 -17
SCC/010 Cyfradd ailgyfeiriadau	33.9	40.8	34.8	30.9	27.8	<b>27</b>	<b>25</b>	<b>24</b>	<b>22</b>
Cyfanswm y plant mewn angen (achosion agored) mewn blwyddyn	4586	3164	3504	4719	4921				

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Ein nod yw sicrhau bod y gwasanaethau cymdeithasol yn gwneud eu gwaith mwyaf effeithiol gyda'r plant, y bobl ifanc a'r teuluoedd sydd yn yr angen mwyaf.
- Bydd hyn yn gofyn am wella arferion gwaith ar draws y system lles ac addysg gyfan. Mae'n hollbwysig bod asiantaethau partner yn parhau i gydweithio'n effeithiol ac y rhoddir cynlluniau a gwasanaethau ar waith sy'n canolbwyntio ar atal ac ymyrryd yn gynnar, cyn gynted â phosib, er mwyn lleihau'r achlysuron pan fydd angen ymyriad gan y gwasanaethau cymdeithasol i gefnogi lles plentyn.
- Yn Abertawe ceir amrywiaeth cynyddol o ran diwylliant, ethnigrwydd a chrefydd. Yn ein holl waith gyda phlant a theuluoedd, mae'n rhaid i ni hyrwyddo eu hamrywiaeth, eu gwahaniaethau diwylliannol a'u hunaniaeth hiliol.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae nifer y cyfeiriadau at Wasanaethau Gofal Cymdeithasol i Blant wedi amrywio'n sylweddol yn Abertawe dros y tair blynedd diwethaf hyd 2012 a gwelir tuedd ostyngol yn gyffredinol. Mae hyn yn adlewyrchu tuedd a reolir, sy'n gysylltiedig â gwaith a gefnogir gan yr Athro Thorpe a Dr Suzanne Regan o fewn rhaglen Plant a Phobl Ifanc Abertawe a'r model 4 Safle gyda'r nod o atal plant rhag cael eu heithrio.
- Yn gyffredinol, mae nifer y cysylltau, ymgynghoriadau a chyfeiriadau at Wasanaethau Plant a Theuluoedd wedi parhau'n uchel. Yn wir, roedd cyfradd cyfeiriadau at Wasanaethau Plant a Theuluoedd, am bob 10,000 o'r boblogaeth yn Abertawe yn 2012, yn parhau'n uwch na chyfartaledd Cymru.
- Fel rhan o'r gwaith gyda phartneriaid i gydlyn ymateb i blant mewn angen, mae cyfradd yr ailgyfeiriadau wedi cwmpo'n gyson hyd at 2013.
- Yn gyffredinol, mae nifer y plant mewn angen yn Abertawe wedi cynyddu mwy na 30% dros y tair blynedd i 2012 i fod yn fwy na chyfartaledd Cymru. Fodd bynnag, mae cyfradd am bob 10,000 o'r boblogaeth yn Abertawe yn debyg i gyfradd awdurdodau eraill.
- Ymddengys fod nifer y plant mewn angen a chanddynt anabledd yn Abertawe ychydig yn uwch na chyfartaledd Cymru hefyd.
- Fodd bynnag, o fewn poblogaeth y plant y mae'n rhaid i Gyngor Abertawe ystyried eu hanghenion, ceir tueddiadau arwyddocaol i'w hastudio. Mae'n rhaid i ni fonitro effeithiau diwygiadau lles ar dlodi plant a theuluoedd.
- Mae rôl Gwasanaethau Plant a Theuluoedd a rhaglen Plant a Phobl Ifanc wedi canolbwyntio ar ddatblygu'r model 4 Safle sy'n cydlyn ymdrechion megis hyrwyddo cynhwysiad, rheoli mynediad drws ffyrnt i'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd, Tîm am y Teulu a hyrwyddo lleoliadau parhaol i blant sy'n derbyn gofal.

- Nod y rhaglen hyrwyddo cynhwysiad yw annog gwaith gyda phlant i'w helpu i aros gartref ac eu hysgolion, drwy ymagweddau cymunedol at gefnogi plant mewn perygl o gael eu heithrio.

#### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Rydym wedi ailfodelu'r trefniadau mynediad drws ffrynt i'r Gwasanaethau Plant a Theuluoedd er mwyn gweithio'n effeithiol i reoli cyswllt ac ailgyfeiriadau, yn ogystal ag ymgynghoriadau ag ymarferwyr proffesiynol eraill ym maes lles plant.
- Mae plant a phobl ifanc yn derbyn asesiad da ac amserol o'u hanghenion.
- Ceir llawer o enghreifftiau o waith ataliol da a defnyddio adnoddau'n greadigol i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer plant a phobl ifanc drwy ymagweddau newydd; er enghraifft, canolbwyntio ar atebion wrth gynllunio cefnogaeth, gyda gweithwyr cymdeithasol yn helpu plant a theuluoedd i gytuno ar gynlluniau cefnogi gyda'u strategaethau eu hunain ar gyfer rheoli problemau yn y cartref.

#### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Alinio 'drws ffrynt' y gwasanaethau cymdeithasol ag amrywiaeth ehangach o wasanaethau cefnogi teuluoedd a Maethu Abertawe.	I ehangu amrywiaeth yr opsiynau sydd ar gael i blant a theuluoedd.
Datblygu'r rhyngwyneb â'r Tîm Cefnogi Teuluoedd Integredig rhanbarthol ac â'r gwasanaethau ymyrryd ac atal yn gynnar, megis Tîm am y Teulu (TAT), a ddarperir drwy'r rhaglen Plant a Phobl Ifanc.	Er mwyn osgoi'r angen i ddarparu gwasanaethau cymdeithasol statudol i blant, yn enwedig gwasanaethau plant sy'n derbyn gofal.
Monitro effaith diwygiadau lles drwy dargedu teuluoedd rydym yn gwybod y bydd y rhain yn effeithio fwyaf arnynt.	Cynnig mwy o gyngor a chefnogaeth yn gynnar er mwyn helpu i fwyafu eu hincwm.

### C3. Cefnogaeth ar gyfer gwasanaethau a systemau sy'n gweithredu ychydig islaw'r trothwy ar gyfer gofal cymdeithasol plant.

**Nod:** Lleihau'r galw am wasanaethau i blant mewn angen a phlant sy'n derbyn gofal (nifer a chyfradd y plant sy'n derbyn gofal) drwy dargedu cefnogaeth i'r teulu o fewn ymagwedd system gyfan.

**Mesurau:** Cyfradd y plant sy'n derbyn gofal.

Cyfradd y plant sy'n derbyn gofal am bob 10,000 o'r boblogaeth 0-17 oed

	Perfformiad blaenorol					Tua Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
<b>Nifer y plant sy'n derbyn gofal</b>	413	558	580	554	588	<b>563</b>	<b>538</b>	<b>513</b>	<b>488</b>
<b>Cyfradd y plant sy'n derbyn gofal (am bob 10,000 o'r boblogaeth 0-17 oed)</b>	-	123	128	123	125	<b>122</b>	<b>115</b>	<b>108</b>	<b>102</b>

#### **Pam mae hyn yn bwysig:**

- Gall plentyn fod mewn perygl o fynd i'r system gofal o ganlyniad i broblemau dros dro neu barhaol sy'n wynebu ei rieni, o ganlyniad i gamdriniaeth neu esgeulustod, neu oherwydd ymddygiad y plentyn, neu nid oes neb i ofalu amdano.
- Bydd y cyngor yn gweithio mewn partneriaeth â rhieni i ddiwallu anghenion plant drwy ganolbwyntio ar eu cryfderau a dod o hyd i'w hatebion eu hunain.
- Byddwn yn gweithio gyda rhieni ac aelodau'r teulu estynedig er mwyn eu galluogi i ddiwallu anghenion eu plant, gan gynnwys yr angen i'w hamddiffyn.
- Ceir tystiolaeth gref o effaith gadarnhaol gwasanaethau cefnogi teulu a dargedir a systemau cyfan effeithiol megis Tîm am y Teulu (model ataliol gyda'r nod o atal problemau rhag gwaethygu y tu hwnt i reolaeth ac osgoi'r angen am ymyriad gan y gwasanaethau cymdeithasol.
- Pan na fydd rhieni plentyn yn gallu gofalu amdano, mae'n hollbwysig ein bod yn nodi'r dewis ail orau, megis gofalwr o blith aelodau'r teulu a ffrindiau neu leoliad addas gyda gofalwr maeth neu drwy fabwysiadu.

#### **Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Rydym yn gwella defnydd ac effaith y gwasanaethau gyda'r nod o leihau mynediad i'r system gofal a/neu hyrwyddo dychweliad cyflym adref (yn ôl math, angen ac oedran).
- Gall plant ddod i'r system gofal dros dro neu'n barhaol yn dilyn gweithrediadau amddiffyn plentyn, a byddem yn disgwyl i blentyn ddechrau lleoliad gyda theulu maeth neu leoliad gofal preswyl gyda chynllun ar gyfer sefydlogrwydd ar waith.



- Mae tuedd Abertawe, o ran nifer a chyfradd plant sy'n derbyn gofal, yn wahanol iawn i awdurdodau lleol cymharol eraill. Mae'r nifer cyffredinol hyd at 2012 wedi aros yn uchel ond yn sefydlog ond gwelwyd newidiadau sylweddol iawn mewn awdurdodau lleol eraill. Mae nifer y plant sy'n derbyn gofal yng Nghymru wedi cynyddu 24% dros y 5 mlynedd diwethaf hyd 2011/12, a chyfradd gyfartalog Cymru yn 2012 oedd 92.
- Dyma'r penawdau o ran nifer y plant a phobl ifanc yn Abertawe a oedd yn derbyn gofal yn 2012:
  - Gostyngodd nifer cyffredinol y plant sy'n derbyn gofal rhwng 2011 a 2012.
  - Mae'r duedd hon yn wahanol i'r rhan fwyaf o'r awdurdodau cymharol eraill, lle mae nifer cyffredinol y plant sy'n derbyn gofal wedi cynyddu'n eithaf sylweddol dros y cyfnod hwn; yn Plymouth yn unig y gwelwyd gostyngiad sylweddol yn y nifer.
  - Yn ystod 2012, chwyddodd nifer y plant 10-15 oed a phlant 0-4 oed sy'n derbyn gofal. Mae'r patrwm hwn yn debyg i Gymru gyfan ac mae'n debyg ei fod yn seiliedig ar gyfres gymhleth o resymau a allai gynnwys 'effaith Baby P', dyfarniad Southwark, effaith y dirywiad economaidd, a'r nifer mawr o blant a ddaeth i'r system gofal sawl blwyddyn yn ôl yn symud drwy'r system.
  - Yn ddiweddar, mae nifer y plant a phobl ifanc yn Abertawe sy'n derbyn gofal wedi codi eto i 227 yn y flwyddyn hyd at fis Mawrth 2013, cynnydd o oddeutu 50% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r cyngor wedi recriwtio a chadw gweithwyr cymdeithasol sy'n parhau i ehangu eu profiad, eu sgiliau a'u gwybodaeth er mwyn datblygu dyfnder eu hymarfer gyda phlant a theuluoedd.
- Meithrin perthnasoedd â phlant a theuluoedd a chymunedau drwy dimau ardal a gwaith amlasiantaeth.
- Cafodd nifer o wasanaethau eu hailfodelu i gefnogi plant a theuluoedd.
- Lleoli plant yn agosach at ardal eu cartrefi er mwyn hyrwyddo cysylltiadau â'u teuluoedd, lle y bo'n briodol, a gwella mynediad i wasanaethau.

#### **Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Ar y cyd â phartneriaid, sicrhau bod gwasanaethau a gweithgareddau'r rhaglen hyrwyddo cynhwysiad (megis Tîm am y Teulu) yn cael eu targedu at blant sydd mewn perygl o ddod i'r system gofal, y rhai sydd ar y gofrestr amddiffyn plant neu blant sy'n dod i mewn i'r system gofal.	I wella canlyniadau a lleihau'r galw am wasanaethau i blant mewn angen a phlant sy'n derbyn gofal.



#### C4. Datblygu gwasanaethau i ymateb hyd yn oed yn well i blant a phobl ifanc sydd mewn perygl o fynd i'r system gofal.

**Nod:** Gwella gwasanaethau i blant a phobl ifanc a allai fod mewn perygl o fynd i'r system gofal.

**Mesurau:** (Amddiffyn Plant)

% y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant sydd wedi cael eu dadgofrestru ac yna eu cofrestru eto.

% y plant sy'n parhau ar y Gofrestr Amddiffyn Plant ar ôl mwy na blwyddyn.

	Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
% y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant sydd wedi cael eu dadgofrestru ac yna eu cofrestru eto	7%	7%	11%	5%	16%	12%	10%	5%	3.75%
% y plant sy'n parhau ar y Gofrestr Amddiffyn plant am fwy na blwyddyn	25%	24%	18%	23%	14%	21%	19%	18%	17.25%

##### Pam mae hyn yn bwysig:

- Ein blaenoriaeth bob amser fydd osgoi'r angen i dderbyn plant i'r system gofal a byddwn bob amser yn chwilio am ddewisiadau eraill sy'n ddiogel ac yn briodol.
- Yn Abertawe, rydym o'r farn bod plant yn fwy tebygol o ffynnu mewn lleoliadau teulu a'n cyfrifoldeb yw sicrhau bod plant yn derbyn gofal mewn cartref teulu a, lle bynnag y bo modd, yn yr ardal leol.
- Yr ail ddewis gorau, ar ôl teulu'r plentyn ei hun, neu'r teulu estynedig neu ofal maeth.
- Mae'r cyngor yn dyrannu adnoddau sylweddol i gefnogi nifer cymharol fach o blant sy'n derbyn gofal drwy leoliadau a gefnogir a gofal a reolir.
- Ceir tystiolaeth gref o effaith gadarnhaol gwasanaethau cefnogi teulu a dargedir ac ymagweddau system gyfan effeithiol sy'n cefnogi plant heb ystyried ffiniau proffesiynol neu sefydliadol.

##### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Gall plentyn fod mewn perygl o fynd i'r system gofal yn barhaol neu dros dro yn dilyn gweithrediadau amddiffyn plentyn.

- Yn Abertawe, mae nifer a chyfradd y plant ar y gofrestr amddiffyn plant wedi aros yn sefydlog iawn. Mae nifer y plant ar y Gofrestr Amddiffyn Plant yn Abertawe wedi bod o gwmpas 200-250 am sawl blwyddyn hyd at fis Mawrth 2013; mae'r gyfradd yn debyg i awdurdodau cymharol eraill ond gwelwyd newidiadau mwy dramatig mewn ardaloedd eraill yn dilyn achos Baby P yn 2008/09.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Gweithio gyda thîm Cyfreithiol Corfforaethol y cyngor i sicrhau ein bod yn dilyn trefniadau amlinellol y gyfraith gyhoeddus er mwyn cau mwy o achosion drwy drefniadau gofal parhaol.
- Mae newidiadau yn Uned Ansawdd Gwasanaeth y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi gwella ansawdd ac amseroldeb cynadleddau ac adolygiadau amddiffyn plant, gan sicrhau ansawdd cynlluniau amddiffyn plant sydd wedyn yn cael eu rhoi ar waith i gefnogi'r plentyn a'r teulu.

#### **Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Parhau i ddatblygu cefnogaeth gyfreithiol ar gyfer timau wrth roi trefniadau'r gyfraith gyhoeddus ar waith.	Er mwyn cau achosion yn gynt ar gyfer plant ar y gofrestr amddiffyn.
Ailwampio paneli amlasiantaeth ar gyfer trafod achosion cymhleth a tharged.	Er mwyn cymryd camau diogel i osgoi'r angen i blant dderbyn gofal drwy sicrhau y defnyddir gwasanaethau ar gyfer plant sydd mewn perygl o fynd i'r system gofal.

## C5. Gwella mynediad i wasanaethau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal.

**Nod:** Gwella mynediad i adnoddau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a'r rhai sy'n gadael gofal, a chefnogi hyn drwy ddadansoddiad manylach o wariant yr holl bartneriaid ar blant sy'n derbyn gofal.

**Mesurau:** % y plant sy'n derbyn gofal yn Abertawe a gefnogir mewn lleoliad teulu yn hytrach na gofal preswyl (cydbwysedd gofal).

Ar ddiwedd y flwyddyn	Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
% y plant sy'n derbyn gofal maeth prif ffrwd gyda Maethu Abertawe	Dd/B	49%	45%	50%	53%	<b>55%</b>	<b>57%</b>	<b>60%</b>	<b>62.5%</b>
Nifer y plant mewn gofal preswyl	Dd/B	43	46	55	62	<b>60</b>	<b>55</b>	<b>48</b>	<b>43</b>
% y plant sy'n derbyn gofal mewn lleoliad teulu	Dd/B	92%	92%	89%	88%	<b>89%</b>	<b>90%</b>	<b>91%</b>	<b>92%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae llawer o blant sy'n derbyn gofal mewn mwy o berygl o eithrio cymdeithasol na phlant eraill o oedran tebyg.
- Mae'r lleoliad cywir, yn y lle cywir ac ar yr adeg gywir, yn hanfodol i wella sefydlogrwydd lleoliadau ar gyfer plant sy'n derbyn gofal. Mae hyn, yn ei dro, yn hollbwysig wrth gyflawni canlyniadau gwell ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.
- Mae sicrhau digon o leoliadau a llety sy'n diwallu anghenion plant sy'n derbyn gofal yn gam hanfodol wrth gyflawni canlyniadau gwell ar gyfer y grŵp diamddiffyn hwn.
- Y cyngor, fel rhiant corfforaethol, sy'n gyfrifol am blant sy'n derbyn gofal.
- Mae'r cyngor yn disgwyl y caiff pob plentyn sy'n derbyn gofal ei gofrestru gyda meddyg teulu, deintydd ac optegydd lleol ac y bydd yn cael gwiriadau rheolaidd i sicrhau ei fod yn iach.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Rydym yn gwella defnydd ac effaith gwasanaethau a gynlluniwyd i gefnogi plant a theuluoedd ac osgoi'r angen am ofal a, lle bynnag y bo modd, hyrwyddo dychweliad adref cynnar.
- Byddem yn disgwyl bod plentyn yn dechrau lleoliad gyda theulu maeth neu mewn gofal preswyl gyda chynllun ar gyfer sefydlogrwydd ar waith.
- Mae Abertawe wedi buddsoddi mewn Maethu Abertawe sydd wedi cael ei ailfodelu, ac rydym wedi recriwtio gofalwyr maeth ychwanegol sy'n cael eu cefnogi'n effeithiol a'u gwobrwyo'n deg am eu hymdrechion.
- Mae'n bosib y bydd angen lleoliad preswyl ar rai plant ag anghenion cymhleth er mwyn diwallu eu hanghenion am amgylchedd therapiwtig neu wasanaeth arbenigol i ddiwallu anghenion addysgol neu anabledd penodol iawn neu i fodloni gofynion cyfreithiol.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Rydym yn sicrhau bod plant mewn gofal yn cael lleoliadau gofal maeth da, yn agos at gartref drwy gynyddu nifer y gofalwyr maeth prif ffrwd (Maethu Abertawe).
- Drwy gynyddu nifer y lleoliadau gofal maeth lleol, gallwn ddiwallu amrywiaeth o anghenion drwy ragor o ofalwyr teulu a ffrindiau, gofalwyr therapiwtig a gofalwyr seibiant.
- Rydym yn gweithio gyda gofalwyr maeth i sicrhau eu bod yn cael eu hyfforddi a'u cefnogi'n dda a'u gwobrwyo am eu gwaith i gyflawni canlyniadau cadarnhaol ar gyfer y plant yn eu gofal.
- Drwy gomisiynu rhanbarthol, rydym yn sicrhau bod lleoliadau addas yn gost-effeithiol ac yn cyflawni safonau uchel.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Adolygu strwythurau er mwyn cydlynu ymdrechion yn well i gyflawni sefydlogrwydd ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.	I helpu plant sy'n derbyn gofal i gael sefydlogrwydd a darparu canlyniadau gwell i blant ar y cyfle gynharaf.
Cynyddu nifer y plant mewn gofal sy'n cael lleoliad parhaol drwy fabwysiadu, gorchmynion gwarcheidwaeth arbennig neu leoliad gyda theulu a ffrindiau.	
Datblygu a gwella amrywiaeth ehangach o leoliadau o safon, yn rhatach, i blant sy'n derbyn gofal.	
Sicrhau bod lleoliadau a gwasanaethau cefnogi yn darparu cefnogaeth ddigonol i bobl ifanc a'r rhai sy'n gadael gofal a allai fod mewn perygl o droseddu.	

## Ch. Datblygu partneriaethau, sgiliau ac isadeiledd er mwyn denu a meithrin economi ar sail gwybodaeth, gan greu swyddi yn y sectorau allweddol.

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Mae gan Abertawe rai problemau economaidd sylfaenol y mae'n rhaid mynd i'r afael â hwy. Mae gan y cyngor rôl yn hyn drwy gynyddu manteision cymdeithasol prosiectau adfywio a phennu'r fframwaith cynllunio strategol i alluogi twf economaidd.

#### 1. Yr Economi a'r Farchnad Lafur<sup>5</sup>:

- Mae potensial economaidd sylweddol gan Abertawe ond mae'n wynebu nifer o heriau difrifol i'w thwf economaidd yn y dyfodol.
- Mae'r dadansoddiad a gynhaliwyd fel rhan o'r Strategaeth Adfywio Economaidd Ranbarthol yn nodi rôl allweddol Abertawe yn y Ddinas-ranbarth ond mae'n amlygu nifer o wendidau o ran isadeiledd y mae'n rhaid eu goresgyn er mwyn ysgogi ffyniant newydd.
- Mae materion sylfaenol megis cynhyrchiant isel, diweithdra uchel, anweithgarwch economaidd a diffyg sgiliau ymysg y pryderon craidd.
- Mae gweithgarwch economaidd a chyfraddau cyflogaeth yn Abertawe islaw'r ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru a'r DU. Mae cyfraddau diweithdra (yn seiliedig ar arolwg) yn Abertawe yn uwch na chyfraddau Cymru a'r DU, er bod cyfraddau hawlwr yn is.
- Mae ystadegau eraill y farchnad lafur yn atgyfnerthu rôl Abertawe o fewn is-ranbarth de-orllewin Cymru a'i safle fel economi sy'n canolbwyntio ar y sector gwasanaethau, gyda chyfradd uchel o swyddi sector cyhoeddus.

#### 2. Creu Lleoliad Cystadleuol:

- Mae'r cyngor yn cydnabod bod rhaid iddo gydweithio â'i bartneriaid yn y sector preifat, llywodraeth, y byd academiaidd a'r trydydd sector i oresgyn heriau Abertawe ac ysgogi twf yn y ranbarth.
- Mae hyn yn cynnwys gweithio ar y cyd ar amrywiaeth o fentrau a phrosiectau, gan gynnwys yr uchelgais i greu lle unigryw ag isadeiledd cystadleuol sy'n cefnogi buddsoddiad mewn sectorau gwerth uchel yn seiliedig ar wybodaeth.
- Felly, mae perfformiad y cyngor yn ei rôl fel awdurdod cynllunio, a sut mae'n mwyafu'r cyfleoedd cyflogaeth a sgiliau a ddarperir gan brosiectau isadeiledd mawr, yn allweddol wrth wynebu'r her o greu lleoliad cystadleuol.

<sup>5</sup> Bwrdd Gwasanaethau Lleol Abertawe (2012) *Asesiad Anghenion Strategol*

**Cyfraniad y cyngor at welliant**

- Mae cynyddu effaith prosiectau adfywio drwy gynnig a hwyluso lleoliadau hyfforddiant a gwaith cysylltiedig yn ffordd bwysig y gall Dinas a Sir Abertawe baratoi trigolion ar gyfer heriau'r dyfodol.
- Mae Dinas a Sir Abertawe yn rhan o ddau gynllun sylweddol i gyflawni hyn: Gweithffyrdd a'r Tu Hwnt i Frics a Morter.
- Mae cynllun Y Tu Hwnt i Frics a Morter yn helpu busnesau lleol i fod yn rhan o'r rhaglen adfywio drwy gynnwys cymalau mewn contractau sy'n darparu budd cymdeithasol megis cyfleoedd ar gyfer y rhai sydd wedi bod yn ddi-waith ac yn anweithgar yn economaidd am gyfnod hir.
- Drwy brosiect Gweithffyrdd, mae Abertawe'n gweithio gyda thri awdurdod lleol arall yn y rhanbarth i gynnwys y rhai sydd wedi bod yn anweithgar yn economaidd ac yn ddi-waith am gyfnod hir a'u cefnogi i ddychwelyd i gyflogaeth.
- Bydd Gweithffyrdd yn darparu cefnogaeth wedi'i theilwra i'r rhai sy'n cymryd rhan, gan asesu eu hanghenion a'u cyfeirio at gyflogwyr priodol.
- Mae lles economaidd ac adfywio Dinas a Sir Abertawe'n dibynnu, i raddau, ar ddatblygu prosiectau mawr, boed ym maes manwerthu, tai neu ddiwydiant.
- Mae hyn yn ymwneud â manteision economaidd y datblygiad terfynol os yw'n fasnachol, a'r gyflogaeth a'r fasnach sy'n deillio o'r broses adeiladu.
- Mae angen partneriaeth lwyddiannus rhwng y datblygwr a'r awdurdod cynllunio lleol er mwyn i gynlluniau sy'n hybu datblygiad economaidd gyrraedd y cam caniatâd cynllunio.

**Ch1. Cynyddu prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol.**

**Nod:** Cynyddu nifer y prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol a'r Tu Hwnt i Frics a Morter yn eu contractau.

**Mesur: (BBMA1)** Cynnydd yn nifer y prosiectau sy'n cynnwys cymalau budd cymdeithasol a'r Tu Hwnt i Frics a Morter yn eu contractau.

Perfformiad Blaenorol				Rhagamcan			
2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	9	12	17	17	18	19	20

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Hoffai'r cyngor gynyddu nifer y prosiectau adfywio â chymalau budd cymdeithasol yn eu contractau, drwy fenter y Tu Hwnt i Frics a Morter, fel y gellir eu defnyddio i gynnig cyfleoedd profiad gwaith, hyfforddiant a chyflogaeth i'r di-waith a'r anweithgar yn economaidd.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Ers i'r cyngor fabwysiadu'r polisi o gynnwys cymalau budd cymdeithasol mewn contractau adfywio penodol, mae'r fenter wedi cymryd amser i wreiddio yn niwylliant ac arferion y cyngor.
- Ceir dylanwadau macro-economaidd nad oes gan y cyngor lawer o reolaeth drostynt, sydd hefyd yn penderfynu a fydd arian ar gael a pha brosiectau a gaiff eu gwireddu.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Diben Y Tu Hwnt i Frics a Morter yw sicrhau bod arian sy'n cael ei wario ar brosiectau cyhoeddus yn cyflawni buddion i bobl a chymunedau y tu hwnt i'r hyn sy'n cael ei brynu.
- Cefnogir y cynllun gan gydweithwyr caffael yn y sector cyhoeddus sy'n helpu i nodi prosiectau ac yn gweithredu fel cenhadon gyda chontractwyr a chyrff sector cyhoeddus eraill gan esbonio'r broses a'i hamcanion i noddwyr prosiect.
- Mae profiad hefyd wedi darparu effeithlonrwydd wrth bennu hyd a lled y cymalau i'w cynnwys mewn contractau, ynghyd â'r hyblygrwydd a'r arbenigedd i fwyafu cyfle.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Cynyddu ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o nodau cynllun Y Tu Hwnt i Frics a Morter a chymalau budd cymdeithasol.	Tawelu unrhyw ofnau, yn enwedig ymhlith noddwyr prosiect, er mwyn eu hannog i gymryd rhan yn y cynllun.
Cynyddu rhwydweithiau yn y sector preifat a chyda'r rhai sy'n ymwneud â buddiolwyr.	I helpu i sicrhau y cynyddir nifer y cyfleoedd cyflogaeth a hyfforddiant gan sicrhau bod digon o bobl yn ymwybodol ohonynt ac yn barod i fanteisio arnynt.
Cefnogi mwy o gontractau sy'n ymwneud â gwasanaethau o fewn cynllun Y Tu Hwnt i Frics a Morter.	I gynyddu amrywiaeth y cyfleoedd y gall y cyngor eu cynnig i gynnwys gwaith mewn swyddfa a gwaith gyda phobl, megis gofalu.
Archwilio'r posibilrwydd o rannu cynlluniau prentisiaeth.	Fel y gall contractau tymor byr wneud mwy o gyfraniad at ddatblygiad unigolyn, drwy hyfforddiant, profiad gwaith a chyfleoedd cyflogaeth.



## Ch2. Pobl sy'n cael eu cyflogi

**Nod:** Cynyddu nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi o ganlyniad i gymryd rhan ym mhrosiect Gweithffyrdd.

**Mesur: (WWC1)** - Nifer y bobl sy'n cael eu cyflogi o ganlyniad i gymryd rhan ym mhrosiect Gweithffyrdd.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	-	-	201	287	<b>280</b>	<b>350</b>	<b>375</b>	<b>400</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Drwy brosiect Gweithffyrdd, mae Abertawe'n gweithio gyda thri awdurdod lleol arall yn y rhanbarth i gynnwys yr anweithgar yn economaidd a'r rhai sy'n ddi-waith am gyfnod hir a'u cefnogi i ddychwelyd i gyflogaeth.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae Gweithffyrdd yn darparu cymysgedd o gefnogaeth y profwyd ei bod yn helpu pobl ddi-waith i ddychwelyd i gyflogaeth ac aros mewn cyflogaeth.
- Mae ymagwedd y prosiect yn cydnabod anghenion y cleientiaid gan roi lle canolig iddynt mewn cynllun gweithredu â'r nod o wneud dychwelyd i'r gweithle'n haws o lawer.
- Ers ei lansio yn Abertawe, mae strwythur Gweithffyrdd wedi newid sawl gwaith cyn cyrraedd y maint a'r ystod o weithgareddau presennol. Y newid pwysicaf oedd cyflwyno tîm penodol at ddiben chwilio am gyfleoedd gwaith.
- Am nifer o resymau, mae hwn wedi bod yn llai na'r hyn sy'n ofynnol ond mae mäs critigol y prosiect ar fin cynyddu.

### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Mae cynlluniau eraill sy'n gweithio gyda phobl yn cyfeirio eu cleientiaid at Weithffyrdd pan deimlir eu bod yn barod i ystyried cyflogaeth.
- Mae ymwybyddiaeth o weithgareddau tîm Abertawe'n sicrhau llif o gyfranogwyr newydd i'r prosiect.
- Mae gallu'r prosiect i gael gwared ar y rhwystrau rhag dod o hyd i waith a darparu cyfleoedd swyddi dros dro, fel rhan o baratoi i ddychwelyd i gyflogaeth barhaol, yn rhoi hyder i unigolion ac mae'n dangos i gyflogwyr fod gan ddarpar weithwyr yr ymagwedd a'r tueddfryd gofynnol.



Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Cynyddu maint y tîm Cyswllt Cyflogaeth i gyd-fynd â maint tîm mentora Gweithffyrdd.	Bydd hyn yn gwella presenoldeb y prosiect yn y gymuned fusnes, cynyddu nifer ac amrywiaeth y cyfleoedd swydd sydd a'r gael i'r rhai sy'n dychwelwyd i'r gwaith, yn aml am y tro cyntaf mewn blynyddoedd maith, a nifer y swyddi mae cleientiaid y prosiect yn eu cael.
Gweithio gyda Llywodraeth Cymru fel rhan o brosiect peilot a fydd yn ceisio cydlynu ymdrechion.	I gynyddu nifer y lleoliadau a rhoi mwy o eglurhad i gleientiaid am sut gallant gyfrannu at ymdrech ehangach i ymladd yn erbyn tlodi.

### Ch3. Boddhad â'r Gwasanaeth Cynllunio

**Nod:** Cynyddu % yr ymgeiswyr a thrydydd partïon sy'n fodlon neu'n fodlon iawn ar y Gwasanaeth Ceisiadau Cynllunio

**Mesur:** % yr ymgeiswyr a thrydydd partïon sy'n fodlon neu'n fodlon iawn ar y gwasanaeth ceisiadau cynllunio

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
88%	84%	87%	90%	93%	93%	94%	95%	95%

#### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae gwell boddhad yn fesur pwysig o safon y gwasanaeth cynllunio; mae gwasanaeth cynllunio o ansawdd uchel yn bwysig gan ei fod yn rhoi hyder i ddatblygwyr a buddsoddwyr i fuddsoddi yn Abertawe er mwyn datblygu sectorau allweddol o'r economi leol.

#### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r cyngor yn gyfrifol am brosesu a phenderfynu ar geisiadau am ganiatâd cynllunio yn y ddinas a'r sir.
- Mae'n gyfrifoldeb pwysig sy'n effeithio ar yr amgylchedd, trigolion Abertawe a datblygwyr.
- Un o nodau'r cyngor yw darparu'r gwasanaeth hwn mewn modd prydlon a phroffesiynol; mesur da o'i lwyddiant yw lefelau boddhad ymhlith defnyddwyr y gwasanaeth.
- Mae'r mesur hwn yn seiliedig ar arolwg a gynhaliwyd yn gyfan gwbl ar ôl penderfyniad cynllunio ymhlith ymgeiswyr, asiantaethau a phartïon â budd.
- Mae'r Gwasanaeth Cynllunio wedi gweithio gyda'i ddefnyddwyr dros y blynyddoedd diwethaf i wella'r gwasanaeth.

- At y diben hwn, rydym wedi gwella'r cyswllt â datblygwyr a phartïon â budd, gan gynnig gwasanaeth cyn cais proffesiynol i ddatblygwyr a chymorthfeydd galw heibio i breswylwyr.
- Rhagwelir y bydd y mesurau gwella busnes drwy TGCh sydd ar y gweill yn cyflymu'r gwasanaeth proffesiynol manwl presennol, gan wella boddhad.
- Fodd bynnag, mae boddhad â'r gwasanaeth eisoes yn uchel, felly, nid oes llawer o le i wella, ond mae'n rhaid i'r cyngor barhau â'r perfformiad da hwn.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Gallu proffesiynol y swyddogion sy'n cyd-drafod â chleientiaid a'u hasiantau.
- Safon y cyngor technegol a gweinyddol da a roddir gan swyddogion gweinyddol a thechnegol i ddatblygwyr a'u hasiantau wrth gyflwyno a gweld ceisiadau.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Sicrhau ei bod yn haws i ddatblygwyr, eu hasiantau a phartïon â budd gysylltu â swyddogion proffesiynol y cyngor, wrth i geisiadau gael eu prosesu ac yn ystod ymholiadau anffurfiol.	I wella cyflymdra ac ansawdd penderfyniadau cynllunio a gwella boddhad cwsmeriaid ymhellach.
Gwella gwybodaeth a gweithdrefnau ar-lein a gyflwynir fel rhan o ddefnyddio technoleg gwybodaeth a chyfathrebu newydd.	Er mwyn galluogi'r gwasanaeth cynllunio i wella boddhad cwsmeriaid drwy gynnal trafodaethau gwybodus â defnyddwyr gwasanaeth yn gynharach.

## Ch4. Ceisiadau cynllunio ag ysgogiad economaidd

**Nod:** Cynyddu % yr holl geisiadau sylweddol a bychan ag ysgogiad economaidd a gymeradwyir.

**Mesur:** % yr holl geisiadau sylweddol a bychan ag ysgogiad economaidd a gymeradwyir.

Perfformiad Blaenorol				Rhagamcan				
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	-	-	-	86.8%	87%	88%	89%	90%

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae'r mesur hwn yn adlewyrchu llwyddiant trafodaethau rhwng yr awdurdod a'r datblygwyr wrth sicrhau bod cynlluniau sy'n cynorthwyo datblygiad economaidd yn cyrraedd y cam caniatâd cynllunio.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae lles economaidd ac adfywio Dinas a Sir Abertawe'n dibynnu, i raddau, ar ddatblygu prosiectau mawr, boed ym maes manwerthu, tai neu ddiwydiant.
- Mae hyn yn ymwneud â manteision economaidd y datblygiad terfynol os yw'n fasnachol, a'r gyflogaeth a'r fasnach sy'n deillio o'r broses adeiladu.
- Bydd y gwelliannau'n deillio o'r camau gweithredu a nodwyd yn Ch3 wrth i'r gwasanaeth wella'n barhaus.

### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Mae'r arweiniad a roddir i ddatblygwyr a'u hasiantau cyn cyflwyno cais, ynghyd â'r trafodaethau a gynhelir â datblygwyr wrth i geisiadau gael eu prosesu, yn golygu bod nifer sylweddol o'r math hwn o geisiadau'n cael eu cymeradwyo.

### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Hwyluso cynnydd yn nifer y ceisiadau sylweddol a bychan ag ysgogiad economaidd sy'n cael eu cymeradwyo drwy welliannau i'r gwasanaeth a nodwyd.	I wella boddhad ymgeiswyr a phartion â budd ymhellach
Cyhoeddi canllawiau dylunio ar gyfer datblygiadau preswyl ar raddfa fawr a graddfa fach.	Er mwyn galluogi datblygwyr a'u hasiantau i baratoi cynlluniau gan wybod y bydd y cyngor yn eu cefnogi, gan gynyddu boddhad.

## D. Hyrwyddo opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy a helpu pobl i fwyafu eu hincwm a'u hawliau.

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Ceir tueddiadau a pheryglon a allai effeithio ar fynediad preswylwyr Abertawe i safon byw dda yn y dyfodol.

#### 1. Diweithdra, incwm a dyled<sup>6</sup>

- Dros y tymor hwy (2007 i 2011), mae amcangyfrifon yn awgrymu bod canran y plant sy'n byw mewn aelwydydd di-waith yn Abertawe wedi cynyddu, o 21.1% i 24.4%, gyda chyfradd gynnydd arafach yng Nghymru (o 18.4 i 18.6%) a'r DU (o 15.3% i 15.9%).
- Mae mynegeion pennawd Incwm Aelwydydd Crynswth i'w Wario y pen (DU = 100) yn mesur swm yr arian sydd ar gael i aelwydydd ei wario neu ei gynilo ar ôl didynnu gwariant sy'n gysylltiedig ag incwm. Mae ffigurau'n awgrymu bod Abertawe yn lleihau'r bwlch â'r DU, er yn araf, gyda'r gwerth mynegai'n cynyddu o 86.9 yn 2006 i 88.4 yn 2010. Dros yr un cyfnod, bu gostyngiad bach yn ffigur Cymru - o 87.9 i 87.7. Fodd bynnag, mae ffigurau cyfartalog Abertawe yn cuddio'r anghydraddoldeb incwm sy'n bodoli yn yr ardal.
- Mae cyfanswm nifer yr achosion ansolfedd personol newydd fesul blwyddyn galendr yn Abertawe wedi cynyddu o 477 yn 2007 i 612 yn 2010, gyda'r ffigurau diweddaraf ar gyfer 2011 yn nodi ffigur is (530). Mae hyn yn unol â'r duedd gyffredinol yn nifer yr achosion newydd yng Nghymru a Lloegr, a gyrhaeddodd fan gwastad yn 2009/10 ac a ddisgynnodd yn 2011.
- Syrthiodd cyfradd cyfanswm yr achosion ansolfedd unigol am bob 10,000 o oedolion yn Abertawe i 28.1 yn 2011, ar ôl dilyn tuedd ddiweddar o gynnydd cyffredinol o 23.1 yn 2007 i uchafbwynt o 32.7 yn 2010.

#### 2. Diwygiadau Lles

- Gallai diwygiadau lles Llywodraeth San Steffan, a ddechreuodd ddod i rym ym mis Ebrill 2013, effeithio'n sylweddol ar ddiweithdra, incwm a lefelau dyled.
- Un o'r newidiadau allweddol yw'r tâl am ystafell sbâr a fydd yn golygu llai o fudd-dal tai i bobl sy'n tanfeddiannu eu cartrefi ym marn y llywodraeth.
- Ar ben hynny, mae Budd-dal Treth y Cyngor wedi cael ei ddileu a chyflwynwyd Cymorth Treth y Cyngor yn ei le. Daw newidiadau ychwanegol i rym yn nes ymlaen eleni, gan gynnwys cyflwyno Credyd Cynhwysol - taliad sengl sy'n cynnwys pob budd-dal y mae gan rywun hawl iddo, wedi'i dalu'n uniongyrchol i'w gyfrif banc.
- Mae perygl y gallai newidiadau i system gweinyddu a thalu'r budd-daliadau newydd arwain at gynnydd o ran dyled. Gall cyflwyno credyd cynhwysol, yn enwedig, achosi problemau sylweddol i aelwydydd ag ychydig o sgiliau

<sup>6</sup> Bwrdd Gwasanaethau Lleol Abertawe (2012) *Asesiad Anghenion Strategol*

cyllidebu neu reoli arian neu heb sgiliau o gwbl. Gallai hyn arwain at gynnydd mewn ôl-ddyledion rhent a digartrefedd.

### **3. Rheoli dyled**

- Mae'n debygol y bydd cynnydd sylweddol yn y galw am gyngor ar fudd-daliadau a dyledion ar adeg pan fo pwysau mawr ar adnoddau ar gyfer darparu cyngor yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.
- Mae perygl y gallai cynnydd yn nifer y cwmnïau sy'n cynnig benthyciadau diwrnod tâl, benthycwyr llog uchel a phrynwyr oportiwnistaidd, achosi problemau dyled i deuluoedd diamddiffyn.
- Mae'r cyngor yn hyrwyddo'r Undeb Credyd Lleol - cydweithfa ariannol sy'n gallu cynnig cynilion hygyrch a mynediad i gredyd rhad - fel dewis cynaliadwy yn hytrach na chwmnïau benthyciad diwrnod tâl a benthycwyr llog uchel, mewn ymgais i helpu pobl i osgoi mynd i ddyled.

### **Cyfraniad y cyngor at welliant**

- Drwy hyfforddi rhagor o staff y cyngor a gweithwyr cefnogi i roi cyngor hawliau lles sy'n briodol i'w rôl, bydd gennym fwy o allu ac adnoddau i helpu pobl a chleientiaid i gael y budd-daliadau y mae ganddynt hawl iddynt, mwyafu eu hincwm ac ymdopi â materion a phroblemau sy'n gysylltiedig â budd-daliadau yn sgîl y diwygiadau lles.
- Bydd cynyddu nifer gweithwyr y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd yn helpu i wella gallu ariannol yr Undeb Credyd ac annog mwy o bobl Abertawe i ymaelodi, fel y gall mwy o bobl elwa o opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy.
- Bydd cynyddu nifer tenantiaid y cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd yn eu helpu i addasu i'r diwygiadau lles, rheoli eu harian a thalu eu rhent neu eu biliau'n brydlon mewn ymgais i'w helpu i osgoi mynd i ôl-ddyledion rhent ac anawsterau ariannol.
- Mae darparu cyngor a chefnogaeth ariannol yn ffordd o osgoi troi tenantiaid allan o'u cartrefi o ganlyniad i ôl-ddyledion rhent oherwydd dyled.
- Bydd helpu i osgoi dyled a digartrefedd yn helpu pobl i sicrhau sefydlogrwydd a diogelwch eu teuluoedd, diogelu eu hiechyd a'u lles ac atal eithrio cymdeithasol, yn ogystal â lleihau'r costau sy'n gysylltiedig â llety gwely a brecwast dros dro.

## D1. Staff sydd wedi derbyn hyfforddiant mewn cyngor hawliau lles a budd-daliadau

**Nod:** Rhoi hyfforddiant priodol i'w rôl i ragor o staff y cyngor/gweithwyr ar roi cyngor hawliau lles/budd-daliadau

**Mesur:** Nifer y staff/gweithwyr sydd wedi derbyn hyfforddiant priodol i'w rôl mewn cyngor hawliau lles/budd-daliadau.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
313	195	282	538	600	<b>650</b>	<b>500</b>	<b>500</b>	<b>500</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Drwy gynyddu nifer staff y cyngor a gweithwyr cefnogi sydd wedi derbyn hyfforddiant priodol i'w rôl mewn cyngor hawliau lles, bydd gennym fwy o allu ac adnoddau i helpu bobl a chleientiaid i gael y budd-daliadau y mae ganddynt hawl iddynt, mwyafu eu hincwm ac ymdopi â materion a phroblemau sy'n gysylltiedig â budd-daliadau yn sgîl y diwygiadau lles.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r cyngor yn darparu amrywiaeth o gefnogaeth arbenigol i gynorthwyo gweithwyr rheng flaen i gyflawni ei nodau statudol a pholisi o ran amcanion gwrthdodi a chynhwysiad cymdeithasol; mae hyn yn cynnwys cyngor a hyfforddiant hawliau lles i staff a gweithwyr cefnogi i'w helpu i ymdrin ag ymholiadau yn y maes hwn gan y cyhoedd a'u cleientiaid.
- Bydd rhaid cynyddu gwybodaeth am fudd-daliadau ymhlith staff y cyngor a'i sefydliadau partner, yn enwedig er mwyn helpu i ymdopi â'r newidiadau yn sgîl y diwygiadau lles a'r cynnydd a ragwelir yn y galw am hyfforddiant a chynghor pan fydd cyllid darparwyr cyngor eraill yn dod i ben.
- Rhwng mis Mawrth a mis Ebrill 2013, bu bron 13,000 o bobl yn cysylltu â'r cyngor i ofyn am gyngor a gwybodaeth am y newidiadau lles yn ystod y pedwar diwrnod ar ôl y Pasg.
- Mae'r cyngor yn bwriadu hyfforddi grŵp ehangach o staff/gweithwyr cefnogi fel y bydd mwy o amser gan y cyngor i ymdrin â'r achosion cyngor mwy cymhleth. Yn y pen draw, byddwn wedi hyfforddi'r nifer uchaf posib a chynnig y nifer uchaf posib o gyrsiau o fewn gallu ac adnoddau'r cyngor i gyflwyno cyngor a hyfforddiant.
- Mae'n bosib y bydd llai o apeliadau'n mynd i dribiwnlys o ganlyniad i gyflwyno 'ailystyried gorfodol', gan ganiatáu i'r cyngor gynnig mwy o apwyntiadau am gyngor/hyfforddiant.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae hyfforddiant i helpu gweithwyr cymdeithasol/cefnogi i nodi problemau hawliau lles yn gynharach yn fuddiol, yn enwedig o ran atal problemau rhag gwaethygu.
- Mae'n bwysig cefnogi staff i roi'r hyn a ddysgwyd yn y sesiynau hyfforddi ar waith er mwyn atgyfnerthu dysgu a darparu gwasanaeth gwell i gleientiaid.
- Mae'n bwysig hyrwyddo'r hyfforddiant sydd ar gael, drwy restrau postio er enghraifft, er mwyn cynyddu ymwybyddiaeth staff a'u hannog i fanteisio ar yr hyfforddiant sydd ar gael.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Cynyddu ymwybyddiaeth ymhlith staff y cyngor a gweithwyr cefnogi o'r hyfforddiant a'r cyngor ar hawliau lles sydd ar gael.	I annog rhagor o staff i gael eu hyfforddi i gefnogi eu cleientiaid.
Darparu mwy o gyrsiau hyfforddi i helpu staff y cyngor/gweithwyr cefnogi.	Nodi ac ymdrin â phroblemau lles yn gynt, gan helpu i ddatrys problemau i gleientiaid cyn iddynt waethygu.
Cefnogi staff i roi'r hyn a ddysgwyd yn y sesiynau hyfforddi hawliau lles ar waith	er mwyn iddynt fod mor effeithiol ag y gallant wrth gefnogi eu cleientiaid.
Adolygu'r ffordd y cyflwynir y gwasanaeth hawliau lles yn sgîl darparu hyfforddiant ychwanegol i staff a gweithwyr cefnogi.	Sicrhau bod adnoddau'n cael eu targedu'n briodol a'u defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol er lles cleientiaid.



## D2. Staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd

**Nod:** Cynyddu nifer staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd

**Mesur:** Nifer staff y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	-	-	53	56	<b>250</b>	<b>350</b>	<b>450</b>	<b>550</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Bydd cynyddu nifer gweithwyr y cyngor sy'n cynilo gyda'r Undeb Credyd yn helpu i wella gallu ariannol yr Undeb Credyd ac annog mwy o bobl Abertawe i ymaelodi, fel y gall mwy o bobl elwa o opsiynau credyd a chynilo fforddiadwy

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Cydweithfa ariannol yw'r Undeb Credyd lleol, sy'n golygu mai ei aelodau sy'n berchen arno.
- Yn wahanol i fanc y stryd fawr, nid oes ganddo gyfranddalwyr allanol ac mae'r elw'n mynd yn ôl i'r aelodau.
- Gall undebau credyd gynnig cynilon hygyrch a mynediad i gredyd rhad gydag yswiriant diogelu benthychiad a bywyd wedi'i gynnwys (gydag amodau).
- Yn y gorffennol, roedd ymwybyddiaeth o'r Undeb Credyd ymhlith staff y cyngor a thrigolion Abertawe'n weddol isel, ac mae swyddfeydd yr Undeb Credyd y tu allan i brif ardal siopa Abertawe ar hyn o bryd.
- Ym mis Mawrth 2013 mabwysiadodd y cyngor ddatganiad polisi i weithio mewn partneriaeth â'r Undeb Credyd lleol a sefydliadau partner eraill i roi cyfleusterau benthyca a gwasanaethau cefnogi gwell a mwy cynaliadwy ar waith i bobl Abertawe. Un o'r nodau pennaf oedd lleihau gweithgareddau cwmnïau benthychiad diwrnod tâl, benthycwyr llog uchel a phrynwyr oportiwnistaidd sy'n gallu gadael teuluoedd mewn amgylchiadau byw diflas ac yn methu dianc rhag cylch dyled peryglus.

### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Mae ymrwymadau polisi'r cyngor, a fabwysiadwyd ym mis Gorffennaf 2012 a'r datganiad polisi a fabwysiadwyd ym mis Mawrth 2013, yn adlewyrchu ymrwymiad y cyngor i hyrwyddo'r Undeb Credyd er mwyn cynnig opsiynau benthychiad a chredyd cynaliadwy i bobl Abertawe.



- Mae pob un o aelodau Cabinet y Cyngor wedi ymaelodi â'r Undeb Credyd. Dylai hyrwyddo'r Undeb Credyd hwyluso ymaelodi ag ef annog rhagor o aelodau staff a'r cyhoeddi i ymaelodi.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Hyrwyddo'r Undeb Credyd ymhlith staff y cyngor, gan ddefnyddio amrywiaeth o sianelau, gan gynnwys systemau cyfathrebu mewnol y cyngor, Arwain Abertawe a'r Undebau Llafur.	Annog mwy o staff y cyngor i ymaelodi â'r Undeb Credyd.
Chwalu'r syniad a allai fod gan staff y cyngor bod yr Undeb Credyd ar gyfer pobl sy'n wynebu tlodi neu galedi yn unig, fel eu bod yn ei ystyried yn opsiwn addas iddynt hwy.	
Gwneud hi'n haws i staff y cyngor ymaelodi â'r Undeb Credyd yng Nghanolfan Gyswllt y cyngor neu drwy ddidyniadau cyflogres i annog aelodaeth.	
Sicrhau staff y cyngor bod yr Undeb Credyd yn cael ei reoleiddio gan yr FSA (Awdurdod Gwasanaethau Ariannol) a bod yr FSCS (Cynllun Iawndal Gwasanaethau Ariannol) yn berthnasol i'r holl gynilon fel y byddant yn hyderus i fod yn aelodau.	

### D3. Tenantiaid y Cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd

**Nod:** I annog mwy o denantiaid y cyngor i ymaelodi â'r Undeb Credyd

**Mesur:** Nifer tenantiaid y cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
-	-	-	-	-	Pennu Gwaelodli n	I'w gadarnhau	I'w gadarnhau	I'w gadarnhau

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Bydd cynyddu nifer tenantiaid y cyngor sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd yn eu helpu i reoli eu harian a thalu eu rhent a'u biliau'n brydlon, mewn ymgais i'w helpu i osgoi mynd i ôl-ddyledion rhent ac anawsterau ariannol.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Cydweithfa ariannol yw Undeb Credyd Abertawe, sy'n golygu mai ei aelodau sy'n berchen arno. Yn wahanol i fanc ar y stryd fawr, nid oes ganddo gyfranddalwyr allanol ac mae'r elw'n mynd yn ôl i'r aelodau.
- Gall undebau credyd gynnig cynilion hygyrch a mynediad i gredyd rhad gydag yswiriant diogelu benthyciad a bywyd wedi'i gynnwys (gydag amodau).
- Caiff amrywiaeth o gyfrifon eu cynnig i gefnogi tenantiaid y cyngor i baratoi am rai o'r newidiadau sylweddol a gyflwynir i fudd-daliadau eleni.
- Ym mis Ebrill 2012, cafodd budd-dal tai mwy na 2,000 o denantiaid yr awdurdod lleol yn Abertawe ei ostwng os oedd ganddynt ystafell wely sbâr neu fwy nag un. Bydd yn rhaid i'r tenantiaid hyn dalu'r diffyg. Roedd ôl-ddyledion rent gwerth £850,187 gan denantiaid y cyngor ar ddiwedd 2012/13 o'i gymharu â £805,058 yn 2011/12 gyda 127 o denantiaethau ychwanegol mewn ôl-ddyledion. Mae'n debygol bod y sefyllfa ariannol gyffredinol yn gyfrifol am y cynnydd hwn. Wrth edrych i'r dyfodol, bydd rhaid monitro effaith hyn, ynghyd â materion eraill megis diwygio lles yn ofalus.
- Bydd Undeb Credyd Abertawe'n cynnig helpu teuluoedd i reoli eu harian a thalu eu rhent neu eu biliau'n brydlon mewn ymgais i atal pobl rhag mynd i drafferthion ariannol.
- Ym mis Mawrth 2013, mabwysiadodd y cyngor ddatganiad polisi i weithio mewn partneriaeth â'r Undeb Credyd Lleol a sefydliadau partner eraill i roi cyfleusterau benthycia a gwasanaethau cefnogi gwell a mwy cynaliadwy ar waith i bobl Abertawe. Un o'r nodau pennaf yw lleihau gweithgareddau cwmnïau benthyciad diwrnod tâl, benthycwyr llog uchel a phrynwyr oportiwnistaidd a allai achosi problemau dyled i deuluoedd diamddiffyn.
- Darperir cyfrif rhent, cyfrif cynilo a chyfrif cyllidebu i denantiaid y cyngor sydd am ymaelodi â'r cynllun.
- Ar ôl i'r tenant dalu i'r cyfrifon hyn, bydd yr Undeb Credyd yn gwneud taliadau rhent uniongyrchol ar eu rhan ar y dyddiad talu.
- Yna, rhoddir yr arian sydd dros ben ar gerdyn rhagdaledig y gellir ei ddefnyddio fel cerdyn debyd.
- Manteision y cynllun hwn yw nad oes unrhyw daliadau banc, ynghyd â'r sicrwydd bod y biliau hanfodol yn cael eu talu.
- Bydd gan denantiaid sy'n ymuno â'r cynllun gyfle i ddefnyddio'r gwasanaethau eraill a ddarperir gan Undeb Credyd, megis cynlluniau cynilo a benthyciadau fforddiadwy.
- Oherwydd ei fod yn gynllun newydd, bydd y cyngor yn ei gynnal fel arbrawf yn ystod 2013-14 gyda'r nod o bennu gwaelodlinau a rhagamcaniadau ar gyfer y blynnyddoedd i ddod.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Dechreuodd Swyddog Tenantiaeth newydd ar ei waith ar 1 Ebrill 2013 a, lle bynnag y bo modd, bydd yn bresennol pan lofnodir tenantiaeth newydd ac yn hyrwyddo'r Undeb Credyd.
- Mae Swyddfeydd Tai Rhanbarthol y cyngor wedi rhoi cyhoeddusrwydd i'r Undeb Cyngor a byddant yn parhau i wneud hyn, gan anfon pecynnau gwybodaeth at denantiaid y cyngor, gan gynnwys rhai newydd.
- Bydd awdurdod gan Wasanaeth Tai'r Cyngor i gadarnhau prawf o incwm/hunaniaeth etc tenantiaid sy'n ymaelodi â'r Undeb Credyd a bydd hyn yn helpu i gyflymu'r broses.
- Mae adrannau eraill y cyngor wedi cael eu briffio am newidiadau'r diwygiadau lles a'r Undeb Credyd ac maent wedi derbyn pecynnau gwybodaeth.
- Darperir hyfforddiant i staff rheng flaen yr adran tai i sicrhau bod yr holl wasanaeth yn ymrwymedig i hyrwyddo'r Undeb Credyd.
- Mae pecynnau gwybodaeth yn cael eu darparu i'r trydydd sector hefyd, e.e. Swyddfa Cyngor ar Bopeth, Shelter, cyfreithwyr lleol etc er mwyn hyrwyddo'r Undeb Credyd.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Parhau i annog tenantiaid y cyngor a thenantiaid newydd i ymaelodi â'r Undeb Credyd ac agor cyfrifon.	Er mwyn i denantiaid allu rheoli eu harian a thalu eu rhent neu eu biliau'n brydlon.
Parhau i gynhyrchu pecynnau gwybodaeth am yr Undeb Credyd a'u dosbarthu i Swyddfeydd Tai Rhanbarthol, adrannau eraill y cyngor a phartneriaid y trydydd sector.	I wella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r Undeb Credyd ac annog rhagor o denantiaid y cyngor i ymaelodi.
Parhau i ddarparu gwybodaeth am yr Undeb Credyd i staff allweddol y cyngor.	I sicrhau eu bod yn ymwybodol o'r Undeb Credyd a'u bod yn annog tenantiaid i ymaelodi ac agor cyfrifon.

## D4. Gwarantau Troi Allan a Ataliwyd

**Nod:** Gostwng canran y gwarantau a roddir ar waith yn erbyn tenantiaid y cyngor drwy gynnig cefnogaeth a chymorth ariannol.

**Mesur:** % y gwarantau troi allan yn erbyn tenantiaid y cyngor oherwydd ôl-ddyledion rhent a gafodd eu hatal o ganlyniad i gefnogaeth a chymorth ariannol

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
50.86%	49.81%	53.84%	48.38%	49%	<b>49.5%</b>	<b>50%</b>	<b>50.5%</b>	<b>51%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Bydd cyngor a chymorth ariannol parhaus yn helpu tenantiaid sydd mewn perygl o gael eu troi allan oherwydd ôl-ddyledion rhent sy'n waeth oherwydd dyled.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Bydd diwygiadau lles yn effeithio'n sylweddol ar achosion ôl-ddyledion rhent ar draws Abertawe. Bydd taliadau tanfeddiannu'n effeithio ar 2,350 o denantiaid y cyngor.
- Mae gwasanaeth tai'r cyngor wedi darparu cyngor a gwybodaeth am oblygiadau'r taliadau tanfeddiannu i'r 2,500 o denantiaid hyn.
- Cyn 1 Ebrill 2013, roedd 1,800 o denantiaid y cyngor yn derbyn budd-dal tai llawn ac nid oeddent yn talu unrhyw rent.
- Bydd cynnydd yn nifer y tenantiaid ag ôl-ddyledion rhent yn effeithio ar adnoddau, gan arwain at fwy o bwysau; bydd yn cymryd mwy o amser i ymdrin ag ôl-ddyledion newydd a bydd llai o amser ar gael i ymyrryd yn gynnar.
- Gallai hyn arwain at gynnydd yn nifer y gweithrediadau llys a bydd y cyngor yn ceisio lleihau'r rhain cymaint â phosib. Mae'n anochel felly, y bydd cynnydd yn nifer y tenantiaid sydd mewn perygl o gael eu troi allan.
- Rydym eisoes wedi gweld cynnydd o ran ôl-ddyledion a nifer y tenantiaid sy'n cael eu troi allan o ganlyniad i'r sefyllfa economaidd gyffredinol.
- Gallai cyflwyno Credyd Cynhwysol - talu'r elfen tai'n uniongyrchol i'r tenant - gael effaith ddifrifol ar nifer yr achosion o ôl-ddyledion rhent a lefelau perfformiad.
- Roedd ôl-ddyledion rent gwerth £850,187 gan denantiaid y cyngor ar ddiwedd 2012/13 o'i gymharu â £805,058 yn 2011/12 gyda 127 o denantiaethau ychwanegol mewn ôl-ddyledion. Mae'n debygol bod y sefyllfa ariannol gyffredinol yn gyfrifol am y cynnydd hwn.

- Wrth edrych i'r dyfodol, mae'n anochel y bydd angen monitro effaith credyd cynhwysol yn ofalus, ynghyd ag agweddau eraill ar ddiwygiadau lles a materion economaidd mwy cyffredinol.
- Mae'r cyngor yn gweithio gydag Undeb Credyd Abertawe i annog tenantiaid i ymaelodi a darparu cyfrifon i'w helpu i reoli eu harian, talu eu biliau a'u rhent yn brydlon ac osgoi mynd i anawsterau ariannol.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae staff tai'r cyngor yn cynnig cymorth i gwblhau ffurflenni cais am Daliadau Tai Dewisol, a fydd yn helpu tenantiaid i ychwanegu at eu budd-dal tai am gyfnod cyfyngedig.
- Mae gweithdrefnau ôl-ddyledion rhent y cyngor wedi cael eu newid i ystyried y tenantiaid hynny y bydd taliadau tanfeddiannu'n effeithio arnynt, gan roi amser ychwanegol iddynt dalu ôl-ddyledion rhent.
- Darperir cefnogaeth i denantiaid y cyngor os yw'r diffyg o ganlyniad i gyflwyno'r taliadau tanfeddiannu yn unig ac nid ydynt wedi bod mewn ôl-ddyledion yn y gorffennol, ar yr amod eu bod yn dangos dymuniad i symud i eiddo llai.
- Bydd penodi Swyddog Cynhwysiad Ariannol, ac yn fwy diweddar, Swyddog Tenantiaethau Newydd i'r Tîm Rhenti'n helpu tenantiaid gyda'r gefnogaeth a'r cyngor y gall fod eu hangen arnynt mewn perthynas â diwygiadau lles a rheoli eu hôl-ddyledion.

#### **Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Parhau i gynorthwyo tenantiaid y cyngor i gwblhau ffurflen cais am daliadau tai dewisol.	Er mwyn i denantiaid allu ychwanegu at eu budd-dal tai ac osgoi dyled.
Gweithio'n agos gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau mewn perthynas â chyflwyno Credyd Cynhwysol	Lle bo perygl y gallai talu'r elfen tai'n uniongyrchol i denantiaid effeithio'n ddifrifol ar lefelau ôl-ddyledion rhent a perfformiad.
Cyfeirio tenantiaid â phroblemau dyled at Swyddog Cynhwysiad Ariannol y Gwasanaeth Tai, yr Uned Cefnogi Tenantiaid, etc am gymorth a chefnogaeth ariannol.	Er mwyn helpu i sicrhau y telir biliau a rhent yn brydlon a bod tenantiaid yn gallu rheoli eu harian ac osgoi anawsterau ariannol.
Parhau i annog tenantiaid newydd i ymaelodi â'r Undeb Credyd ac agor cyfrifon.	

## D5. Atal Digartrefedd

**Nod:** Cynyddu canran yr aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref y llwyddwyd i atal digartrefedd am 6 mis.

**Mesur: (HHA/013)** % yr aelwydydd mewn perygl o fod yn ddigartref y llwyddwyd i atal digartrefedd am o leiaf 6 mis.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
23.3%	29.1%	29.4%	35.2%	49.3%	<b>35%</b>	<b>36%</b>	<b>38%</b>	<b>40%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Bydd atal digartrefedd yn helpu pobl i gynnal sefydlogrwydd a diogelwch eu teuluoedd, diogelu eu hiechyd a'u lles ac atal eithrio cymdeithasol, gan leihau'r costau sy'n gysylltiedig â darparu llety gwely a brecwast dros dro.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r cyngor yn gweithio i atal digartrefedd lle bynnag y bo modd. Mae'r cyngor yn gwneud hyn drwy helpu pobl i aros yn eu cartrefi presennol yn y tymor hir neu nes y bydd rhywun yn gallu cael cartref arall.
- Er enghraifft, bydd y cyngor yn siarad â pherthnasau a ffrindiau am adael i rywun aros yn eu cartref nes y gall ddod o hyd i rywle mwy addas. Ymysg pethau eraill, bydd yn helpu gyda rhybuddion i ymadael ac achosion meddiannu gan landlordiaid neu fenthycwyr morgais.
- Mae'r perfformiad o ran atal digartrefedd am 6 mis neu fwy wedi gwella'n gyson ers 2007/08 a chanlyniad 2012/13, sef 49.3%, yw'r un gorau hyd yn hyn. Fodd bynnag, hyd yn oed gyda chynnydd o 14.1% ar berfformiad y llynedd, byddai'r gwelliant yn ein symud o'r 19eg safle i'r 17eg safle yn unig, yn seiliedig ar ganlyniadau 2011/12.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi cynnig newidiadau i ddeddfwriaeth digartrefedd yng Nghymru ac mae'n ymgynghori â cynghorau ar hyn o bryd ar yr effeithiau posib ar y gwasanaeth.
- Yn seiliedig ar y diffiniad a'r cyfrifiad cyfredol, rhagwelir y bydd y cyngor yn atal digartrefedd am 6 mis ar gyfer 40% o aelwydydd digartref erbyn 2016-17, er bod y ffigur hwn yn ansicr ar adeg ysgrifennu oherwydd effaith y diwygiadau lles.
- Er bod 40% yn llai na'r 49.3% a gyflawnwyd yn 2012/13, byddwn yn parhau i ganolbwyntio ar weithgareddau atal, a disgwylir y bydd nifer yr achosion o atal digartrefedd yn cynyddu. Fodd bynnag, rhagwelir y bydd ceisiadau gan bobl ddigartref yn cynyddu ar gyfradd gyflymach. Yn seiliedig ar ganran yn unig, bydd hyn yn cyfyngu ar ein gallu i atal digartrefedd.
- Gallai'r diwygiadau lles effeithio'n sylweddol ar ddigartrefedd ledled Abertawe. Bydd y tâl tanfeddiannu'n effeithio ar 2,500 o denantiaid y cyngor.

- Mae perygl hefyd y gallai'r Credyd Cynhwysol arfaethedig - talu'r elfen tai'n uniongyrchol i'r tenant - gynyddu nifer yr aelwydydd mewn ôl-ddyledion rhent a gallai hyn, yn ei dro, effeithio ar lefelau digartrefedd.
- Mae gwasanaeth tai'r cyngor wedi darparu cyngor a gwybodaeth am oblygiadau'r tâl tanfeddiannu i'r 2,500 o denantiaid hyn.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae sicrhau bod systemau clir a rennir ar waith a chynnal cysylltiadau gweithio da â darparwyr tai eraill yn gwella gallu'r cyngor i helpu i atal digartrefedd ar gyfer cleientiaid.
- Yn yr un modd, mae ymyrryd yn gynnar i atal digartrefedd yn cynyddu'r cyfle i gadw rhywun yn ei gartref neu ddod o hyd i lety arall addas iddo.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Parhau i feithrin a hwyluso cysylltiadau gweithio da â darparwyr tai cymdeithasol ac eraill, megis Bwrdd Bond Abertawe.	Er mwyn gwella'r cyfle i gleientiaid osgoi digartrefedd a chael llety i'w rentu.
Parhau i weithredu system gyfeirio generig a ddefnyddir ar gyfer yr holl ddarparwyr cefnogaeth a llety.	I gynnig cronfa fwy o opsiynau tai i bobl sydd dan fygythiad digartrefedd.
Cynnal lansiad swyddogol y wefan a ddatblygwyd ar gyfer gwasanaethau Opsiynau Tai'r Cyngor.	I gynyddu ymwybyddiaeth o wasanaethau'r cyngor a gwella mynediad er mwyn atal digartrefedd.
Parhau i gynnig system Porth i ddarparwyr tai eraill.	I darparu mynediad uniongyrchol i hostelaau ar gyfer pobl a allai fod yn ddigartref.
Parhau i roi cyngor ar dai a digartrefedd ac ymyrryd yn gynt.	I geisio atal cleientiaid rhag colli eu cartref.
Parhau i weithredu "Ymgynghorydd Dewis", sy'n rhoi syniad i bobl am eu cyfle i gael eiddo'r cyngor.	Galluogi'r cyngor i ddarparu gwell cyngor i bobl ar yr opsiynau tai eraill sydd ar gael.
Gweithio i atal pobl rhag mynd i ddyled, anawsterau ariannol, ôl-ddyledion rhent a bygythiad digartrefedd o ganlyniad i gyflwyno'r diwygiadau lles (gweler D1 i D4 a restrwyd o'r blaen).	Er mwyn helpu i sicrhau y telir biliau a rhent yn brydlon a bod pobl yn gallu rheoli eu harian ac osgoi anawsterau ariannol a thai.



## Dd. Gwella Tai a Chyflenwad Tai er mwyn cynyddu argaeledd tai fforddiadwy o ansawdd da.

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Ceir tueddiadau allweddol a chanddynt oblygiadau ar gyfer yr angen i wella tai a chyflenwad tai, yn enwedig tai fforddiadwy.

#### 1. Newidiadau demograffig<sup>7</sup>:

- Mae poblogaeth Abertawe ar hyn o bryd yn 238,700 (canol 2011), ac mae wedi tyfu dros ddeng mlynedd yn olynol ers 2001.
- Y rhagamcaniad yw y bydd Abertawe'n tyfu 18.3% (42,000) rhwng 2008 a 2033, yr ail gyfradd dwf uchaf yng Nghymru.
- Gwelwyd cynnydd o oddeutu 9,000 (+10%) yn nifer yr aelwydydd yn Abertawe rhwng 2001 a 2011, gyda'r twf mwyaf yn aelwydydd pobl sengl.
- Gwelwyd cynnydd o 2,100 (+5.2%) ym mhoblogaeth hŷn Abertawe (dros 65 oed), sy'n arwydd o boblogaeth hŷn gynyddol.

#### 2. Gweithgarwch economaidd a chyflogaeth:

- Mae gweithgarwch economaidd a chyfraddau cyflogaeth yn Abertawe islaw'r ffigurau cyfatebol ar gyfer Cymru a'r DU.
- Mae cyfraddau diweithdra (yn seiliedig ar arolwg) yn Abertawe yn uwch na chyfraddau Cymru a'r DU, er bod cyfraddau hawlwyd yn is.

#### 3. Cyflwr tai:

- Yn genedlaethol, cysylltir cyflwr tai â hyd at 50,000 o farwolaethau ac oddeutu 0.5 miliwn achos o salwch y mae angen triniaeth feddygol arnynt, ar draws y DU.
- Mae cyflwr tai gwael yn effeithio mwy ar aelwydydd ag incwm isel a phobl hŷn.
- Mae gwella a moderneiddio'r 13,600 o dai a fflatiau sy'n eiddo i'r cyngor fel eu bod yn bodloni Safon Ansawdd Tai Cymru (WHQS) yn un o nodau polisi allweddol y cyngor.
- Mae'r WHQS yn ddiffiniad rhesymol o ansawdd tai cymdeithasol, a'i nod yw gwella, nid yn unig adeiledd cartrefi, ond hefyd safon yr amwynderau mewnol, yr amgylchedd ehangach o amgylch y tai a sut caiff y stoc ei rheoli.

<sup>7</sup> Bwrdd Gwasanaethau Lleol Abertawe (2012) *Asesiad Anghenion Strategol*

**Cyfraniad y cyngor at welliant**

- Nid oes digon o dai fforddiadwy yn Abertawe i fodloni'r galw; felly drwy ddarparu rhagor, byddwn yn diwallu'r angen hysbys hwn ac yn cyfrannu at leihau digartrefedd a nifer y bobl sy'n cael eu gorfodi i fyw mewn llety anaddas a/neu anfforddiadwy.
- Mae'r cyngor am leihau nifer y cartrefi gwag sydd ganddo a manteisio i'r eithaf ar ei stoc tai fel bod cynifer ohonynt â phosib yn cael eu meddiannu.
- Mae'n helpu i leihau nifer y tai gwag sydd gan y cyngor os yw tenantiaid yn cael cymorth i gynnal eu tenantiaethau, gan ddarparu sefydlogrwydd i'w teuluoedd a chymunedau cydlynol.

**Dd1. Tai Fforddiadwy**

**Nod:** Cynnydd yn nifer yr unedau tai fforddiadwy newydd

**Mesur:** Nifer yr unedau tai fforddiadwy newydd a ddarperir/y mae eu hangen

Perfformiad blaenorol - wedi'u darparu					Rhagamcaniad - yr angen (cyfanswm cronus)			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
299	124	104	297	50	1,000	2,000	3,000	4,000

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Nid oes digon o dai fforddiadwy yn Abertawe i fodloni'r galw. Felly, bydd helpu i ddarparu rhagor yn ddiwallu'r angen hysbys hwn ac yn cyfrannu at leihau digartrefedd a nifer y bobl sy'n parhau i fyw mewn llety anaddas a/neu anfforddiadwy.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae prinder tai fforddiadwy ar draws Dinas a Sir Abertawe a dyma broblem allweddol sy'n wynebu trigolion ar hyn o bryd.
- Mae'r ffigurau ar gyfer unedau tai fforddiadwy newydd yn y tabl uchod yn deillio o'r adroddiad ystadegol a ddarperir gan Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig (LCC) i Lywodraeth Cymru. Mae hwn yn cynnwys anheddau newydd a adeiladwyd, cynnydd yn nifer yr anheddau drwy addasu neu wella adeiladau ac unedau tai a drosglwyddwyd i LCC gan ddatblygwyr fel rhan o gytundebau Adran 106. Mae'r ffigur hwn hefyd yn cynnwys morgeisi a achubwyd ac unrhyw uned arall a drosglwyddwyd i'r stoc tai fforddiadwy.
- Nid yw cost prynu a rhentu tŷ am ei werth ar y farchnad yn fforddiadwy i lawer o bobl ar incwm isel ac, o ganlyniad, mae angen ymyrryd yn y farchnad tai i ddarparu tai fforddiadwy mewn modd arall.

- Mae'r dirwasgiad economaidd presennol a'r argyfwng bancio wedi ymyrryd â'r farchnad dai.
- Mae prisiau tai sy'n gostwng ac anallu prynwyr, yn enwedig rhai sy'n prynu am y tro cyntaf, i gael morgais, wedi arwain at ostyngiad dramatig yng ngweithgareddau adeiladu'r sector preifat a nifer y ceisiadau cynllunio a gyflwynir ar gyfer datblygiadau preswyl newydd.
- Ar yr un pryd, mae llai o arian ar gael o'r Grant Tai Cymdeithasol a ddarperir gan Lywodraeth Cymru at ddiben adeiladu tai fforddiadwy ychwanegol.
- Oherwydd ansicrwydd economaidd, mae'n anodd rhagweld nifer y tai fforddiadwy y bydd eu hangen yn y tymor hwy, ond mae'r angen am dai fforddiadwy sydd heb ei ddiwallu yn Abertawe'n parhau'n sylweddol.
- Mae'r gostyngiad i 50 uned yn 2012-13 o ganlyniad i lai o fflatiau'n cael eu datblygu yn y cyfnod hwnnw.
- Mae rhagamcaniadau o'r ddarpariaeth debygol yn ddibynnol ar ffactorau y tu hwnt i reolaeth uniongyrchol y cyngor, h.y. lefel y Grant Tai Cymdeithasol, gweithgarwch y farchnad dai etc. Yn y blynyddoedd diweddar, cwblhawyd tua 150 o unedau'r flwyddyn sy'n sylweddol lai na'r hyn sy'n angenrheidiol.
- Yn seiliedig ar y galw cyfredol, mae'n debygol y bydd angen 550 o unedau'r flwyddyn dros y 13 blynedd nesaf. Fodd bynnag, mae'n annhebygol y caiff yr angen hwn ei ddiwallu'n llawn oherwydd yr ansicrwydd yn yr economi a gall y ffigur hwn newid dros amser.
- Mae gan y cyngor rôl alluogi wrth ddarparu tai fforddiadwy drwy ei swyddogaethau cynllunio a thai strategol.
- Mae'r cyngor yn gweithio i ddarparu tystiolaeth o anghenion tai a gofynion tai fforddiadwy yn Ninas a Sir Abertawe.
- Mae'r cyngor yn cynnal trafodaethau â datblygwyr, drwy ei swyddogaethau cynllunio (gan gynnwys defnyddio cytundebau Adran 106) er mwyn cynnwys tai fforddiadwy ar safleoedd mewn ardaloedd lle gellir dangos prinder tai o'r fath.
- Mae'r cyngor yn gweithio hefyd i leihau nifer yr eiddo gwag yn Abertawe ac i nodi cynlluniau i sicrhau arian Grant Tai Cymdeithasol ar gyfer Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig at ddiben darparu tai fforddiadwy.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae prinder tai fforddiadwy'n broblem genedlaethol a bydd rhaid i'r cyngor barhau i weithio gyda Llywodraeth Cymru ac eraill i ymchwilio i ffyrdd mwy blaengar o gynyddu nifer y tai fforddiadwy.
- Yn ddiweddar, mae asesiad o'r farchnad dai wedi nodi'r bwlch rhwng cyflenwad tai fforddiadwy a'r galw amdanynt.
- Yn y gorffennol, mae'r awdurdod wedi llwyddo i sicrhau arian ychwanegol gan Lywodraeth Cymru at ddiben darparu rhagor o dai fforddiadwy a bydd yn parhau i gyflwyno ceisiadau am arian ychwanegol o'r fath pan fydd ar gael.
- Mae Llywodraeth Cymru wedi datgelu cynlluniau yn ddiweddar i ddarparu rhagor o arian ar gyfer tai cymdeithasol newydd a'i nod yw adeiladu 7,500 o gartrefi erbyn 2016.
- Yn ogystal, mae'r awdurdod wedi cyflwyno nifer sylweddol o gynlluniau i Lywodraeth Cymru a allai gael eu hariannu drwy ei Grant Refeniw newydd (Cynllun Bond Tai).
- Mae Bwrdd Craffu Cymunedau Cryfach a Diogelach y cyngor wedi bod yn ystyried y ffordd mae'r cyngor yn galluogi unedau tai fforddiadwy newydd i gael eu darparu. Disgwylir y bydd y Bwrdd yn cyhoeddi ei argymhellion ganol 2013.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Parhau i weithio mewn partneriaeth â Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig.	I datblygu ffynonellau newydd o lety fforddiadwy ar gyfer aelwydydd yn Abertawe nad ydynt yn gallu fforddio cost tai ar y farchnad.
Lle y bo'n briodol, parhau i ddefnyddio cytundebau Adran 106.	I sicrhau neu ehangu darpariaeth tai fforddiadwy.
Parhau i gynyddu lefelau buddsoddiad arian GTC yn Ninas a Sir Abertawe.	Er mwyn galluogi datblygu rhagor o dai fforddiadwy.
Cyfrannu at drothwy a tharged cytunedig y Cynllun Datblygu Lleol.	I gynyddu darpariaeth tai fforddiadwy ar ddatblygiadau'r dyfodol, yn seiliedig ar yr Astudiaeth Hyfywedd ac Asesiad y Farchnad Dai Leol.
Rhoi sylw i argymhellion Bwrdd Craffu Cymunedau Cryfach a Diogelach y Cyngor sy'n deillio o'i banel ymchwilio i ddarpariaeth tai fforddiadwy yn Abertawe.	Gyda'r nod o gynyddu'r cyflenwad o dai fforddiadwy.

## Dd2. Cartrefi Cyngor gwag

**Nod:** Lleihau nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.

**Mesur:** (HSG2) Nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.

Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
383	286	251	221	278	<b>255</b>	<b>245</b>	<b>235</b>	<b>225</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae'r cyngor am fanteisio i'r eithaf ar ei stoc tai fel bod cynifer ohonynt â phosib yn cael eu meddiannu. Mae hyn yn enwedig o bwysig yn Abertawe lle ceir prinder tai fforddiadwy i ddiwallu anghenion tai hysbys.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Yn y gorffennol, bu nifer cartrefi gwag y cyngor yn uwch na'r ffigurau presennol oherwydd stoc ac ardaloedd amhoblogaidd a rhwyddineb cael morgais, prynu eiddo drwy'r cynllun Hawl i Brynu neu fynediad i'r sector rhentu preifat.
- Er mwyn mynd i'r afael â nifer y cartrefi gwasg, newidiodd y cyngor ei ffordd o baratoi eiddo gwag yn 2004. Mae'r newidiadau hyn, ynghyd â galw cynyddol am gartrefi'r cyngor, wedi arwain at ostyngiad graddol dros amser yn nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.
- Yn ystod 2012/13, gwelwyd cynnydd yn nifer y cartrefi gwag, yn bennaf oherwydd bod mwy o denantiaethau wedi dod i ben, er enghraifft, o ganlyniad i gynnydd yn nifer y tenantiaid sy'n trosglwyddo i lety cyngor arall, tenantiaethau sy'n dod i ben yn sgîl marwolaeth y tenant a thenantiaethau sy'n dod i ben oherwydd cam-drin yn y cartref. Mae ffactorau eraill, megis strwythur presennol y gwasanaeth, yn effeithio ar nifer y cartrefi gwag hefyd; fodd bynnag, mae Adolygiad Meddwl drwy Systemau wedi dechrau mynd i'r afael â rhai o'r materion hyn.
- Yn ystod chwarteri 1 i 3 2012/13, cafwyd cynnydd o 211 (20%) yn y tenantiaethau a ddaeth i ben o'i gymharu â 2011/12 ac, er bod nifer y cartrefi a osodwyd wedi cynyddu o'i gymharu â'r un cyfnod, roedd hyn yn llai na'r nifer a ddaeth i ben. Fodd bynnag, yn ystod chwarter 4, mae'r bwlch wedi lleihau gyda nifer y gosodiadau ychydig yn fwy na'r tenantiaethau a ddaeth i ben.
- Er bod y cyngor yn bodloni'r targed ar gyfer cwblhau gwaith ac mae contractwyr allanol yn cyflawni eu rhwymedigaethau contract, oherwydd y cynnydd yn y nifer a'r galw, bu'n rhaid i'r cyngor recriwtio adnoddau ychwanegol ac mae'r contractwyr cartrefi gwag wedi ymrwmo i gwblhau nifer uwch o gartrefi gwag. Mae'r gweithgareddau hyn yn dechrau dwyn ffrwyth gyda pherfformiad gwell yn ystod mis Tachwedd a mis Rhagfyr 2012.

- Er y gwelwyd gostyngiad sylweddol yn nifer y cartrefi gwag dros y blynyddoedd diweddar (ac eithrio 2012/13), gyda'r nifer ar ei isaf, sef 221 (6% o'r stoc), ym mis Mawrth, roedd cadw'r nifer yn isel bob amser yn mynd i fod yn her fawr. Ceir ansicrwydd sylweddol ynglŷn â sut bydd y diwygiadau lles yn effeithio ar symudiadau tenantiaid ac felly nifer y cartrefi gwag. Felly, mae'n rhaid ystyried rhagamcaniadau o nifer y cartrefi gwag yn y cyd-destun hwn.
- Gellir disgwyl arafiad naturiol yng nghyfraddau cartrefi gwag gan ystyried y gostyngiad mawr yn ystod y blynyddoedd diweddar (gwelwyd gostyngiad o 42% yn y cyfnod 2008/09-2011/12). Fodd bynnag, ceir rheswm i fod yn obeithiol, wrth i'r arferion gwaith newydd a ddeilliodd o'r Adolygiad Meddwl drwy Systemau gael eu hymgorffori yn ystod 2013 a phan gaiff y newidiadau arfaethedig i strwythur Gwasanaethau Adeiladu ac Eiddo Corfforaethol y Cyngor eu rhoi ar waith yn ystod 2013 hefyd.
- Awgrymir felly, y byddai gostyngiad bychan graddol bob blwyddyn yn fwy realistig ac yn haws ei gyflawni yn ystod y blynyddoedd nesaf. Byddai gostyngiad o 10 cartref gwag y flwyddyn i 225 yn cynrychioli gostyngiad cyffredinol o 19.7% erbyn 2016/17.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Profwyd bod defnyddio coffrau allweddi'n fuddiol. Er enghraifft, prynwyd 130 o goffrau allweddi ac mae'r rhan fwyaf ohonynt yn cael eu defnyddio. Mae'r rhain wedi bod yn ffordd effeithiol iawn o ymgymryd â nifer o dasgau ar yr un pryd.
- Bwriedir prynu 50 o goffrau ychwanegol i leihau'r cyfnod mae cartrefi'n wag ymhellach. Er nad yw hyn wedi cael ei fonitro'n fanwl, mae'n amlwg bod y fenter hon yn arwain at ostyngiad yn y cyfnod mae cartrefi'n wag.
- Sefydlwyd tasglu garddio a chlirio aml-dasg ym mis Ebrill 2013 ac mae wedi bod yn llwyddiannus.
- Mae gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â diwedd tenantiaeth yn parhau'n hyblyg ac yn sgîl dadansoddiad o'r arbrawf hwn, ynghyd â rhai llwyddiannau, mae hyn ar waith ym mhob swyddfa dai ranbarthol bellach.
- Cyfleoedd i weld eiddo yng nghwmni aelod staff y cyngor yn ystod y broses atgyweirio - mae hyn wedi bod ar waith yn llwyddiannus iawn mewn sawl ardal: bydd hyn ar gael ym mhob ardal a rhoddir gweithdrefnau newydd ar waith maes o law.
- Ceir llai o alw am rai mathau o eiddo ac ardaloedd. Eir i'r afael â hyn drwy farchnata eiddo, e.e. defnyddio gwefan tai Abertawe i hysbysebu eiddo a defnyddio Homeswapper.
- Mae hyn wedi bod yn llwyddiannus wrth osod rhai tai y mae galw isel amdanynt yn Townhill. Hysbysebir eiddo â galw isel bob wythnos yn Opsiynau Tai.

## Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Hyrwyddo symud tai drwy Homeswapper (cyfnewid tai).	Gall nifer y tenantiaid sy'n trosglwyddo gynyddu wrth iddynt chwilio am eiddo llai oherwydd y diwygiadau lles.
Rhoi camau gweithredu ar waith i helpu tenantiaid y cyngor i aros yn eu tenantiaeth, gan gynnwys: Tynhau rheolaethau ar amodau tenantiaeth ar gyfer tenantiaid sydd am drosglwyddo; rhagor o opsiynau o ran pecynnau celfi; cyfeirio tenantiaid newydd i ffynonellau nwyddau a gwasanaethau, h.y. Undeb Credyd, elusennau, mentrau cymdeithasol etc.	I geisio lleihau cyfradd y tenantiaethau sy'n dod i ben.
Rhoi gwell strwythur ar waith, gan gynnwys y posibilrwydd o sefydlu tîm penodol i ymdrin â chartrefi gwag.	Er mwyn helpu i leihau nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.
Ymgorffori arbrofion yr Adolygiad Meddwl drwy Systemau gan ddileu pob proses ddiangen a sicrhau bod tenantiaid yn ganolog i'r system cartrefi gwag.	Er mwyn helpu i leihau nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.
Gwella marchnata a chydlynw eiddo y mae galw isel amdanynt, drwy ddefnyddio gwefan swansea.housing, Homeswapper (cartrefi sydd ar gael ar unwaith), Opsiynau Tai	I hysbysebu eiddo gwag a lleihau nifer y tai gwag sydd gan y cyngor.
Adolygu'r Gofrestr Tai'n rheolaidd a gwella ansawdd yr wybodaeth am yr eiddo a'r ardal ar gyfer darpar denantiaid.	Lleihau nifer y darpar denantiaid sy'n cael eu gwrthod.
Gwella ansawdd eiddo'r cyngor, e.e. glanhau, ailaddurno/talebau; gwell drysau a thrwy weithio at fodloni Safon Ansawdd Tai Cymru.	I annog tenantiaid i aros yn eu tenantiaeth a lleihau nifer y cartrefi gwag sydd gan y cyngor.



### Dd3. Cynnal tenantiaethau cyngor

**Nod:** Cynnydd yn nifer tenantiaid y cyngor sy'n aros yn eu tenantiaeth am fwy na 2 flynedd.

**Mesur:** % tenantiaid y cyngor sy'n aros yn eu tenantiaeth am fwy na 2 flynedd.

Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
77.16 %	75.13 %	75.05 %	76.45 %	77.00 %	<b>77.5 %</b>	<b>78.00 %</b>	<b>79.00 %</b>	<b>80.00 %</b>

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Mae'n bwysig bod tenantiaid yn gallu cynnal eu tenantiaethau er mwyn gwella sefydlogrwydd eu teuluoedd a chreu cymunedau cydlynol.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Yn ystod 2012/13, mae mwy o denantiaethau wedi dod i ben, er enghraifft oherwydd cynnydd yn nifer y tenantiaid sy'n trosglwyddo i lety cyngor arall a thenantiaethau sy'n dod i ben oherwydd cam-drin yn y cartref.
- Yn ogystal â'r gwaith sy'n cael ei wneud i osod rhagor o eiddo, mae'r cyngor am annog a helpu tenantiaid i aros yn eu tenantiaeth yn hwy. Yn ogystal â lleihau nifer y cartrefi gwag, bydd hyn hefyd yn gwella sefydlogrwydd teuluoedd a'r cymunedau maent yn byw ynddynt.
- Mae llawer o ffactorau'n effeithio ar y cyfnod mae pobl yn aros yn eu tenantiaethau, megis cyflwr y stâd dai, ymddygiad gwrthgymdeithasol, neu ganfyddiadau ohono, newidiadau mewn cyfansoddiad teuluoedd, megis y twf yn nifer yr aelwydydd person sengl, methu fforddio'r math o lety mae'r tenant am fyw ynddo yn ei ardal o ddewis, argaeledd ac ansawdd cyfleusterau cymunedol ac addasrwydd yr eiddo i anghenion a gofynion yr unigolyn, er enghraifft addasiadau arbennig.
- Ceir ansicrwydd sylweddol ynglŷn â sut bydd y diwygiadau lles yn effeithio ar symudiadau tenantiaid. Efallai y bydd rhaid i rai tenantiaid dalu tâl tanfeddiannu am ystafelloedd gwely sbâr neu bydd rhaid iddynt symud.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r cyngor yn darparu amrywiaeth o wasanaethau i helpu tenantiaid i aros yn eu tenantiaethau. Mae'r rhain yn amrywio o'i wasanaethau rheoli tenantiaethau a stadau i ddarparu gwasanaethau arbennig megis yr Uned Cefnogi Cymdogaethau i fynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol a'r Uned Cefnogi Tenantiaid sy'n cynnig amrywiaeth eang o wasanaethau cyngor a chefnogaeth i denantiaid i'w helpu i gynnal eu tenantiaethau.

- Mae'r cyngor wedi ymweld â 2500 o denantiaid y gallai'r diwygiadau lles effeithio arnynt er mwyn rhoi gwybod iddynt am y newidiadau a'r goblygiadau ar gyfer eu tenantiaethau a chynnig cymorth a chyngor.

### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Cynhyrchu cynllun ar gyfer datblygu strategaeth at ddiben bodloni Safon Ansawdd Tai Cymru.	I wella ansawdd tai'r cyngor ac annog tenantiaid i aros yn eu cartrefi'n hwy.
Parhau i archwilio sut gall y cyngor liniaru effaith y diwygiadau lles ar denantiaid.	Er mwyn i denantiaid allu parhau yn eu tenantiaethau.
Cynnal adolygiadau meddwl drwy systemau o wasanaethau tenantiaethau a stadau.	I sicrhau bod tenantiaid a'u hanghenion yn ganolog i gyflwyno gwasanaethau fel y gallant aros yn eu tenantiaethau.
Cynnal rhagor o arolygon tenantiaid a stadau manwl.	I helpu i ganfod a oes angen i'r cyngor newid sut mae'n darparu gwasanaethau tai er mwyn annog tenantiaid i aros yn eu cartrefi ac yn eu cymunedau.

## E. Helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Ceir tueddiadau allweddol a chanddynt oblygiadau ar gyfer yr angen i helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach o fyw er mwyn gwella eu hiechyd.

#### 1. **Marwolaeth Gynamserol**<sup>8</sup>:

- Yn unol â gweddill y DU, cafwyd tuedd ostyngol o ran marwolaeth gynamserol (dan 75 oed) o bob achos yn Abertawe.
- Fodd bynnag, mae cyfraddau marwolaeth gynamserol yn Abertawe wedi parhau'n uwch na'r cyfartaledd, er nad oedd y gyfradd yn Abertawe'n ystadegol uwch na chyfartaledd Cymru yn 2007-2009 (Abertawe, 143 o farwolaeth am bob 100,000 o'r boblogaeth) Cymru, 394 o farwolaethau am bob 100,000 o'r boblogaeth).

#### 2. **Gordewdra:**

- Yn Abertawe, nodir bod dros hanner y boblogaeth sy'n oedolion (57%) dros eu pwysau neu'n ordew, sydd wedi cynyddu 5 pwynt canran ers 2007.
- Yn Abertawe, dim ond 36% o bobl sy'n bwyta'r swm o ffrwythau a llysiau a argymhellir bob dydd.

#### 3. **Gweithgarwch corfforol:**

- Er bod nifer y bobl yn Abertawe sy'n gwneud y lefelau gweithgaredd corfforol a argymhellir (sy'n lleihau'r risg o rai clefydau cronig ac iechyd meddwl gwael) wedi cynyddu ers 2005, mae'r lefelau'n parhau'n is na chyfartaledd Cymru, ac mae Abertawe'n un o'r ardaloedd awdurdod lleol isaf yng Nghymru.

### Cyfraniad y cyngor at welliant

- Mae'r cyngor am annog pobl i fabwysiadu ffyrdd iachach o fyw o ran deiet a gwella eu lefelau gweithgarwch corfforol.
- Er mwyn hyrwyddo ffyrdd iachach o fyw ymhellach, hoffai'r cyngor annog mwy o bobl ifanc rhwng 11 ac 16 oed i barhau â'u gweithgareddau corfforol neu chwaraeon y tu allan i'r ysgol er mwyn gwella cyfranogiad parhaus mewn gweithgareddau iach.
- Yn yr un modd, os llwyddir i gynyddu % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed, byddant yn llai tebygol o foddi a byddant hefyd yn dysgu sgil bywyd sy'n hwyl ac yn cyfrannu at ffordd iach o fyw.
- Ar ben arall y sbectrwm, hoffai'r cyngor weld mwy o bobl sydd wedi cael eu cyfeirio at raglen ymarfer corfforol y cyngor gan eu meddygon teulu'n

<sup>8</sup> Bwrdd Gwasanaethau Lleol Abertawe (2012) *Asesiad Anghenion Strategol*

parhau'n actif ar ôl 12 mis er mwyn dangos eu bod wedi mabwysiadu ffordd iachach o fyw.

- Bydd cynyddu nifer y lleoedd tyfu'n annog pobl i dyfu eu bwyd eu hunain, gan eu helpu i ymdopi â phrisiau bwyd cynyddol, annog hunangynhaliath, darparu gweithgaredd iach a hyrwyddo bwyta'n iachach.
- Bydd cynyddu % y disgyblion ysgol sy'n bwyta prydau ysgol am ddim yn cynorthwyo dysgu ac yn helpu i sicrhau lles disgyblion yn y dyfodol.

## E1. Cynnal lefelau gweithgareddau corfforol a chwaraeon y tu allan i'r ysgol

**Nod:** Cynyddu canran y bobl ifanc 11-16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau corfforol neu chwaraeon allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol.

**Mesur:** % y plant 11 i 16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau corfforol neu chwaraeon allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
5%	7%	7%	9%	9%	<b>11%</b>	<b>14%</b>	<b>18%</b>	<b>22%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Hoffai'r cyngor annog mwy o bobl ifanc rhwng 11 ac 16 oed i barhau â'u gweithgareddau corfforol neu chwaraeon y tu allan i gwricwlwm yr ysgol er mwyn gwella cyfranogiad parhaus a hyrwyddo ffyrdd iachach o fyw.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Ceir sawl rhaglen genedlaethol sefydledig, a gyflwynir yn lleol gan Ddinas a Sir Abertawe, gyda'r nod o gynyddu cyfleoedd cynaliadwy i gymryd rhan mewn chwaraeon a chynyddu amllder cyfranogiad plant 7-16 oed.
- Mae hyn yn cynnwys cynlluniau targedu, megis Campau'r Ddraig, Amlsgiliau'r Ddraig a 5x60, sy'n darparu gweithgareddau chwaraeon allgyrsiol, gan gysylltu cyfleoedd yn y gymuned â rhai sydd ar gael mewn ysgolion.
- Nod cynllun 5x60 yw annog pobl ifanc rhwng 11 a 16 oed i gymryd rhan mewn amrywiaeth eang o chwaraeon a gweithgareddau corfforol. Mae 5x60 ar gael mewn ysgolion uwchradd a chymunedau, dan arweiniad hyfforddwy'r gwirfoddol, arweinwyr chwaraeon a rhieni.
- Sefydlwyd 5x60 yn 2008/09 a'i nod oedd targedu'r bobl ifanc hynny nad ydynt yn cymryd rhan mewn chwaraeon yn yr ysgol, chwaraeon tîm a/neu AG.

- Mae 5x60 yn ymateb i anghenion pobl ifanc drwy ddarparu cyfleoedd yr hoffent gymryd rhan ynddynt yn ystod amser cinio, ar ôl yr ysgol, gyda'r nos ac ar y penwythnos.
- Rydym am sicrhau bod pob plentyn yn dwlu ar chwaraeon am oes. Un ffordd o fesur a ydym wedi llwyddo i gyflawni'r dyhead hwn yw monitro amlder cyfranogiad mewn chwaraeon.
- Mae canran y bobl ifanc 11-16 oed sy'n cymryd rhan mewn 20 neu fwy o weithgareddau allgyrsiol yn ystod y flwyddyn ysgol wedi cynyddu o 5% yn 2008/09 i 9% yn 2011-12. Disgwylir i'r ganran hon aros yn ddigyfnewid yn 2012-14 cyn cynyddu bob blwyddyn i 22% yn 2016-17. Hoffai'r cyngor droi cromlin fwy serth er mwyn cyrraedd 30% yn 2016-17.
- Yn sgîl adolygiad, mae'r gwasanaeth Pobl Ifanc Actif (PIA) wedi cael ei ailstrwythuro a chyflwynwyd newidiadau i sut mae'r gwasanaeth yn cael ei gynllunio a'i gyflwyno. Bydd ymagwedd Swyddogion Pobl Ifanc Actif (Swyddogion PIA) yn fwy hwylusol a byddant yn darparu cefnogaeth uniongyrchol i ysgolion cynradd ac uwchradd, yn ogystal â chlybiau lleol a sefydliadau cymunedol yn eu hardaloedd dynodedig.
- Cyflogir Hyfforddwyr Chwaraeon Cymunedol i addysgu amrywiaeth o chwaraeon ar draws pob rhaglen Pobl Ifanc Actif (Amlsgiliau'r Ddraig, Campau'r Ddraig a 5x60) i blant a phobl ifanc rhwng 5 ac 16 oed.
- Bydd yr Hyfforddwyr Cymunedol hefyd yn cefnogi'r Swyddogion PIA wrth farchnata a hyrwyddo pob rhaglen PIA. Bydd Arweinwyr Ifanc a Chenhadon Ifanc hefyd yn rhan o gyflwyno'r rhaglenni gyda chefnogaeth a goruchwyliaeth uniongyrchol gan Swyddogion PIA a Hyfforddwyr Chwaraeon Cymunedol.
- Bydd Swyddogion PIA yn gyfrifol am hyfforddi, cadw a gwneud defnydd effeithiol o amrywiaeth o wirfoddolwyr i gynorthwyo wrth gyflwyno'r rhaglen, drwy'r polisi datblygu ac allgymorth ar gyfer gwirfoddolwyr.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r arian a dderbynnir drwy amrywiaeth o grantiau i gefnogi'r arian craidd yn gyfraniad pwysig at ein gallu i ddatblygu'r cynlluniau.
- Mae'n bwysig bod sefydliadau eraill yn y gymuned ar gael i ddarparu rhwydwaith er mwyn helpu i gyflwyno'r rhaglen; yn yr un modd, mae'r gwirfoddolwyr a'r cenhadon ifanc yn gwneud cyfraniad pwysig, felly mae'n hollbwysig eu hyfforddi a'u datblygu.
- Mae'n bwysig darparu rhaglen gytbwys o weithgareddau a fydd yn cynnwys: gweithgareddau iechyd a ffitrwydd megis dosbarthiadau dawns a ffitrwydd; gweithgareddau hamdden gan gynnwys beicio, nofio a thennis, a; chwaraeon mwy traddodiadol megis rygbi a phêl-droed sy'n annog plant i ymaelodi â chlybiau.

- Bydd y cyngor yn helpu'r clybiau drwy ganolbwyntio ar gynllun i gynyddu gallu, adeiladu ar etifeddiaeth y Gemau Olympaidd a sicrhau gwell cyfleusterau/cyfarpar.
- Bydd dulliau rheoli perfformiad yn rhan allweddol o hyn. Bydd gan bob swyddog Pobl Ifanc Actif dargedau misol i'w cyflawni a chaiff y rhain eu monitro bob mis.

### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Gwella rheoli perfformiad a gwerthuso cynnydd.	Yn seiliedig ar welliant o ran % y bobl ifanc sy'n parhau i gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol neu chwaraeon y tu allan i'r ysgol.
Darparu opsiynau i bobl ifanc drwy sicrhau bod ganddynt leoedd i fynd iddynt ar ôl yr ysgol.	I gynnal diddordeb a chyfranogiad plant a phobl ifanc yn eu gweithgaredd neu eu camp o ddewis.
Newid y pwyslais o gyfranogiad i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn parhau i gymryd rhan mewn gweithgareddau corfforol a chwaraeon yn y tymor hwy	
Sicrhau bod Swyddogion Pobl Ifanc Actif yn gweithio'n agos gyda'r clybiau chwaraeon.	Er mwyn galluogi clybiau chwaraeon i gynyddu gallu a derbyn mwy o blant a phobl ifanc, gan sicrhau eu bod yn parhau i gymryd rhan.

## E2. Nofio erbyn 11 oed

**Nod:** Cynyddu canran y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.

**Mesur:** % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
55%	76%	82%	87%	93% Rhagamcaniad - canlyniad ar gael ym mis Gorffennaf 2013	95%	97%	99%	100%

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Drwy gynyddu % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed, bydd plant yn ddiogelach ger dŵr ac yn dysgu sgil bywyd sy'n hwyl ac yn cyfrannu at ffordd iachach o fyw.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r cyngor wedi newid y ffordd o gyflwyno'r rhaglen nofio oherwydd nad oedd yn cyflawni'r gwelliannau disgwylidig o ran canran y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.
- Aeth y cyngor ati i cynyddu nifer yr athrawon nofio, gan ddefnyddio grant allanol i ddechrau, ond mae'r rhaglen yn hunangynhaliol erbyn hyn.
- Roedd y cytundeb lefel gwasanaeth gydag ysgolion yn darparu 3 gwrs 30 munud o hyd yn wreiddiol ond mae hyn wedi newid i 2 wers 45 munud o hyd, sy'n fuddiol oherwydd ei fod yn rhoi mwy o amser nofio i'r plant.
- Defnyddir athrawon nofio arbenigol bellach yn hytrach nag athrawon ysgol. Mae ysgolion yn gwerthfawrogi'r gwrsi hyn ac wedi ymrwymo iddynt.
- Gwelwyd cynnydd yn nifer y plant sy'n mynd i wersi rhaglen nofio ac mae staff wedi derbyn hyfforddiant fel rhan o'u datblygiad proffesiynol parhaus. Mae'r gwrsi am ddim wedi cael eu ehangu i weithgareddau eraill megis canwio sy'n arwain at bethau eraill.
- Mae'r cyngor yn disgwyl i % y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed wella eto wrth i'r newidiadau hyn barhau i ddwyn ffrwyth. Ar ben hyn, bydd y cyngor yn targedu grwpiau penodol y mae'n anoddach iddynt ddysgu nofio, megis plant lleiafrifoedd ethnig sy'n wynebu rhwystrau crefyddol a diwylliannol.
- Gellir defnyddio'r grant nofio am ddim i ganolbwyntio ymdrechion ar blant sy'n cael anawsterau nofio neu sy'n wynebu rhwystrau crefyddol neu ddiwylliannol. Mae angen ystyried rhwystrau crefyddol a diwylliannol i ddysgu nofio, er



enghraifft gwersi ar wahân i fechgyn a merched a'r angen i ddarparu achubwyr bywyd o'r un rhyw.

- Cyflwynwyd gwersi un i un ar gyfer plant ag anableddau a phlant eraill ag anghenion penodol tua 2 flynedd yn ôl a bydd hyn yn parhau.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae darparu mwy o gyfleoedd i blant nofio a threulio mwy o amser yn nofio wedi cael effaith gadarnhaol ar nifer y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.
- Mae gwersi nofio gan athrawon nofio cymwys hefyd yn ffactor llwyddiant pwysig, ynghyd ag annog plant i ddechrau nofio'n gynharach yn eu bywydau.
- Yn olaf, mae'r gefnogaeth a'r anogaeth i nofio a roddir gan ysgolion yn elfen bwysig o lwyddiant.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Parhau i dargedu disgyblion ym mlwyddyn 5/6 nad ydynt yn gallu nofio i gael gwersi nofio am ddim yn ystod gwyliau'r ysgol.	I gynyddu canran y plant sy'n gallu nofio erbyn 11 oed.
Parhau i dargedu plant yn gynharach i'w helpu i ddysgu nofio.	
Gweithio gydag ysgolion a grwpiau cynrychioladol i ymgysylltu mwy â rhieni a phlant lleiafrifoedd ethnig er mwyn annog y plant i nofio mwy.	Er mwyn datblygu mentrau i annog plant a rhieni lleiafrifoedd ethnig i nofio mwy.

### E3. Y nifer sy'n parhau'n actif ar ôl cael eu cyfeirio at raglen ymarfer corff gan feddyg teulu.

**Nod:** Cynyddu canran y bobl sy'n parhau'n actif 12 mis ar ôl cael eu cyfeirio at y cyngor gan ymarferwyr iechyd ac yn dangos bod eu hiechyd wedi gwella.

**Mesur:** Cyfeiriadau Meddyg Teulu - % a'r nifer sy'n parhau'n actif ar ôl 12 mis, ac yn dangos bod eu hiechyd wedi gwella.

Perfformiad blaenorol						Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
%	-	53.8%	51%	54%	51%	<b>53%</b>	<b>55%</b>	<b>57%</b>	<b>57%</b>
<b>Nifer</b>	-	Dd/B	Dd/B	145/266	147/289	<b>165 / 310</b>	<b>180 / 325</b>	<b>195 / 340</b>	<b>200/ 350</b>

#### Pam mae hyn yn bwysig:

- Hoffai'r cyngor weld cynnydd yn nifer y bobl sy'n parhau'n actif 12 mis ar ôl cael eu cyfeirio gan ymarferwyr iechyd i ddangos eu bod wedi mabwysiadu ffyrdd iachach o fyw.

#### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r cynllun cyfeirio ymarfer corff a gynigir gan Ddinas a Sir Abertawe yn rhan o raglen cyfeirio ymarfer corff genedlaethol (a ariennir gan Lywodraeth Cymru).
- Nod y cynllun yw annog unigolion sy'n anweithgar ar hyn o bryd i gymryd rhan mewn gweithgaredd corfforol fel rhan o raglen ataliol neu ailsefydlu.
- Mae nifer y cyfeiriadau at y rhaglen yn cynyddu ac, yn y blynyddoedd diweddar, mae'r ganran sy'n cwblhau'r cynllun wedi cynyddu i 70% (rhaglen 16 wythnos).
- Mae'r broses weinyddol wedi gwella dros amser a chymerir camau dilynol gyda chleientiaid yn rheolaidd erbyn hyn. Mae ymrwymiad cleientiaid i'r cynllun yn well ac maent yn fwy ymwybodol o'r manteision ar ôl cwblhau'r cynllun.
- Nod y rhaglen yw y bydd gweithgarwch corfforol yn rhan o fywyd cleientiaid ar ôl iddynt ei chwblhau a'r gobaith yw y byddant yn aelodau Abertawe Actif (canolfannau hamdden y cyngor) neu gynllun partner arall.
- Nid oes gan y cyngor yr adnoddau i dderbyn cyfeiriadau digyfngiad ond mae newid cleientiaid i ffyrdd actif o fyw, a'u cadw ar y trywydd iawn, yn hollbwysig ac ymysg y nodau pennaf.

#### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Ceir pwyslais pendant ar sicrhau bod pobl sy'n cwblhau'r cynllun cyfeirio ymarfer corff drwy feddyg teulu'n ymaelodi â chynllun Abertawe Actif, naill ai drwy dalu a chwarae neu ddebyd uniongyrchol.

- Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r rhaglen wedi cynnig manteision mewn canolfannau hamdden eraill hefyd.
- Ceir ymagwedd raddol at annog cyfranogwyr i barhau â'u gweithgarwch corfforol ar ddiwedd y cynllun; cynigir aelodaeth am bris gostyngol i'w hannog i barhau'n aelodau a chadw'n actif.
- Yn ogystal â'i ganolfannau hamdden ei hun, mae'r cyngor yn gweithio gyda'r LC a phartneriaid eraill i gynnig opsiynau i gyfranogwyr ar ddiwedd y cynllun.
- At yr un diben, mae'r cyngor yn gwneud mwy o ddefnydd o gyfleusterau gyda phartneriaid megis yr LC, Hazel Court a Mannau Agored etc.

### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Cynnig rhaglen ehangach o weithgareddau i annog pobl i roi cynnig ar weithgaredd newydd, wedi'u cysylltu ag opsiynau parhaus ar ddiwedd y rhaglen.	Er mwyn helpu i annog mwy o gleientiaid y cynllun cyfeirio ymarfer corff i barhau'n aelodau a chadw'n actif.
Adnewyddu campfeydd Abertawe Actif yn 2013/14 i ddarparu cyfleusterau gwell.	
Parhau i ddarparu pecynnau aelodaeth penodol i gleientiaid y cynllun cyfeirio ymarfer corff i'w hannog i fanteisio ar gynnig debyd uniongyrchol yn un o ganolfannau Abertawe Actif neu safleoedd partner.	
Datblygu dulliau gwerthuso cadarn i sicrhau bod yr holl wybodaeth yn cael ei choladu'n gywir.	

## E4. Rhagor o Lleoedd Tyfu

**Nod:** Cynyddu nifer y lleoedd tyfu sydd ar gael.

**Mesur:** Nifer y lleoedd tyfu

Perfformiad blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
15	15	15	15	16	<b>25</b>	<b>35</b>	<b>45</b>	<b>55</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Mae'r cyngor am gynyddu nifer y lleoedd tyfu sydd ar gael. Bydd hyn yn annog pobl i dyfu eu bwyd eu hunain, gan helpu gyda phrisiau bwyd cynyddol, annog hunangynhaliath, darparu gweithgaredd iach a hyrwyddo bwyta'n iach.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae'r diffiniad o leoedd tyfu'n hyblyg ac nid yw'n gyfyngedig i randiroedd ffurfiol. Caiff prosiectau cynaliadwy a arweinir gan gymunedau eu hannog a'u blaenoriaethu.
- Mae rhandiroedd ac annog pobl i dyfu eu bwyd eu hunain yn un o ymrwymadau polisi'r cyngor ac mae'n elfen bwysig o strategaeth y cyngor i helpu pobl i fabwysiadu a datblygu ffyrdd iach a chynaliadwy o fyw.
- Gall cynnydd yng nghost bwyd achosi pobl i brynu bwydydd sy'n rhoi llawer o egni â lefelau uchel o fraster dirlawn neu siwgr
- Mae'n bosib y bydd costau cynyddol cludiant yn cyfrannu at y duedd hon os na ellir prynu bwyd iachus fforddiadwy yn lleol.
- Nid yw nifer y lleoedd tyfu sydd ar gael, megis rhandiroedd, wedi newid dros y blynyddoedd. Ar hyn o bryd, mae gan y cyngor 16 o safleoedd rhandiroedd y prydlesir 11 ohonynt i'r gymuned leol drwy gymdeithasau sy'n eu rheoli. Ceir 5 safle arall y mae angen eu datblygu a'u prydlesu.
- Rheolir y safleoedd hyn gan y grwpiau o unigolion/cymdeithasau sy'n prydlesu'r lleoedd tyfu ac fel arfer, cynigir prydlesi o lai na 7 mlynedd.
- Mae rhai cymdeithasau wedi lleihau maint y lleiniau er mwyn rhoi cyfleoedd i ragor o bobl gael lleoedd tyfu.
- Mae cyllideb tyfu'n lleol gwerth £50k wedi cael ei neilltuo o 2013/14 at ddiben datblygu lleoedd tyfu cymunedol er mwyn gwella'r cyfleoedd presennol neu greu rhai newydd.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Dylai'r gyllideb tyfu'n lleol a fydd ar gael o 2013/14, ynghyd â'r gwaith a wneir gan y cyngor i hyrwyddo lleoedd tyfu, gynyddu nifer y lleoedd tyfu sydd ar gael a'r nifer sy'n manteisio arnynt.
- Mae'r ffaith bod cymdeithasau lleol yn rheoli safleoedd y rhandiroedd yn sicrhau ymdeimlad o berchnogaeth leol.
- Bydd y cyngor hefyd yn ymchwilio i ddichonoldeb cynllun rhannu gerddi lle byddai cyfranogwyr yn rhannu rhan o'u gerddi at ddibenion tyfu. Bydd yn gweithio gydag aelodau ward lleol, cynghorau cymuned a thref i ymchwilio i'r posibilrwydd o nodi a rhyddhau tir ar gyfer lleoedd tyfu.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Datblygu 5 prosiect newydd - perllannau, ysgolion, canolfan ieuenctid hen randir a gwelyau uchel etc - a rhoi cynlluniau peilot ar waith.	I ganfod yr ymagwedd orau at ddatblygu lleoedd tyfu.
Rhoi'r cynllun Tyfu'n Lleol ar waith.	I gynyddu nifer y lleoedd tyfu er mwyn helpu i annog pobl i dyfu eu bwyd eu hunain.
Ymchwilio i ddichonoldeb cynllun rhannu gerddi lle byddai cyfranogwyr yn rhannu rhan o'u gerddi at ddibenion tyfu.	
Adolygu'r posibilrwydd o ddefnyddio gwelyau uchel a chanolfannau cymunedol i ddatblygu lleoedd tyfu.	
Datblygu llwybrau ar gyfer pobl a allai fod â diddordeb mewn datblygu/defnyddio lle tyfu.	

## E5. Cynyddu nifer y disgyblion sy'n bwyta cinio ysgol am ddim

**Nod:** Cynyddu canran y disgyblion a nodwyd gan y Cyfrifiad Ysgolion Blyneddol ar Lefel Disgyblion (PLASC) sy'n bwyta cinio ysgol am ddim.

**Mesur:** % y disgyblion a nodwyd gan PLASC sy'n bwyta cinio ysgol am ddim - ysgolion cynradd/uwchradd

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
<b>Ysgolion Cynradd</b>	85%	77%	79%	74%	77%	<b>79%</b>	<b>81%</b>	<b>83%</b>	<b>85%</b>
<b>Ysgolion Uwchradd</b>	64%	61%	65%	62%	64%	<b>66%</b>	<b>67%</b>	<b>68%</b>	<b>70%</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Bydd cynyddu % y disgyblion sy'n bwyta cinio ysgol maethlon am ddim yn cynorthwyo dysgu ac yn helpu i sicrhau eu lles yn y dyfodol.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Mae Abertawe ymhlith yr awdurdodau sy'n perfformio orau o ran annog plant i fanteisio ar eu hawl i gael cinio ysgol am ddim.
- Mae gwasanaeth prydau ysgol cyngor Abertawe yn darparu hyd at 13,000 o brydau i sefydliadau addysgol ar draws y ddinas a'r sir bob dydd.
- Mae'r gwasanaeth prydau ysgol yn y sector cynradd yn cydymffurfio â safonau maeth a bwyd cynllun Blas am Oes ac mae'r 3 bwydlen wythnosol yn cydymffurfio'n llwyr â safonau Llywodraeth Cymru.
- Mae ysgolion uwchradd yn gweithio i gydymffurfio'n llwyr â safonau maeth a bwyd Blas am Oes erbyn mis Medi 2013 ac maent wedi cymryd camau breision tuag at hyn drwy sesiynau ymgynghori/blasu dwys gyda disgyblion.
- O'r disgyblion sydd â hawl i gael prydau ysgol am ddim yn Abertawe, roedd 26% ohonynt yn cael brecwast, o'i gymharu â chyfartaledd Cymru, sef 23.5%
- Ceir cysylltiad rhwng cyrhaeddiad addysgol a bwyta'n iach.

### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Mae plant yn elwa o bryd iach ganol dydd ac mae bwydlenni'n cael eu cynllunio i wneud amser cinio'n hwyl.
- I'r rhan fwyaf o ddisgyblion, amser cinio yw'r rhan bwysicaf o'r dydd. Maent yn edrych ymlaen yn fawr at gael amser i ailborthi, ymlacio, cymdeithasu ac ymarfer.

- Mae darparu prydau ysgol sy'n gytbwys o ran maeth, mewn amgylchedd dymunol, yn helpu i wella ymddygiad plant a'u gallu i ganolbwyntio ar ddysgu yn y prynhawn.
- Mae prydau ysgol am ddim yn hanfodol i blant oherwydd efallai na fyddant yn cael pryd o fwyd twym arall yn y diwrnod.
- Mae hyrwyddo prydau ysgol am ddim drwy ymgyrch 'Capten Jac y Môr-leidr' wedi helpu i gynyddu nifer y plant ysgolion cynradd sy'n mwynhau prydau ysgol iach amser cinio.

### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Datblygu systemau talu heb arian fel na fydd yn amlwg pa ddisgyblion sy'n cael prydau ysgol am ddim. Dylai hyn annog mwy o blant i fanteisio arnynt.	I annog mwy o ddisgyblion ysgol i fwyta prydau ysgol iach am ddim.
Parhau i hyrwyddo prydau ysgol drwy ymgyrch Capten Jac.	
Ysgolion uwchradd i barhau i weithio er mwyn cydymffurfio'n llwyr â safonau maeth a bwyd Blas am Oes erbyn mis Medi 2013. Dylai hyn wella gwerth maethlon prydau ysgol a helpu i annog mwy o ddisgyblion i fanteisio arnynt.	



## F. Mae pobl yn ddiogel, yn iach ac yn cael eu cefnogi i fyw'n annibynnol (Gwasanaethau i Oedolion)

### Pam mae hwn yn Amcan Gwella?

Gwelwyd newidiadau allweddol mewn tueddiadau demograffig a disgwyliadau pobl o ofal cymdeithasol ac mae gan y rhain oblygiadau ar gyfer newid darpariaeth gwasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion.

#### 1. Anghenion newidiol:

- Mae poblogaeth sy'n heneiddio, cyllid cyhoeddus prin, costau cynyddol a disgwyliadau newidiol pobl y mae angen cefnogaeth arnynt gyda'i gilydd yn creu galw gwahanol a chynyddol am y gwasanaethau gofal cymdeithasol i oedolion.
- Mae hyn yn golygu y bydd mwy o alw am wasanaethau amserol sy'n ymatebol ac wedi'u teilwra i ddiwallu anghenion a'r hyn sydd orau gan bobl. Bydd gofyn hefyd am weld gwelliant parhaus o ran cydbwysedd gofal gyda'r pwyslais mwy ar gefnogi pobl i fod yn annibynnol.
- Mae'r rhain yn cyd-fynd â'r cyd-destun cenedlaethol sydd wedi'i amlinellu gan ddogfennau megis Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy a'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru).

#### 2. Newid Gwasanaethau<sup>9</sup>:

- Er mwyn i wasanaethau gofal cymdeithasol fod yn gynaliadwy, yn lleol ac yn genedlaethol, sylweddolir bod 'rhaid gwneud pethau'n wahanol' ac mae angen ymagwedd fwy blaengar at gyflwyno gwasanaethau.
- Mae nifer y bobl hŷn a gefnogir mewn gofal preswyl/nyrsio wedi cynyddu. Er enghraifft, cafwyd cynnydd yn nifer y bobl â dementia na ellir eu cefnogi'n ddiogel mwyach i fyw yn eu cartrefi eu hunain yn y gymuned.
- Mae'r cyngor wedi cyflwyno amrywiaeth o fesurau i leihau nifer cyffredinol y bobl y mae angen cefnogaeth barhaus arnynt gan y gwasanaethau cymdeithasol. Mae adolygiadau o gleientiaid wedi canolbwyntio ar ailsefydlu ac ailalluogi. Mae meini prawf cymhwysedd wedi'u cyflwyno mewn gwasanaethau addasiadau a chyfarpar i ganolbwyntio adnoddau ar y rhai sydd â'r angen mwyaf.
- Mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion wedi canolbwyntio ar ddatblygu adnoddau cymunedol mwy effeithiol i gefnogi pobl hŷn ac annog mwy o bobl i'w defnyddio. Mae gwasanaethau fel hyn ar gael i bawb yn aml (h.y. nid oes angen asesiad i'w defnyddio).

### Cyfraniad y cyngor at welliant

- Mae'r cyngor yn cyflwyno trefniadau diogelu newydd i leihau risg;

<sup>9</sup> Bwrdd Gwasanaethau Lleol Abertawe (2012) *Asesiad Anghenion Strategol*

- mae datblygu ffyrdd newydd o gadw pobl yn annibynnol, er enghraifft, drwy'r prosiect 'Cysylltwr Cymunedol', yn flaenoriaeth allweddol;
- mae monitro'r amser a gymerir i ddarparu cyfarpar a chymhorthion a'u gosod mewn cartrefi pobl yn gyfraniad pwysig at helpu pobl i gynnal eu hannibyniaeth.
- mae'r cyngor yn cyflwyno ac yn estyn gwasanaethau ailalluogi. Mae hyn yn golygu y bydd staff gofal yn ceisio gwneud llai dros ddefnyddwyr gwasanaeth a mwy gyda hwy, gan helpu pobl i fagu hyder yn eu galluoedd eu hunain ac adennill sgiliau ac annibyniaeth yn hytrach na mynd i ofal tymor hir.

## F1. Achosion lle rheolwyd y risg

**Nod:** Cynyddu canran yr achosion lle rheolwyd y risg wrth ddiogelu oedolion diamddiffyn.

**Mesur:** % yr achosion lle rheolwyd y risg

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
% yr achosion lle rheolwyd y risg	-	-	83.77 %	90.41 %	92.00 %	<b>92.1 %</b>	<b>92.2 %</b>	<b>92.3 %</b>	<b>92.4 %</b>

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Rydym wedi datblygu dau linyn newydd yn ein hymagwedd at reoli risg.

### 1. Adolygu ein trefniadau ar gyfer diogelu oedolion: 'Busnes Pawb':

- Rydym wedi adolygu ein trefniadau diogelu yn ddiweddar er mwyn archwilio eu heffeithiolrwydd wrth amddiffyn oedolion sy'n agored i niwed.
- Roedd trefniadau diogelu wedi datblygu dros amser i raddau helaeth - er enghraifft, roedd y Tîm Diogelu Oedolion yn rhan o wasanaethau iechyd meddwl - felly roedd yn bryd i ni ystyried a ellid gwella ein prosesau a'n trefniadau diogelu.
- Cynhaliwyd yr adolygiad yng nghyd-destun newidiadau ehangach yn y ddeddfwriaeth gofal cymdeithasol, yr agenda resymoli a'r pwyslais ar y teulu (yn hytrach na gwahanu oedolion a phlant).
- Cyhoeddwyd yr adolygiad ym mis Mawrth 2013 a nododd bod angen i bob tîm gwaith cymdeithasol gael ei gynnwys yn y broses ddiogelu, yn hytrach na bod un tîm ar wahân yn gyfrifol am hyn.
- Yn y bôn, argymhelliad yr adolygiad oedd y dylai diogelu fod yn 'fusnes pawb': bod cyfrifoldeb am ddiogelu'n cael ei rannu ar draws Gwasanaethau Oedolion ac asiantaethau partner i sicrhau bod oedolion sy'n agored i niwed yn cael eu hamddiffyn.

- I hwyluso hyn, caiff aelodau'r tîm diogelu eu trosglwyddo i dimau gwaith cymdeithasol. Rhagwelir y daw'r newidiadau hyn i rym erbyn dechrau mis Awst 2013.
- 2. Ad-drefnu ein trefniadau diogelu oedolion ar ffurf ranbarthol (Bwrdd Diogelu Oedolion Rhanbarthol Bae'r Gorllewin):
  - Yn y gorffennol, mae byrddau diogelu wedi gweithredu o fewn ardaloedd eu hawdurdod lleol. Cytunir yn gyffredinol nad yw'r trefniadau hyn yn gynaliadwy ac mae'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) wedi tanlinellu'r angen i fyrddau weithredu ar draws mwy nag un awdurdod lleol.
  - Felly, rydym bellach yn un o bartneriaid Bwrdd Diogelu Oedolion Bae'r Gorllewin sy'n cwmpasu ardaloedd awdurdodau lleol Abertawe, Castell-nedd Port Talbot, a Phen-y-bont ar Ogwr, yn ogystal â Bwrdd Iechyd Abertawe Bro Morgannwg. Bydd y bwrdd hefyd yn cynnwys ardaloedd dwy Uned Reoli Sylfaenol Heddlu De Cymru.
  - Bydd gan yr ymagwedd ranbarthol hon at ddiogelu lawer o fanteision cynhenid, megis sicrhau cysondeb ar draws sefydliadau, mwyaflu dysgu ar y cyd rhwng asiantaethau pan fydd pethau'n mynd o chwith a chydweithio i nodi meysydd risg.
  - Bydd newidiadau sylweddol yn ein hymagwedd at ddiogelu'n gwneud cyfraniad hollbwysig at reoli risg. Bydd yr ymagwedd 'busnes pawb' yn annog staff i fod yn gyfrifol ar y cyd am ddiogelu, yn hytrach na'i ystyried yn gyfrifoldeb tîm arbenigol.
  - Bydd yr ymagwedd hon yn fwy gwydn hefyd; bydd angen y gwydnwch hwn i ymdopi â'r galw cynyddol gan boblogaeth sy'n heneiddio, yn ogystal â phwysau economaidd-gymdeithasol sy'n debygol o arwain at fwy o straen ar deuluoedd a'r gwasanaethau cyhoeddus.
  - Yn ogystal, ar adeg pan fo galw'n cynyddu ac adnoddau cyhoeddus yn gostwng, mae'r ymagwedd ranbarthol at ddiogelu'n fwy cynaliadwy ac ymarferol na'r model blaenorol o fyrddau diogelu awdurdodau lleol unigol. Fel y nodwyd uchod, mae gan yr ymagwedd hon lawer o fanteision cynhenid sy'n gysylltiedig â chydweithio - megis rhannu gwybodaeth a dysgu.

#### **Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Rydym wedi perfformio'n well na chyfartaledd Cymru yn erbyn y dangosydd perfformiad cenedlaethol perthnasol (SCA/019 - cyfeiriadau a gwblhawyd lle ceir tystiolaeth bod y risg wedi'i rheoli) am y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf. Er gwaethaf hyn, roeddem yn nawfed ac yn drydydd ar ddeg o'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru yn 2010/11 a 2012 felly mae lle i wella.
- Mae perfformiad blaenorol yn seiliedig ar effeithiolrwydd y Tîm Diogelu Oedolion y bydd ei aelodau'n ymuno â'r timau gwaith cymdeithasol wrth i ni fabwysiadu ymagwedd 'busnes pawb'.
- Roedd y Tîm Diogelu Oedolion yn ymgymryd â nifer o weithgareddau diogelu: rhai strategol, ataliol, hyfforddiant a chynngor/cefnogaeth, yn ogystal ag

ymateb i geisiadau a gwaith ymchwiliol. Roedd y tîm hefyd yn sicrhau bod y safonau colli rhyddid yn cael eu rhoi ar waith a'u monitro.

- Roedd y tîm diogelu oedolion yn dîm bach a gallai problemau gallu effeithio arno'n rhwydd; roedd perygl y gallai'r diffyg gwydnwch hwn effeithio ar oedolion diamddiffyn. Bydd yr ymagwedd newydd yn arwain at ffordd fwy cadarn ac effeithlon o ymdrin â chyfeiriadau. Dylai hyn gael ei adlewyrchu yn y canlyniadau am y dangosydd hwn.
- Pennwyd y targedau yn absenoldeb unrhyw ddata am y trefniadau newydd a roddir ar waith. Byddai'n rhesymol rhagdybio y byddai'r perfformiad presennol yn parhau, os nad yn gwella ond, yn absenoldeb unrhyw ddata dibynadwy, mae'n anodd mesur gwelliant. Felly, rydym yn rhagweld mân welliannau yn unig.

#### Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:

- Rydym wedi gweld bod y cyswllt sengl - drwy ein gwasanaeth derbyn - yn ymdrin â chyfeiriadau'n effeithlon. Yn y gorffennol, byddai cyfeiriad mewn perthynas â diogelu wedi cael ei roi i'n Tîm Diogelu Oedolion. Gyda'r ymagwedd newydd, caiff y cyfeiriad ei roi i'r maes gwasanaeth perthnasol a fydd yn gwneud y penderfyniad trothwy.

#### Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:

Beth?	Pam?
Rhoi ymagwedd 'Busnes Pawb' at ddiogelu ar waith yn Abertawe o haf 2013.	I feithrin cyfrifoldeb ar y cyd am ddiogelu ymhlith ein holl aelodau staff, cynyddu'r gallu i ymdopi â galw cynyddol gan boblogaeth sy'n heneiddio a newid pwyslais gwaith cymdeithasol i ganolbwyntio ar y teulu (yn hytrach na gwahanu oedolion a phlant).
Gwneud mwy o waith i archwilio'r posibilrwydd o integreiddio diogelu ar draws gwasanaethau i oedolion a phlant a theuluoedd yn adran Gwasanaethau Cymdeithasol Abertawe.	
Gwneud gwaith rhagarweiniol i weld sut gellid addasu'r dull Arwyddion Diogelwch ar gyfer Gwasanaethau i Oedolion. Mae'r ymagwedd flaengar hon at waith achos amddiffyn plant yn seiliedig ar gryfderau a diogelwch ac mae'n cael ei threialu ar hyn o bryd gan y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd.	

## F2. Cefnogi mwy o bobl i fod yn annibynnol.

**Nod:** Cynyddu nifer a chanran y bobl a gefnogir i fod yn annibynnol.

**Mesur:** Nifer/ % y bobl a gefnogir i fod yn annibynnol.

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Nifer /% y bobl a gefnogir i fod yn annibynnol	6,644	7,444	6,529	6,324	6,828	<b>6,900</b>	<b>6,990</b>	<b>7,090</b>	<b>7,200</b>
	86.3 %	87.4 %	85.5 %	85.1 %	85.8 %	<b>86.0 %</b>	<b>86.2 %</b>	<b>86.4 %</b>	<b>86.6 %</b>

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Dyma rai o'r dulliau blaengar a gyflwynwyd gan y cyngor yn ddiweddar i gadw pobl mor annibynnol â phosib:
  - Rydym wedi datblygu 10 gwely asesu mewn nifer o gartrefi'r awdurdod lleol ar gyfer pobl hŷn. Y nod yw cynnig gofal ailsefydlu tymor byr er mwyn lleihau nifer y bobl sy'n symud i ofal preswyl tymor hir.
  - Rydym yn ymdrin â derbyniadau brys yn well ac mae'r rhain wedi gostwng yn chwarter olaf 2012/13. Mae lleoliadau brys wedi bod yn gyfran sylweddol o dderbyniadau i ofal preswyl tymor hir, felly mae'r rhain yn cael eu hawdurdodi gan Brif Swyddogion bellach. Rydym hefyd wedi cynnal dau weithdy gyda staff allweddol ar reoli lleoliadau brys a nodi gwasanaethau amgen.
  - Rydym wedi datblygu gwasanaeth gofal cartref sy'n ymateb yn gyflym i helpu pobl i aros gartref mewn argyfwng lle bo hynny'n briodol.
  - Pan gyfeirir pobl ag anghenion cefnogaeth is at ein tîm derbyn, ymateb cyntaf y tîm fydd ceisio eu dargyfeirio i adnoddau cymunedol a'r trydydd sector yn hytrach na gofal y gwasanaethau cymdeithasol.
  - Fel enghraifft o'r broses ddargyfeirio, rydym yn cynnal prosiect peilot am ddwy flynedd sy'n cynnwys defnyddio 'Cysylltwyr Cymunedol'. Ymysg pethau eraill, bydd y swyddogion hyn yn cyfeirio pobl ag anghenion cefnogaeth is i'r adnoddau cymunedol priodol.
- Ar hyn o bryd, rydym yn gwerthuso'r ymyriadau hyn sydd i gyd yn ceisio cadw pobl mor annibynnol â phosib, cyhyd â phosib.
- Mae cadw pobl yn annibynnol yn un o'n gwerthoedd cymdeithasol craidd ac mae wrth wraidd polisi lleol a chenedlaethol. Byddwn yn parhau i weithio gyda defnyddwyr gwasanaeth i hybu annibyniaeth, diogelwch ac urddas.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae gan Ddinas a Sir Abertawe hanes da o gefnogi oedolion dan 65 oed yn y gymuned ac rydym wedi bod ymysg y pedwar awdurdod gorau yng Nghymru ar gyfer y dangosydd perthnasol (SCA003a) bob blwyddyn ers 2008/9.
- Fodd bynnag, mae ein perfformiad ym maes cefnogi pobl hŷn yn y gymuned (SCA003b) wedi bod yn wannach yn y blynyddoedd diweddar, i raddau helaeth oherwydd bod niferoedd uwch o bobl hŷn yn cael eu cefnogi mewn gofal preswyl. Ymddengys bellach fod hyn wedi cyrraedd ei bwynt uchaf ac mae'r nifer yn gostwng, er yn araf.
- Mae rhagamcanu perfformiad yn erbyn y dangosydd hwn yn gymhleth am y rhesymau canlynol:
  - Y newid i ddatblygu modelau amgen o ddarpariaeth (a ddisgrifir uchod) gyda'r bwriad o leihau'r angen i droi at wasanaethau gofal cymdeithasol ffurfiol.
  - Y pwysau demograffig a ragwelir o ganlyniad i boblogaeth sy'n heneiddio, gyda chwech y cant ychwanegol o bobl hŷn yn 65 oed ac yn hŷn erbyn 2017.
  - Newidiadau i ddarpariaeth gwasanaethau o ganlyniad i roi'r Bil Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles (Cymru) ar waith.
  - Ceir potensial o hyd ar gyfer ailsefydlu mwy o bobl yn y gymuned ar ôl gofal preswyl, ond mae'n bosib y bydd niferoedd uwch o bobl hŷn mewn gofal preswyl am rai blynyddoedd eto.
- O ganlyniad, rydym wedi pennu targedau sy'n adlewyrchu'r angen i ymateb i newid sylfaenol o ran darparu gwasanaethau mewn cyfnod o alw sylweddol.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Defnyddir nifer o ddulliau profedig, yn ogystal â'r rhai a ddisgrifir uchod, i gadw pobl yn annibynnol. Mae'r rhain yn cynnwys:
  - Ein Gwasanaeth Gofal Cartref: Mae'r gwasanaeth hwn yn darparu gofal ailalluogi yn y cartref, yn ogystal ag asesu anghenion defnyddwyr gwasanaeth am ofal tymor hir (gweler yr adran ailalluogi isod am fwy o fanylion).
  - Ein Gwasanaethau Cymunedol a Dydd: Mae'r rhain yn rhoi cyfle i bobl gymdeithasu â phobl eraill a chymryd rhan mewn gweithgareddau grŵp. Bydd Cysylltwyr Cymunedol yn cyfoethogi rhwydweithiau cymdeithasol pobl drwy eu cyfeirio at adnoddau cymunedol a ddarperir gan sefydliadau gwirfoddol a'r trydydd sector.
  - Darparu cymhorthion ac addasiadau er mwyn i bobl gael eu cefnogi gartref.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Cwblhau gwerthusiad interim o'r gwelyau asesu.	I ganfod faint o ddefnyddwyr gwasanaeth sy'n dychwelyd adref heb fynd yn ôl i ofal preswyl tymor hir.
Gwerthuso'r peilot Cysylltwr Cymunedol.	I ganfod a yw hyn wedi helpu pobl i gynnal eu hannibyniaeth.
Dadansoddi data gan ein Tîm Data.	I ganfod sut mae pobl ag anghenion is sy'n cael eu dargyfeirio i adnoddau cymunedol a'r trydydd sector yn cael eu cefnogi.

### F3. Lleihau'r amser a gymerir i osod cymhorthion a chyfarpar

**Nod:** Lleihau nifer cyfartalog y diwrnodau gwaith a gymerir rhwng cwblhau'r cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion/cyfarpar.

**Mesur: (SSA2)** - Nifer cyfartalog y diwrnodau gwaith a gymerir rhwng cwblhau cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion/offer.

Nifer cyfartalog y diwrnodau gwaith a gymerir rhwng cwblhau'r cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion/cyfarpar.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
5	5	5.46	6.69	7.32	7	7	7	7

#### **Pam mae hyn yn bwysig:**

- Rydym am leihau'r amser a gymerir rhwng cwblhau'r cynllun gofal a darparu a/neu osod cymhorthion a chyfarpar.
- Byddwn yn parhau i gyflawni neu ragori ar y Dangosydd Perfformiad Allweddol, sef saith niwrnod rhwng derbyn archeb am gyfarpar cymunedol a'i ddarparu, a bennwyd yn y Cytundeb a Manyleb Gwasanaeth Adran 33.
- Mae darparu cyfarpar cymunedol mewn da bryd i ddefnyddwyr gwasanaeth yn effeithio'n sylweddol ar yr angen i dderbyn rhywun i'r ysbyty neu leoliad gofal preswyl.

#### **Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Gwelwyd dirywiad yn y perfformiad dros y tair blynedd diwethaf. Cyn 2012, roedd hyn o ganlyniad i ddiffyg buddsoddi yn y gwasanaeth yn wyneb galw cynyddol.
- Yn sgîl cytuno ar gontract newydd gyda'n partneriaid ym mis Ebrill 2012, roeddem yn gallu buddsoddi mewn isadeiledd newydd a rhoi system TG



newydd ar waith. Serch hyn, gwelwyd rhywfaint o ddirywiad mewn perfformiad eto yn y flwyddyn ddiwethaf.

- Mae tri phrif ffactor yn gyfrifol am hyn:
  - Yn gyntaf, ceir mwy o bwyslais ar eitemau arbenigol sy'n gallu bod yn swmpus ac nid oes modd eu storio. Felly mae hyn wedi arwain at gynnydd yn yr amser a gymerir i ddosbarthu'r eitemau hyn, sy'n cyfrannu at y cynnydd cyffredinol yn yr amser cyfartalog.
  - Yn ail, ac yn fwy diweddar, mae'r trefniadau contract ers mis Ebrill 2012 wedi effeithio ar sut rydym yn cyfrif eitemau a ddosberthir; rydym bellach yn diystyried llawer o eitemau sy'n cael eu dosbarthu i gleifion wrth iddynt adael yr ysbyty, sy'n golygu bod y cyfartaledd ar gyfer y gweddill, a ddarperir gan yr awdurdod lleol, wedi cynyddu.
  - Yn drydydd, mae nifer o eitemau a oedd yn arfer cael eu cyfrif wedi cael eu diystyried yn ystod y deuddeg mis diwethaf, ac mae hyn wedi effeithio ar y dangosydd hwn.
- Byddwn yn parhau i weithio gyda phartneriaid i fonitro perfformiad. Fodd bynnag, pennwyd y targed ar gyfer y dyfodol gan ystyried y contract newydd i ddarparu cyfarpar (y cytunwyd arno ar y cyd â CBS Castell-nedd Port Talbot a PABM). Mae hyn yn gosod safon ddosbarthu o saith niwrnod. Felly, bydd unrhyw darged dan saith niwrnod yn her a bydd yn arwain at gostau ychwanegol ar gyfer y gwasanaeth.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r Gwasanaethau Cyfarpar a Larymau Cymunedol wedi cael eu hail-leoli i greu canolbwynt darparu canolog. Bydd hyn yn ein galluogi i ddarparu gwasanaeth mwy integredig i'r rhai sy'n defnyddio'r eitemau hyn yn eu cartrefi.
- Yn ogystal, mae'r ganolfan bellach yn cynnig cyfleuster arddangos sy'n rhoi cyfle i ddefnyddwyr gwasanaeth roi cynnig ar gyfarpar cyn iddo gael ei osod, sy'n rhoi gwell dewis iddynt ac ymdeimlad o fod yn rhan o'r broses asesu cychwynnol.
- Mae'r trefniant cronfa a rennir wedi bod ar waith yn y gwasanaeth ers 12 mis ac ymddengys ei fod yn gweithio'n dda hyd yn hyn.
- Mae'r system TG newydd a gyflwynwyd dan y contract newydd yn cynnig potensial llawer gwell ar gyfer rheoli'r gwasanaeth a hwyluso archebu ar gyfer ymarferwyr.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Mireinio'r meddalwedd a ddefnyddir i reoli'r gwasanaeth.	I sicrhau bod gennym systemau priodol ar gyfer nodi a chyfrif eitemau cyfarpar sy'n cyfrannu at allu defnyddwyr gwasanaeth i fyw'n annibynnol yn y gymuned.
Mynd ati i benodi Rheolwr Cronfa a Rennir yn sgîl cytundeb gan y partneriaid.	I wella rheolaeth trefniadau'r gwasanaeth a gwella'r wybodaeth sydd ar gael am berfformiad y gwasanaeth, er mwyn i ni allu mireinio'r contract eto.
Parhau i fonitro prydlondeb darparu a gosod cyfarpar a chymhorthion i bobl yn eu cartrefi eu hunain.	Lleihau'r angen am dderbyniad i'r ysbyty neu ofal preswyl.

#### F4. Cleientiaid sy'n dychwelyd adref ar ôl ailalluogi

**Nod:** Cynyddu nifer/% y cleientiaid sy'n dychwelyd adref ar ôl cyfnod o ailalluogi yn hytrach na mynd i ofal preswyl tymor hir.

**Mesur:** Nifer/% y cleientiaid sy'n dychwelyd adref yn dilyn ailalluogi.

	Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
Nifer/% y cleientiaid sy'n dychwelyd adref yn dilyn ailalluogi.	Ddim yn berthnasol			52 y cant wedi dychwelyd adref <sup>10</sup>		Ddim yn gallu darparu rhagamcaniadau ar hyn o bryd: mae'r peilot yn newydd ddechrau			

#### **Pam mae hyn yn bwysig:**

- Mae ailalluogi wrth wraidd ein dyheadau am y ffordd rydym yn darparu gofal yng Ngwasanaethau Cymdeithasol Abertawe.
- Mae ailalluogi'n cynnwys cyfnod asesu pan fydd staff gofal yn ceisio gwneud llai dros ddefnyddwyr gwasanaeth a mwy gyda hwy, gan helpu pobl i fagu hyder yn eu galluoedd.

<sup>10</sup> Oherwydd nifer bach defnyddwyr y gwasanaeth dan sylw, mae'r data hwn yn cynnwys cleientiaid a oedd yn defnyddio'r gwasanaeth yn ystod 2011-12 a 2012-13; felly, mae'r ffigur hwn yn cynrychioli perfformiad am y ddwy flynedd.

- Dros y blynyddoedd diweddar, mae ailalluogi wedi cael ei ddarparu drwy ein Gwasanaeth Asesu Gofal Cartref (DCAS). Gwasanaeth gofal cartref tymor byr yw DCAS a reolir gan ein Gwasanaethau Gofal Cartref mewnol. Pan asesir bod angen gofal cartref ar rywun, darperir hyn gan DCAS yn y lle cyntaf. Mae rôl ddeuol gan DCAS. Yn bennaf, gwasanaeth asesu ydyw sy'n penderfynu ar lefel y gofal tymor hir y bydd ei hangen ar ddefnyddwyr gwasanaeth. Mae hefyd yn wasanaeth alluogi lle bydd staff gofal, staff iechyd cymunedol a therapyddion galwedigaethol yn gweithio gyda defnyddwyr gwasanaeth i gynyddu eu galluedd i'r eithaf ac annog annibyniaeth.
- Mae pob cynorthwy-ydd gofal cymunedol yn derbyn hyfforddiant ailalluogi i gefnogi a chynorthwyo'r broses ailalluogi. Darperir hyfforddiant i aelodau staff newydd gan Ymgynghorwyr Gofal Personol; mae hyn yn sicrhau bod ganddynt y sgiliau a'r wybodaeth allweddol i gefnogi defnyddwyr gwasanaeth i fod yn fwy annibynnol.
- Rydym wedi bod yn treialu gwelyau asesu dan y rhaglen Trawsnewid Gwasanaethau Cymdeithasol i Oedolion ac i gefnogi'r DCAS. Cyflwynwyd y peilot hwn yn 2011 a'i nod yw atal pobl y gellir eu disgrifio fel rhai sy'n wynebu argyfwng - er enghraifft pobl â heintiad aciwt y llwybr wrinol - rhag cael eu derbyn dros dro i ofal cartref (neu ysbyty hyd yn oed). Am sawl rheswm, gall derbyn defnyddwyr gwasanaeth dros dro i gartref preswyl, arwain at eu derbyn i ofal preswyl tymor hir yn barhaol yn hytrach na'u hanfon adref.
- I atal y sefyllfa hon, cyflwynwyd gwelyau asesu ym mhedwar o'n cartrefi gofal preswyl. Ymyriad byr (hyd at dair wythnos) yw'r gwasanaeth gwely asesu a grëwyd â'r diben pendant o anfon y defnyddiwr gwasanaeth adref cyn gynted â phosib. I wneud hyn, mae defnyddwyr gwasanaeth yn derbyn cefnogaeth ailalluogi dwys gan staff y cartref gofal, ar y cyd â staff gofal iechyd yn y gymuned, er mwyn magu nerth, sgiliau a hyder.
- Mae'r gwelyau asesu'n bwysig am eu bod yn hwyluso gwell canlyniadau ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth, yn darparu gofal o ansawdd uchel sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ac yn fwy cynaliadwy'n ariannol na gofal preswyl tymor hir.

#### **Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae'r gwelyau asesu yn eu dyddiau cynnar ar hyn o bryd, felly nid oes llawer o ddata ar gael eto i drafod perfformiad hanesyddol neu at ddiben llunio rhagamcaniadau. Fodd bynnag, rydym wedi adrodd ar y data a gasglwyd hyd yn hyn; mae'r ffigurau hyn yn seiliedig ar 48 o bobl yn dychwelyd adref o gyfanswm o 91 o dderbyniadau i welyau asesu (52 y cant).
- Fodd bynnag, rydym yn adolygu'n dulliau cywain data ar hyn o bryd, fel rhan o'r ymarfer gwerthuso sydd ar y gweill i asesu effeithlonrwydd y gwelyau asesu. Rydym yn gobeithio cwblhau'r ymarfer gwerthuso hwn erbyn hydref 2013.

- Yn y cyfamser, rydym eisoes wedi cwblhau gwerthusiad astudiaeth achos - ansoddol i raddau helaeth - yng Nghartref Gofal Preswyl St John, un o'r cartrefi lle cyflwynwyd y gwelyau asesu, i ganfod a yw'r gwasanaeth unigol hwn yn atal derbyniad i ofal preswyl tymor hir.
- Darlun cadarnhaol yn gyffredinol a ddaeth i'r amlwg o werthuso'r gwelyau: dangosodd canlyniadau'r astudiaeth lefelau uchel o foddhad â'r gwasanaeth ymhlith defnyddwyr gwasanaeth, teuluoedd ac ymarferwyr proffesiynol. Datgelodd y canlyniadau hefyd fod y rhan fwyaf o'r preswylwyr yn cael eu rhyddhau ar ddiwedd y cyfnod o dair wythnos a ddynodwyd, neu cyn hynny, a 15 diwrnod oedd y cyfnod aros canolrifol.
- Ar ben hyn, yn ôl chwiliad o'r gronfa ddata cofnodion gofal cymdeithasol, ymddengys fod mwy na hanner ( $n = 19$ ) y 32 o bobl hyn a ddefnyddiodd y gwelyau asesu, yn byw gartref (neu'n byw gartref cyn iddynt farw). Roedd y pecynnau gofal ar gyfer y rhai a oedd yn byw gartref yn fach hefyd (llai na 10 awr). Felly, mae hyn yn cynrychioli arbedion sylweddol ar y costau sy'n gysylltiedig â gofal preswyl.
- Wedi dweud hynny, gallai'r gwelyau fod yn wag am gynifer â 7 niwrnod yn y mis a chadarnhawyd y data hwn gan nifer o ymarferwyr proffesiynol a oedd yn teimlo nad oedd yr adnodd yn cael ei ddefnyddio'n ddigonol. Mae'n bosib bod systemau blaenoriaethu effeithiol - hynny yw, sgrinio cyfeiriadau amhriodol - wedi cyfrannu at y canlyniad hwn. Ar y llaw arall, roedd ymarferwyr proffesiynol yn teimlo, efallai, fod y gwasanaeth yn gweithio'n rhy dda: oherwydd eu profiadau cadarnhaol yn yr uned, roedd y syniad o ofal preswyl yn apelio at ddefnyddwyr gwasanaeth.
- Fodd bynnag, ar y cyfan, roedd y gwerthusiad interim yn awgrymu bod gan bobl feddwl mawr o'r gwasanaeth gwelyau asesu yn St John's a'i fod, i ryw raddau'n, atal derbyniad i ofal tymor hir.
- Fel y nodwyd uchod, bydd astudiaeth fwy cynhwysfawr o'r holl welyau asesu ar gael yn hydref 2013. Bydd yn ddiddorol gweld a fydd yr astudiaeth hwy a manylach yn cadarnhau'r adroddiad cynharach hwn.

#### **Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Yn ôl gwerthusiad St John's ymddengys fod y gwasanaeth yn boblogaidd ymhlith y rhai a oedd wedi defnyddio'r gwelyau. Fodd bynnag, gellid dadlau i'r gwrthwyneb ei fod yn rhy boblogaidd; roedd defnyddwyr gwasanaeth, yn ôl pob golwg, yn hoffi'r syniad o ofal preswyl; felly, yn hytrach nag atal derbyniadau i wasanaethau tymor hir, mae'n bosib bod yr ymyriad hwn yn eu hannog.
- Mae St John's yn derbyn pobl ar gyfer ailalluogi o'r gymuned yn unig (camu i fyny); nid oedd neb yn cael ei dderbyn o'r ysbyty (camu i lawr). Bydd cartrefi gofal eraill â gwelyau asesu'n derbyn pobl o'r gymuned a'r rhai sy'n gadael yr ysbyty a chaiff eu llwyddiant wrth ailsefydlu pobl yn y ddwy sefyllfa hon ei asesu yn yr adroddiad gwerthuso hwy.

- Yn gyffredinol, mae'n anodd dweud yn ddigamsyniol a yw'r gwelyau asesu'n gweithio'n dda cyn bod mwy o amser wedi mynd heibio a nes bod gwerthusiadau manylach ar gael.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

<b>Beth?</b>	<b>Pam?</b>
Parhau i archwilio ac adolygu effeithiolrwydd yr ymagwedd ailsefydlu.	I ganfod a yw ailalluogi'n helpu i leihau nifer y derbyniadau i ofal tymor hir ar gyfer pobl hŷn.
Os profir bod ailalluogi'n effeithiol, cynnal ymchwiliad i ganfod a fyddai'n well lleoli'r holl welyau asesu yn yr un lle yn hytrach na'u gwasgaru o gwmpas y ddinas.	Er mwyn gallu crynhoi gwasanaethau'n effeithiol.
Hysbysu ymarferwyr proffesiynol, e.e. meddygon teulu, bod gwasanaethau ailalluogi ar gael a'u darbwyllo o'u gwerth.	Er mwyn helpu i dorri'r cylch lle ystyrir gofal preswyl fel yr opsiwn awtomatig.

## **Ff. Lleihau gwastraff a chynyddu ailgylchu drwy hyrwyddo, gweithio ar y cyd ag eraill a thrwy dargedu ardaloedd â chyfraddau ailgylchu isel**

### **Pam mae hwn yn Amcan Gwella?**

Ceir tri mater allweddol a chanddynt oblygiadau ar gyfer yr angen i helpu pobl i ailgylchu mwy o'u gwastraff.

#### **1. Strategaeth Gwastraff Genedlaethol:**

- Mae awdurdodau lleol yng Nghymru'n wynebu mesurau polisi a deddfwriaethol sylweddol gan gynnwys y Cynllun Lwfans Tirlenwi (CLT), Treth Tirlenwi a thargedau ailgylchu a chompostio.
- Yn 2010, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru strategaeth gwastraff genedlaethol ddiwygiedig, Tuag at Ddyfodol Diwastraff, sy'n amlinellu sut i reoli gwastraff yn gynaliadwy a thargedau lleihau gwastraff i awdurdodau.
- Mae safleoedd tirlenwi'n cael eu rheoleiddio drwy hawlenni amgylcheddol a roddir i'r gweithredwr. Mae dyluniad, gweithredu, monitro, cau a gofal ar ôl cau safleoedd tirlenwi'n amodol ar ofynion Cyfarwyddeb Tirlenwi'r UE a dylai tirlenwi fod yn ddewis olaf ar gyfer y rhan fwyaf o wastraff, yn enwedig gwastraff bioddiraddadwy a gwastraff y gelir ei ailgylchu.
- Mae safleoedd tirlenwi bron yn llawn a bydd treth tirlenwi'r DU'n cynyddu £8 y tunnell tan 2014, nes bod cost tirlenwi a'r dewisiadau amgen yn gyfartal; ymhen amser, bydd tirlenwi'n ddrutach na dulliau gwaredu eraill.
- Y targed statudol ar gyfer cynyddu swm y gwastraff sy'n cael ei ailgylchu neu ei gompostio erbyn 2012/13 yw 52%; bydd hyn yn cynyddu i 58% erbyn 2015/16.

#### **2. Perfformiad lleol a chenedlaethol:**

- Mae cyfraddau ailgylchu'r cyngor wedi gwella'n gyson dros y blynyddoedd diwethaf, o 31.57% yn 2008/09 i 45.15% yn 2011/12.
- Fodd bynnag, o'i gymharu ag awdurdodau lleol eraill yng Nghymru, mae perfformiad Abertawe wedi bod yn is na chyfartaledd Cymru, sef 48.53% (2011/12) ac mae'r cyngor yn 16<sup>eg</sup> lle ymysg awdurdodau lleol Cymru.
- Os nad ydym yn bwrw targedau Llywodraeth Cymru, byddwn yn wynebu dirwy o £200 am bob tunnell sy'n llai na'r targed. Byddai hyn yn golygu £250,000 ychwanegol am bob 1% mae'r cyfanswm yn llai na'r targed.
- Mae strategaeth datblygu gwasanaeth gwastraff y cyngor yn rhychwantu 15 mlynedd i ddangos sut byddwn yn cyflawni'r gyfradd ailgylchu uwch o 70% erbyn 2025.
- Ar hyn o bryd, mae prif safle tirlenwi'r cyngor, Tir John, ynghyd â safleoedd ailgylchu eraill yn y ddinas, yn cael eu rheoli gan Gwmni

Gwaredu Gwastraff Abertawe, cwmni a chanddo berthynas hyd braich â'r cyngor.

- Fodd bynnag, bydd gan y cyngor gyfrifoldeb uniongyrchol am y gwasanaethau presennol dan y cynlluniau newydd. Bydd hyn yn rhoi mwy o hyblygrwydd i'r cyngor i ddatblygu a gwella ei wasanaethau ailgylchu, cynyddu'r potensial ar gyfer bwrw targedau ailgylchu cenedlaethol a lwfansau tirlenwi heriol, drwy reoli'r gwasanaethau gwastraff o fewn y cyngor, gan arbed arian.
- Yn y gorffennol, roedd yn ofynnol i gynghorau greu gwmnïau hyd braich at ddiben rheoli gwasanaethau gwaredu gwastraff oherwydd deddfwriaeth, ond mae'r rheolau wedi newid ers hynny ac anogir cynghorau i fanteisio ar y newidiadau.

### Cyfraniad y cyngor at welliant

- Mae'r cyngor wedi bod yn annog pobl i ailgylchu, ailddefnyddio ac arbed eu gwastraff cartref.
- Mae'r cyngor wedi rhoi nifer o fentrau ar waith mewn ymgais i hwyluso hyn ac mae wedi llwyddo i gyflawni cynnydd blynyddol yn y gyfradd ailgylchu a lleihau swm y gwastraff a anfonir i safleoedd tirlenwi.
- Fodd bynnag, mae bwrw'r targedau statudol wedi bod yn her ac mae angen rhagor o waith er mwyn eu cyflawni o fewn yr amserlenni.

### Ff1. Ailgylchu mwy o wastraff, anfon llai o wastraff i safleoedd tirlenwi

**Nod:** Cynyddu canran y gwastraff dinesig sy'n cael ei ailddefnyddio, ei ailgylchu a'i gompostio.

**Mesur: (WMT009b)** % y gwastraff dinesig sy'n cael ei ailddefnyddio, ei ailgylchu a'i gompostio.

**(WMT/004)** - % y gwastraff dinesig a anfonwyd i safleoedd tirlenwi

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
(WMT009b) % y gwastraff dinesig sy'n cael ei ailddefnyddio, ei ailgylchu a'i gompostio.								
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
31.57 %	34.55 %	40.47 %	45.15 %	49% (targed statudol - 52%)	52%	56.5%		60 %



Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
(WMT/004) % y gwastraff dinesig a anfonir i safleoedd tirlenwi.								
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
67.67 %	64.93 %	59.26 %	54.54 %	49.7%	48%	43.5%	42% - amcangyfrif yn seiliedig ar y gwahaniaeth rhwng y targed statudol, 52%, a 100%.	40 %

**Pam mae hyn yn bwysig:**

- Bydd lleihau swm y gwastraff a gynhyrchir ynghyd â chynyddu lefelau'r gwastraff sy'n cael ei ailgylchu/gompostio yn gwella'n sylweddol ein gallu i fodloni targedau Llywodraeth Cymru, osgoi dirwyon a helpu i ddiogelu adnoddau prin.

**Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:**

- Mae'r awdurdod wedi cyflwyno nifer o fentrau sydd wedi arwain at welliant yn y cyfraddau ailgylchu gwastraff, gan gynnwys:
  - Ehangu'r casgliad ymyl y ffordd i gynnwys cardbord (2008);
  - Estyn casgliadau gwastraff cegin a gardd i'r sir gyfan, gan gynnwys aelwydydd newydd yn y casgliad wythnosol (2009);
  - Dosbarthu biniau compostio cartref i ardaloedd nad ydynt ar lwybrau'r casgliadau gwastraff gardd - wedi'i gwblhau (2009);
  - Cyflwyno casgliadau plastig i'r sir gyfan yn yr wythnos pan na chesglir sachau gwyrdd, gan gynnwys symud casgliadau plastig o ysgolion i'r gwasanaeth ymyl y ffordd (2010);
  - Cyflwyno casglu sachau du bob yn ail wythnos ar gyfer casgliadau ar ddydd Iau a dydd Gwener ac estyn casgliadau gwastraff cegin i bob aelwyd (2010)
  - Cyflwynwyd gwasanaeth bob yn ail wythnos ar gyfer casgliadau ar ddydd Llun a dydd Mercher (2011)
- Bydd mentrau ar gyfer arbrofi a gweithredu ymagweddau newydd at ailgylchu yn y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref, ar y cyd â WRAP (Cynllun Gweithredu Gwastraff ac Adnoddau) yn helpu i sicrhau y defnyddir arfer gorau wrth ailddylunio a gweithredu'r Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref yn y dyfodol.
- Cwblhawyd arolwg annibynnol yn ddiweddar drwy Raglen Wella Llywodraeth Cymru.

- Cynhaliwyd arbrofion yn ddiweddar i ddiidoli gwastraff yn y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref, gwasanaeth masnach a chasglu gwastraff gweddilliol wrth ymyl y ffordd.
- Cynhaliwyd ymgyrch curo ar ddrysau sylweddol hefyd a nododd ardaloedd lle byddai ymgyrch fwy dwys yn fuddiol.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Mae'r gwelliannau sylweddol yn y casgliadau ymyl y ffordd, ynghyd â churo drysau a thargedu gan staff mewn ardaloedd â chyfraddau isel iawn, wedi arwain at gynnydd yn y cyfraddau ailgylchu yn yr ardaloedd hynny. O ganlyniad i dargedu fflatiau i annog mwy o breswylwyr i ailgylchu, drwy arolygon dilynol a churo drysau, cynhaliwyd prosiect i ganfod pa ddulliau, os o gwbl, a fyddai'n annog preswylwyr i ailgylchu mwy.
- Mae trefniadau ar waith i annog busnesau i ailgylchu mwy yn hytrach na chael gwared ar eu gwastraff masnachol. Yn ogystal, mae'r gwasanaethau gwastraff masnachol wedi cael eu hailfrandio a chânt eu rheoli bellach gan y Tîm Lleihau Gwastraff.
- Cyflwynwyd newidiadau i'r Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref a bellach, mae'r staff yn gwneud ymdrech i hyrwyddo a chynorthwyo ailgylchu; maent yn herio preswylwyr ynglŷn â'r gwastraff gweddilliol maent am gael gwared arno.
- Llunio cynllun gweithredu blynyddol sy'n nodi rhaglen gweithgareddau/mentrau barhaus a'i roi ar waith. Roedd y rhain yn cynnwys gweithgareddau megis hysbysebu, hyrwyddo, mentrau addysgol, sioeau teithiol a mesurau gwella perfformiad.
- Mae awdurdodau lleol yn ne-orllewin Cymru wedi sefydlu grŵp rhanbarthol i gaffael gwasanaeth ar gyfer trin gwastraff bwyd mewn modd cynaliadwy gan ddefnyddio treuliad anerobig. Abertawe yw'r awdurdod arweiniol.
- Mewn peilot diweddar a gynhaliwyd yn y ganolfan fyrnu i ddiidoli gwastraff gweddilliol, cyfran y deunydd ailgylchu a arbedwyd oedd 50%.
- Fel rhan o beilot arall, anfonwyd gwastraff at drydydd parti ac roedd hyn yn rhoi cyfradd ailgylchu bosib o 45%, gyda 55% yn cael ei ddargyfeirio o safleoedd tirlenwi.
- Gan ragdybio'r un gyfradd arbed, byddai ffigur ailgylchu'r awdurdod yn cynyddu'n sylweddol. Amcangyfrifir mai £85 y dunnell, mwy neu lai, yw cost diidoli gwastraff gweddilliol a chael gwared arno ac mae hyn yn talu am y gost brosesu. Cynhaliwyd peilot arall, gan anfon gwastraff gweddilliol at drydydd parti, am gost o £118 y dunnell. Gwelwyd arbedion gwerth £64 y dunnell ar dreth tirlenwi, sy'n rhoi cost ychwanegol net o £54 y dunnell.

- Cynhaliwyd ymarfer tendro hefyd i gael gwybod faint byddai cwmnïau eraill yn ei godi am gael gwared ar wastraff a pha gyfraddau ailgylchu y gallent eu cyflawni. Roedd y canlyniadau'n siomedig. Y canlyniad gorau oedd cyfradd o 4% o ran arbed deunydd ailgylchu ac 85% o ran dargyfeirio gwastraff o safleoedd tirlenwi. Y gost fesul tonnell oedd £100.

### **Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Yn ystod y blynyddoedd nesaf, rhoddir y cynigion canlynol ar waith i gynyddu ailgylchu a lleihau tirlenwi ymhellach:

#### **Lleihau Gwastraff**

- Cynnal rhaglen addysg/ymwybyddiaeth barhaus i annog preswylwyr a busnesau i leihau swm y gwastraff maent yn ei gynhyrchu.

#### **Aildddefnyddio**

- Datblygu partneriaethau â sefydliadau'r trydydd sector i annog aildddefnyddio eitemau cartref.
- Datblygu aildddefnyddio'r eitemau a gyflwynir i'w gwaredu drwy'r gwasanaeth casglu gwastraff swmpus ac yn y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref.

#### **Casgliadau ymyl y ffordd**

- Cynnal ymgyrch curo ar ddrysau wedi'i thargedu i wella cyfraddau cyfranogi a dealltwriaeth o'r gwasanaethau ailgylchu sydd ar gael, gyda phwyslais penodol ar wastraff bwyd.
- Parhau i wella ymwybyddiaeth y cyhoedd drwy gynnal ymgyrch hysbysebu a chyhoeddusrwydd helaeth sy'n seiliedig ar y logo 'Helpu Abertawe i fwrw'r targed ailgylchu'.
- Nodi ffrydiau ailgylchu ymyl y ffordd ychwanegol a'u rhoi ar waith.
- Ystyried ffyrdd o leihau swm y gwastraff gweddilliol a roddir ar ymyl y ffordd i'w gasglu.

#### **Safleoedd amwynder**

- Cyflwyno swyddogion 'cyfarch ymwelwyr' yn y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref, er mwyn cynorthwyo preswylwyr i leihau swm y gwastraff gweddilliol sy'n cael ei waredu ar y safleoedd.
- Darparu hyfforddiant ychwanegol i staff y safleoedd i helpu i leihau swm y gwastraff gweddilliol sy'n cael ei adael yno.
- Gosod arwyddion newydd a gwella cynllun y safleoedd i annog preswylwyr i ailgylchu mwy.
- Cyflwyno system hawlenni ar gyfer cerbydau mawr.
- Cyflwyno cyfleusterau ailgylchu malurion ar y safleoedd.
- Paratoi cynigion 'buddsoddi i arbed' ar gyfer mentrau mwy ar y safleoedd.
- Rhoi argymhellion arolwg WRAP ar waith er mwyn helpu i gynyddu ailgylchu yn y Canolfannau Ailgylchu Gwastraff Cartref

#### **Cyfleuster Ailgylchu Deunyddiau**

- Datblygu cyfleuster didoli gwastraff gweddilliol er mwyn adennill deunyddiau y gellir eu hailgylchu.

#### **Caffael rhanbarthol**

- Triniaeth gwastraff bwyd a gweddilliol - mae'r broses gaffael yn cael ei rheoli gan Grŵp De-Orllewin Cymru.

## Ff2. Clirio tipio anghyfreithlon yn brydlon

**Nod:** Cynyddu canran yr achosion o dipio anghyfreithlon sy'n cael eu clirio'n brydlon.

**Mesur:** (STS/006) % yr achosion o dipio anghyfreithlon wedi'u clirio o fewn 5 niwrnod gwaith.

Perfformiad Blaenorol					Rhagamcan			
(STS/006) % yr achosion o dipio anghyfreithlon wedi'u clirio o fewn 5 niwrnod gwaith.								
2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17
93.03 %	96.39 %	92.50 %	86.08 %	92.9 %	95%	95%	95%	95%

### Pam mae hyn yn bwysig:

- Os llwyddwn i wella'n trefniadau casglu ac ailgylchu gwastraff, dylai hyn effeithio'n gadarnhaol ar leihau'r achosion o dipio anghyfreithlon a chyflymu'r broses o ddelio â digwyddiadau o'r fath.

### Cefndir perfformiad blaenorol a thueddiadau a ragwelir:

- Gwelwyd tuedd ostyngol yn y perfformiad ers 2009/10, o 96.39% yn 2009/10 i 86.1% yn 2011/12, er bod hyn wedi gwella yn 2012-13 i 92.9%.
- Yn ystod 2011/12, newidiwyd y sail ar gyfer cyfrifo'r ffigurau ac mae hyn yn gyfrifol yn rhannol am y canlyniad is yn y flwyddyn honno. Mae'r diffiniad o fesurau perfformiad cenedlaethol ar gyfer tipio anghyfreithlon (STS/006) yn caniatáu i awdurdodau amrywio eu dehongliad o'r hyn a ystyrir yn achos sengl o dipio anghyfreithlon ac ymddengys fod canlyniadau'n amrywio'n sylweddol ar draws Cymru.
- Yn ystod 2011/12, rhoddwyd newidiadau gweithredol/trefniadaethol ar waith yn y gwasanaethau Strydlun; roedd y rhain wedi dylanwadu ar berfformiad yn y cyfnod hwn hefyd.
- Yn ystod 2012/13, archwiliwyd dulliau gwaith, gan ddefnyddio'r ymagwedd 'meddwl drwy systemau' a chyflwynwyd newidiadau er mwyn lleihau gwastraff ac oedi. Mae'r newidiadau hyn wedi bod yn llwyddiannus ac mae'r ffigurau go iawn wedi dychwelyd i'r lefelau cyn cyfuno gwasanaethau, er gwaethaf gweithlu llai a chyfyngiadau ar gyflenwi gan asiantaethau.
- Ar y cyd ag ymagwedd gymunedol, dylai'r newidiadau hyn, wella lefel y gwasanaeth yn y dyfodol.

**Yr hyn sy'n gweithio'n dda ar hyn o bryd:**

- Fel rhan o'r newidiadau gweithredol a threfniadaethol a gyflwynwyd i'r dulliau gweithio, mae ceisiadau am glirio tipio anghyfreithlon bellach yn mynd yn uniongyrchol i'r rhai sy'n gyfrifol am y gwasanaeth hwn.
- Rhoi gwybod i weithwyr perthnasol am ganlyniad eu gwaith er mwyn eu helpu i ddeall y rhesymau y tu ôl i'r cyfarwyddyd i chwilio am dystiolaeth ac er mwyn helpu i wella'r gwasanaeth.
- Mae pob sach bellach yn cael ei harchwilio am dystiolaeth er mwyn hysbysu ac erlyn y rhai sy'n gyfrifol, gyda'r nod o leihau tipio anghyfreithlon.
- Creu partneriaethau â grwpiau cymunedol megis Cyfeillion Parc Williams yng Nghasllwchwr Isaf, lle mae gwirfoddolwyr yn gweithredu i leihau nifer yr achosion o dipio anghyfreithlon.

**Yr hyn rydym yn bwriadu ei wneud:**

Beth?	Pam?
Data gweladwy i weithwyr. Prosiect ar y gweill yw hwn i'w arddangos ar boster mawr yn y depo.	I hysbysu'r gweithwyr perthnasol am ganlyniad eu gwaith er mwyn eu helpu i ddeall y rhesymau y tu ôl i'r cyfarwyddyd i chwilio am dystiolaeth ac er mwyn helpu i wella'r gwasanaeth.
Caiff ystadegau am nifer y sachau sy'n cael eu harchwilio a'r camau gweithredu a gymerir eu cyhoeddi i'r holl weithwyr eu gweld.	
Hyrwyddo egwyddor gwaith partneriaeth â grwpiau cymunedol eraill ar draws Abertawe a'u cefnogi i leihau taflu sbwriel a thipio anghyfreithlon.	I leihau taflu sbwriel a thipio anghyfreithlon.

**Ymateb diweddaraf Dinas a Sir Abertawe i'r Argymhelliad Statudol a wnaed yn Adroddiad Gwella Blynyddol Archwilydd Cyffredinol Cymru 2010**

1. Yn 2011, cyhoeddodd Swyddfa Archwilio Cymru argymhelliad statudol ar drefniadau'r Pwyllgorau Cynllunio a roddwyd ar waith gan y cyngor blaenorol. Ei chasgliad oedd nad oedd y trefniadau hyn yn rhan o ymagwedd gyson a chydlynol at wella gwasanaethau, nid oeddent yn cynrychioli gwerth am arian, yn cyfrannu at ffyrdd mwy effeithlon o weithio nac yn cynrychioli llywodraethu da. Roedd yr argymhelliad statudol yn seiliedig ar y canfyddiadau allweddol canlynol:
  - Yn 2010, roedd aelodau wedi cynyddu nifer y pwyllgorau o ddau i bedwar, yn groes i gyngor Swyddfa Archwilio Cymru, ymgynghorwyr allanol a chanfyddiadau cynharach gweithgor mewnol. Ni chynigiwyd unrhyw resymeg dros y penderfyniad a wnaed heb gyfeirio at y buddion arfaethedig, y costau posib a heb ystyried cywirdeb.
  - Nid oedd y cynnydd yn nifer y pwyllgorau cynllunio'n cynrychioli gwerth am arian nac yn cyfrannu at ffyrdd mwy effeithlon o weithio.
  - Nid oedd y trefniadau pwyllgor newydd yn cynrychioli llywodraethu da. Yn enwedig, roedd pwyslais y pwyllgor ardal ar faterion wardiau lleol a datblygu ar raddfa fach yn gwrthdaro'n uniongyrchol â nod penodol y cyngor o ddatblygu rôl fwy strategol ar gyfer y gwasanaeth cynllunio wrth gefnogi ei amcanion adfywio strategol ar gyfer y ddinas.
2. Yn ystod 2012, cynhaliodd Swyddfa Archwilio Cymru adolygiad arall i ganfod a oedd y cyngor newydd a'r swyddogion â chyfrifoldeb am y gwasanaeth yn mynd i'r afael â'r gwendidau a nodwyd o'r blaen. Cynhaliwyd cyfweiliadau ag uwch-aelodau a swyddogion, ac arsylwyd ar nifer o gyfarfodydd y pwyllgorau ardal newydd.
3. Yn dilyn etholiad mis Mai 2012, gofynnodd y cyngor newydd i'r prif weithredwr ystyried y beirniadaethau a wnaed o'r blaen a chyflwyno argymhellion i'r cyngor o fewn chwe mis. Mewn ymateb, sefydlodd y Prif Weithredwr Fwrdd Gwella gyda'r Prif Weithredwr ac uwch-swyddogion perthnasol ymhlith yr aelodau. O ran yr aelodau, sefydlwyd Grŵp Arweinyddiaeth Gwasanaethau Cynllunio dan gadeiryddiaeth yr Arweinydd i ddarparu cyfeiriad gwleidyddol clir. Roedd yr aelodau'n cynnwys y Dirprwy Arweinydd, aelod y Cabinet dros Leoedd a Chadeirydd y Pwyllgor Rheoli a Rheolaeth Datblygu.
4. Ar ôl ystyried yr opsiynau a gyflwynwyd mewn adroddiad gan y Prif Weithredwr ar 22 Tachwedd 2012, penderfynodd y Cabinet gadw strwythur o Bwyllgor Rheoli a Rheolaeth Datblygu a dau bwyllgor rheoli a rheolaeth datblygiad ardal. Mae aelodau etholedig yn aelodau'r prif bwyllgor a'r pwyllgor ardal sy'n berthnasol i'w wardiau. Mae penderfyniad y cyngor yn cynnwys darpariaeth ar gyfer adolygu perfformiad ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol, ac adolygiad ychwanegol o'r strwythur gan ystyried arweiniad a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru yn y dyfodol pan fydd yr arweiniad hwnnw ar gael.
5. Mae pob un o'r pwyllgorau'n cael ei gadeirio gan Gadeirydd y Pwyllgor Rheoli a Rheolaeth Datblygu, sy'n gyfrifol, ymysg ei ddyletswyddau eraill fel Cadeirydd, am sicrhau bod aelodau'n arfer eu rôl led-farnwrol wrth wneud

penderfyniadau yn y pwyllgor. Mae gan y Cadeirydd bwerau i adolygu a dyfarnu yn erbyn ceisiadau a alwyd i mewn gan aelodau ward, gyda darpariaeth i banel ddyfarnu yn achos anghydfodau. Ers etholiadau mis Mai 2012, mae pob aelod wedi derbyn hyfforddiant sylfaenol, ynghyd â sesiynau briffio manylach ar y gyfraith gynllunio sy'n berthnasol i geisiadau penodol (mewn perthynas â chais am fferm wynt yn ddiweddar) cyn gwneud penderfyniad.

6. Mae'r cyngor wedi gwella'r ffordd o werthuso'r gwasanaeth cynllunio ac mae'n cyflwyno ymagwedd Atebolrwydd ar Sail Canlyniadau (RBA) at reoli perfformiad. Mae'r wybodaeth am berfformiad bellach yn cynnwys data am gyflwyno gwasanaethau, yn ogystal â gwybodaeth gyffredinol am gyfran y ceisiadau sy'n cael eu hystyried gan aelodau a'r rhai lle nad yw'r aelodau'n derbyn argymhellion y swyddogion. O ganlyniad i ganolbwyntio ar y gwasanaeth penodol hwn, mae gwersi wedi'u dysgu ac mae'r ymagwedd RBA bellach yn cael ei mabwysiadu fel offeryn rheoli perfformiad corfforaethol.
7. Yn ogystal, mae'r cyngor wedi cydnabod y potensial ar gyfer gwella trefn y siambr a ddefnyddir i gynnal cyfarfodydd cynllunio a chyfarfodydd eraill, ac mae'n ystyried sut gellir gwneud busnes yn gliriach i'r rhai sy'n gwyllo yn yr oriel gyhoeddus.



## Ble i gael mwy o wybodaeth

*Gweithredu dros Abertawe* Cynllun Gwella Corfforaethol 2013/17

Lluniwyd y ddogfen hon gan y Gwasanaeth Cyflwyno a Gwybodaeth ar ran y Cyngor. Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu sylwadau ar gynnwys y cynllun hwn, gallwch gysylltu â'r tîm Perfformiad Busnes, drwy: e-bostio : [improvement@swansea.gov.uk](mailto:improvement@swansea.gov.uk) Ffôn 01792 636852. Gellir gweld Cynllun Gwella Corfforaethol Blynnyddol 2013-17 drwy ddilyn y ddolen ganlynol:

<http://www.abertawe.gov.uk/index.cfm?articleid=155>

*Cynllun Un Abertawe*

Os hoffech wybod mwy am *Gynllun Un Abertawe*, ewch i wefan y Cyngor a dilyn y ddolen ganlynol:

<http://www.abertawe.gov.uk/index.cfm?articleid=52292>

Hefyd, os oes gennych unrhyw gwestiynau sy'n ymwneud â *Chynllun Un Abertawe* gallwch gysylltu â'r Tîm Strategaeth Gymunedol drwy:

[e-bostio scrutiny@Swansea.gov.uk](mailto:e-bostio_scrutiny@Swansea.gov.uk)

Ffôn 01792 637732

*Bwrdd Gwasanaethau Lleol*

Gwefan: [www.abertawe.gov.uk/LSB](http://www.abertawe.gov.uk/LSB)

*Cydraddoldeb ac Amrywiaeth*

<http://www.abertawe.gov.uk/equalityscheme>

*Datblygu Cynaliadwy*

<http://www.abertawe.gov.uk/index.cfm?articleid=4275>

*Adroddiadau Arolygu Swyddfa Archwilio Cymru*

[http://www.wao.gov.uk/reportsandpublications/localgovernment\\_687.asp](http://www.wao.gov.uk/reportsandpublications/localgovernment_687.asp)

*Adroddiadau Arolygu Estyn*

<http://www.estyn.gov.uk/english/inspection/inspection-reports/?searchTitle=&searchType=All&localAuthority=51&searchPostcode=&searchDistance=10&submitted=1>

*Adroddiadau Arolygiadau Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol  
Cymru (AGGCC)*

<http://www.csiw.wales.gov.uk/dataviewer/index.asp?searchtext=Enter+Name&postcode=Postcode&authority=SWA&region=&results=true&settings=>

*Adroddiadau'r Bwrdd Craffu*

<http://www.abertawe.gov.uk/index.cfm?articleid=36785>

DRAFT